Signed By: Lyklema, Tinco
13/11/2025 22:15:04 CET
ID: 2cf3094b-9a87-4268-9854-d2bd7a8816ce
Auth: Scribble

Signed By: van de Nadort, N.A.
13/11/2025 22:15:34 CET
ID: 2cf3094b-9a87-4268-9854-d2bd7a8816ce
Auth: Scribble

Programmabegroting 2026

GEMEENTE waadhoeke

Datum: 13 oktober 2025
Reg.nr.: 2025-238467

Inhoudsopgave

1. Voorwoord 3
2. Algemene beschouwingen 4
Uitgangspunten 4
Begroting in evenwicht 5
Doelenbomen, beleidsindicatoren en SDG's 8
3 Programmabegroting 10
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning 10
Programma 2 Veiligheid 15
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat 20
Programma 4 Economie 24
Programma 5 Onderwijs 29
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie 35
Programma 7 Sociaal Domein 43
Programma 8 Volksgezondheid en Milieu 55
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing 63
Algemene Dekkingsmiddelen 67
4 Paragrafen 72
Paragraaf Lokale heffingen 73
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 78
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 106
Paragraaf Financiering 114
Paragraaf Bedrijfsvoering 118
Paragraaf Verbonden partijen 122
Paragraaf Grondbeleid 132
Paragraaf Openbaarheid 136
Paragraaf Taakstellingen 137
5 Financiële begroting 139
6 Bijlagen 151
6.1 Taakvelden 151
6.2 Toelichting structurele mutaties in de reserves 156
6.3 Inkomensoverdrachten en subsidies 157
6.4 Nieuwe budgetten 162
6.5 Ruimtebiedende maatregelen 163

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u de programmabegroting voor 2026 aan. De laatste begroting van deze bestuursperiode, want op 18 maart 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen. De afgelopen jaren hebben wij uitvoering gegeven aan vrijwel alle afspraken uit het coalitieprogramma Sûn wurkje oan ‘e takomst. En *wy binne grutsk* op de resultaten die wij samen met de organisatie en de gemeenteraad hebben bereikt.

De vastgestelde structurele en incidentele budgetaanvragen voor 2026 zijn verwerkt in deze begroting. Het komende jaar werken we verder aan het optimalisering van de dienstverlening aan onze inwoners, werken we de plannen uit voor nieuwe scholen en een nieuw zwembad op Bloemketerp in Franeker, werken we aan het versnellen van woningbouw en het uitvoeren van de duurzaamheidsagenda. En er is geld beschikbaar voor de verkeerssituatie in Berltsum en de sportvelden in Froubuurt.

Het financiële perspectief voor onze gemeente op korte termijn ziet er positief uit, helaas op langere termijn niet. De jaren 2026 en 2027 tonen nog een overschot, dit neemt af in 2028 en wordt negatief in 2029. De Vereniging Nederlandse Gemeenten voert een stevige lobby richting het Rijk vanwege de grote daling van het Gemeentefonds.

Op dit moment laat het financiële meerjarenbeeld duidelijk zien dat we goed moeten blijven letten op waar we kunnen besparen en welke keuzes we maken. De gemeenteraad heeft gevraagd om meer inzicht in mogelijke besparingen, en dat pakken we concreet op met een onderzoek naar een toekomstbestendige begroting. Dat onderzoek is inmiddels gestart.

Op 10 juli heeft de gemeenteraad de kadernota voor 2026-2029 vastgesteld. Daarbij zijn drie amendementen aangenomen. Die gingen over het schrappen van een tweetal voorgestelde ruimtebiedende maatregelen en het aanvullen van de verzilverlening. Dat is verwerkt in deze programmabegroting. Daarnaast vroeg de raad om te kijken of er financiële ruimte was om de voorgestelde stijging van de OZB met 1% te voorkomen. Die ruimte is gevonden, dus de OZB gaat niet extra omhoog.

Met bovenstaande geeft de raad richting aan een begroting die recht doet aan de wensen van inwoners én rekening houdt met de financiële situatie van de gemeente. We blijven alert op ontwikkelingen en sturen bij waar nodig.

Franeker, 13 oktober 2025

namens het college van B&W
N.A. van de Nadort, burgemeester J.K. IJkema, secretaris

2. Algemene beschouwingen

Uitgangspunten

Gemeente Waadhoeke is financieel gezond en wil dat ook blijven. Belangrijk is welke uitgangspunten we hanteren bij het maken van keuzes die passen bij een verantwoord financieel beleid. De uitgangspunten die we hanteren bij het maken van de kadernota en begroting zijn ieder jaar in grote lijnen hetzelfde. Dit komt omdat ze voortvloeien uit landelijke wetgeving zoals het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en gemeentelijk beleid zoals de Financiële verordening en de nota's Reserves en voorzieningen en Activering, waardering en afschrijving. Daarnaast is de begrotingscirculaire die de provincie jaarlijks publiceert van belang. Daarin staat relevante en actuele informatie over de wijze waarop zij onze begroting en meerjarenraming beoordeelt vanuit het financieel toezicht.

De voorgestelde begroting is opgesteld in lijn met de uitgangspunten zoals eerder beschreven in de Kadernota 2026-2029.

Hierna beschrijven we de belangrijkste uitgangspunten voor de begroting 2026.

1. Ruimte nieuw beleid
In de jaren 2026-2029 is jaarlijks € 250.000 cumulatief beschikbaar voor nieuw beleid. Dit willen we inzetten voor de uitwerking van het coalitieakkoord.

2. Onvoorzien structureel
In de Financiële verordening staat dat er een bedrag onvoorzien structureel van minimaal € 1 per inwoner wordt opgenomen (meerjarig cumulatief).

3. Dekking incidentele lasten
Incidentele lasten worden gedekt door incidentele baten of door bestemmingsreserves dan wel Algemene Reserve (AR).

4. Indexering uitgaven
Aan de inkomstenkant wordt in de uitkeringen van het Rijk en eigen inkomsten zoals OZB rekening gehouden met indexering. De uitgaven worden niet automatisch geïndexeerd. Alleen die uitgaven waarvan duidelijk is dat indexering onontkoombaar is, zoals loonkosten eigen personeel in verband met nieuwe CAO-periode. Ook bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen, tarieven Omrin en dergelijke worden geïndexeerd. Het resterende bedrag tussen inkomsten en uitgaven wordt als stelpost voor loon- en prijscompensatie in de begroting opgenomen.

5. Inflatiecorrectie Onroerende Zaak Belasting (OZB)
Voor de OZB passen we jaarlijks een inflatiecorrectie toe.

6. Kostendekkendheid afval en riool
De tarieven voor afvalstoffen- en rioolheffing worden niet automatisch geïndexeerd maar houden gelijke tred met de ontwikkeling in de kosten voor afval en riool. In deze kostenontwikkeling wordt rekening gehouden met indexering.

7. Dotatie in verband met het verbreed gemeentelijke rioleringsplan (vGRP)
Om het vGRP te kunnen dekken over de gehele looptijd is binnen de planperiode gestart met een ingroeimodel voor dotatie aan de voorziening waarbij het uitgangspunt is dat de extra lasten volledig worden omgeslagen over inwoners en bedrijven.

8. Structureel begrotingsevenwicht
De baten en lasten moeten structureel in evenwicht zijn in de eerste jaarschijf. Het toezichtskader van de provincie biedt ons deze ruimte.

9. Plafond BTW compensatiefonds
Voor de ruimte onder het plafond van het BTW compensatiefonds (BCF) houden we rekening met 100% van de laatst gerealiseerde ruimte (zie toelichting algemene dekkingsmiddelen onder Gemeentefonds).

10. Middelen Jeugd
De laatste informatie betreffende de geldstromen rondom de Hervormingsagenda Jeugd wordt verwerkt. Er worden stelposten opgenomen daar waar deze door de toezichthouder provincie worden toegestaan.

11. Extra middelen uitvoering klimaat- en energiebeleid
Gemeenten ontvangen tot en met 2025 tijdelijke middelen van het rijk voor de uitvoeringskosten. Er wordt gewerkt aan een nieuwe regeling voor na 2025. Het Rijk heeft hier al budget voor gereserveerd.
Omdat de verwachting is dat de middelen ook na 2025 beschikbaar worden gesteld, is het toegestaan om de middelen structureel op te nemen in de begroting 2026 en het meerjarenperspectief 2027-2029. Daarbij is het belangrijk dat zowel de baten als de aan de middelen verbonden lasten opgenomen worden. In de kadernota is er vanuit gegaan dat de lasten en baten gelijk zijn en dus geen financieel effect hebben. Het gaat in Waadhoeke om afgerond € 1,1 miljoen jaarlijks.

12. Surplus AR
Dit betreft de mogelijkheid om de ruimte (surplus) in de AR boven de risiconorm deels als structureel dekkingsmiddel in te zetten. Deze optie is eind 2024 verwerkt in de notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV. Het daadwerkelijk inzetten van het surplus is een keuze, die per jaar voorgelegd wordt aan de raad.
Conclusie: op basis van de voorliggende begroting met een positief saldo blijkt geen noodzaak om gebruik te maken van deze mogelijkheid. Daarnaast is het berekende surplus erg klein.

Begroting in evenwicht

De basis voor de begroting is de kadernota 2026-2029, met daarin gepresenteerd de structurele begrotingsruimte. Aanvullend op de kadernota heeft de raad een drietal besluiten genomen:
- het budget van € 30.000 behorende bij de verordening beeldbepalende bomen niet te schrappen (onderdeel van de ruimtebiedende maatregel verminderen ambitieniveau beheer en onderhoud openbaar groen);
- de voorgestelde besparing in 2027 op indexering op subsidies te schrappen (effect € 275.000);
- de budgetaanvraag verzilverlening te honoreren met structurele lasten van € 12.000.

De besluitvorming is verwerkt in de nu voorliggende programmabegroting. Bij de gebruikelijke doorrekening van de budgetten naar 2026 zijn er nog aanvullende mutaties verwerkt met een autonoom karakter. De jaarschijf 2026 sluit met een positief saldo van afgerond € 21.000. De bijgewerkte meerjarenraming geeft hetzelfde beeld als in de kadernota: alleen de jaarschijf 2029 sluit

met een negatief saldo. Het meerjarenperspectief sluit in 2029 met een negatief saldo van afgerond € 1,3 miljoen. Hierin is inbegrepen de jaarlijkse cumulatieve uitzetting van € 250.000 voor structurele kosten uitvoering coalitieakkoord, ook bekend als 'budget nieuw beleid'.

Nadere toelichting vindt u in hoofdstuk 5 Financiële begroting.

Bedragen x € 1.000

Meerjarenraming 2026-2029	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Kadernota tussenstand meerjarenperspectief	3.562	3.900	1.936	-977
Reservering nieuwe reserve Bloemketerp	-1.200	-1.200	-1.200	0
Incidenteel in te zetten surplus 2026	-2.362	0	0	0
Prognose meerjarenraming kadernota	**0**	**2.700**	**736**	**-977**
Aanvullende besluitvorming	-42	-317	-317	-317
Prognose kadernota na besluitvorming	**-42**	**2.383**	**419**	**-1.294**
Diverse bijstellingen begroting 2026	63	63	63	-10
Nieuwe meerjarenraming	**21**	**2.445**	**482**	**-1.304**

De begroting 2026 is structureel in evenwicht. De structurele ruimte wordt in 2026 gebruikt voor een incidentele toevoeging aan de nieuwe reserve en voor dekking van incidentele budgetaanvragen, overeenkomstig de kadernota. De uitwerking van de berekening structureel begrotingsevenwicht vindt u eveneens in hoofdstuk 5 Financiële begroting.

De provincie hanteert voor het financieel toezicht op gemeenten het gemeenschappelijk financieel toezichtkader 2020 Gemeenten (GTK). Eén van de toetsingsregels is dat de eerste jaarschijf structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Bij de kadernota zijn een tweetal taakstellingen opgenomen voor 2026, die bij de begroting 2026 concreet zijn ingevuld. De toelichting op de concrete uitwerking vindt u in de paragraaf Taakstellingen. Daarmee voldoet deze begroting 2026 aan deze regel. De verwachting is dat bij Waadhoeke in 2026 het repressief toezicht van toepassing zal zijn.

In meerjarenperspectief is nog wel sprake van taakstellingen. Dit is in onderstaande tabel zichtbaar gemaakt (zie ook de paragraaf taakstellingen).

Bedragen x € 1.000

Meerjarenraming 2026-2029	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Meerjarenraming met bezuinigingstaakstelling	21	2.445	482	-1.304
Bezuinigingstaakstelling	0	350	600	850
Meerjarenraming zonder bezuinigingstaakstelling	**21**	**2.095**	**-118**	**-2.154**

Niet financieel vertaalde ontwikkelingen
Er zijn altijd ontwikkelingen die structurele kosten met zich meebrengen en daardoor van invloed zijn op de begroting. In de kadernota 2026-2029 staat een opsomming van ontwikkelingen die nog niet financieel zijn vertaald. Kort samengevat gaat het om de volgende onderwerpen:

- Gratis Aktyf Waadhoeke
- Exploitatie De Trije
- Subsidie Saskia en Rembrand
- Stationsgebied Franeker
- Huisvesting Buitendienst
- Herplantplichten
- Beheer en onderhoud nieuwe investeringen openbare ruimte
- Verkenning herbestemming Oude Smidse
- Invoering Diftar
- Uitkomsten pilot Groeituin
- Toekomst Stadhuis Franeker
- Bestemming begraafplaatshuis.

Enkele onderwerpen komen mogelijk in 2025 nog bij uw raad op de agenda, andere zaken zijn nog in ontwikkeling. Gezien de beperkte structurele financiële ruimte in de komende jaren zullen we er niet aan ontkomen om financiële ruimte te maken in de begroting als bovenstaande ontwikkelingen tot uitvoering moeten worden gebracht.

Algemene reserve
Als laatste informeren wij u over de stand van zaken van de algemene reserve (AR). De berekening van het saldo en verloop van de AR zoals opgenomen in onderstaande tabel is berekend op basis van de stand van begrotingswijziging 6 van 2025. Conform de kadernota 2026-2029 is € 564.905 onttrokken per 2026 ter dekking van de incidentele budgetaanvragen. Dit resulteert in een berekende eindstand 2026 van € 17.226.928.
Gedurende het proces opstellen begroting 2026 zijn er geen begrotingswijzigingen meer vastgesteld. Met andere woorden de stand in onderstaande tabel is de meest actuele stand.

Surplus AR
Bij de uitgangspunten is de conclusie opgenomen, dat er geen noodzaak is om dit toe te passen in de begroting 2026, omdat er een positief saldo is. Daarnaast is de risiconorm berekend op € 17,2 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de stand van de AR. Het eventuele surplus is zeer gering van omvang.

Bedragen x € 1.000

Stand per 31-12 (bedragen x € 1.000)	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Uitgangspositie	17.227	17.227	17.227	17.227
Geen begrotingswijziging	0	0	0	0
Actuele stand	**17.227**	**17.227**	**17.227**	**17.227**

Doelenbomen, beleidsindicatoren en SDG's

Met het model van de doelenbomen wordt de relatie gelegd tussen de w-vragen ‘wat willen we bereiken’ en ‘wat gaan we ervoor doen’. In de beantwoording van deze twee vragen brengen we eerst de beleidsdoelen in beeld, en daarna geven we een overzicht van de belangrijkste activiteiten waarmee we die doelen denken te bereiken. De actualisatie en aanscherping van dit model is een continu proces. In 2025 zijn alle doelenbomen opnieuw kritisch bekeken, zijn de teksten aangepast en is de aansluiting tussen beleidsdoelen en uitvoering verbeterd. Elk jaar worden de teksten geactualiseerd. Wat u vorig jaar onder het kopje ‘Ontwikkelingen’ heeft kunnen lezen, vindt u dit jaar mogelijk bij ‘Beleid’ terug.
Daarnaast letten we op het gebruik van duidelijke en eenduidige taal. Met de nieuwe kleuren van de doelenbomen die we in 2025 voor het eerst hebben gebruikt is ook de leesbaarheid verbeterd.

Ook dit jaar werken we met de verplichte set beleidsindicatoren die voorgeschreven is vanuit het BBV; deze staan aan het eind van elk programma.
Op www.waarstaatjegemeente.nl zijn de uitkomsten van de indicatoren voor Waadhoeke te vinden. Op deze website zijn ook cijfers verzameld over de brede welvaart. De statistieken voor Waadhoeke zijn ook te vergelijken met die van andere gemeenten.

Werken met de duurzame ontwikkelingsdoelen



Tenslotte hebben we een stap gezet op weg naar een verbetering van het monitoren van het beleid aan de hand van beleidsindicatoren. We hebben daarbij gekozen om de ‘Sustainable Development Goals’ (SDG’s) van de Verenigde Naties, oftewel de duurzame ontwikkelingsdoelen, te gaan gebruiken. Deze integrale langetermijndoelen zijn universeel en breed toepasbaar. Onze verkenning sluit aan bij die van andere gemeenten en bij het CBS dat de monitor Brede Welvaart met de SDG’s heeft verbreed.
We hebben onderzocht welke SDG’s voor de programmaonderdelen in de begroting het meest relevant zijn, en hebben ervoor gekozen de logo’s van de relevante doelen in de tekst op te nemen. Deze logo’s presenteren we nu aan het begin van elk programma.

Hieronder vindt u een overzicht van alle 17 SDG's.



Afkorting van alle 17 Sustainable Development Goals. Hierondere wordt elke afkorting toegelicht.

1. Alle vormen van armoede tegengaan
2. Geen honger, wel duurzame landbouw en goede voeding
3. Goede gezondheid en welzijn
4. Goede kwaliteit van onderwijs
5. Dezelfde rechten en kansen voor mannen en vrouwen
6. Schoon water en sanitaire voorzieningen en duurzaam omgaan met water
7. Betaalbare duurzame energie
8. Goede banen, duurzame economische groei en eerlijke verdeling van welvaart
9. Duurzame industrie, innovatie en infrastructuur
10. Minder ongelijkheid in een land en tussen landen
11. Duurzame, veilige en veerkrachtige steden en gemeenschappen
12. Verantwoorde consumptie en productie
13. Klimaatverandering tegengaan
14. Duurzaam gebruik van de oceanen en zeeën
15. Beschermde ecosystemen, bossen en biodiversiteit
16. Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid
17. Wereldwijde samenwerking om de doelen te bereiken

3 Programmabegroting

Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

De meest relevante SDG's



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals nr. 11, 16 en 17

Beleid
"Fijn wonen, duurzaamheid, meedoen, een mooi landschap, en de gemeente als ondersteuner", dat is waar we in Waadhoeke aan werken (Collegeprogramma 2022-2026).
We kunnen en willen dit niet alleen doen; we nemen deel in talloze samenwerkingen, lokaal, regionaal en landelijk, en we kiezen voor 'Nabij besturen'.
‘Nabij besturen’ betekent voor onze dienstverlening: klantgericht, inclusief, begrijpelijk, transparant, vooral digitaal en persoonlijk. We kiezen voor een informatieve en interactieve bestuursstijl dichtbij onze inwoners, ondernemers en organisaties. Onze dienstverleningsvisie 2025-2030 is de leidraad voor de verdere ontwikkeling en professionalisering van de organisatie. In september 2025 is de geactualiseerde dienstverleningsvisie vastgesteld. De focus ligt daarbij op digitalisering, we werken toe naar 'MijnWaadhoeke', waarbij we inwoners die digitaal minder vaardig zijn, of die de voorkeur geven aan andere vormen van contact, niet uit het oog verliezen.

Het college van B&W is verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijk beleid. Nieuw beleid wordt samen met de gemeenteraad ontwikkeld; de taak van de raad is daarbij kaderstellend, en de raad stelt het benodigd budget beschikbaar. Het maken van nieuw beleid gebeurt op een actieve manier: we betrekken onze inwoners, ondernemers en organisaties tijdig bij het maken van keuzes in ons beleid. We zoeken daarbij steeds naar integraliteit; naar de samenhang tussen de diverse onderwerpen waar we als gemeente mee bezig zijn. Zo ontstaat draagvlak, en is er ruimte voor creatieve ideeën die aansluiten bij wat er nodig is of waar behoefte aan is. Feiten en analyse zijn daarbij van belang, zodat er niet iets wordt ontwikkeld dat onhaalbaar of onwenselijk is. Vanuit de plicht tot actieve informatievoorziening zorgt het college voor terugkoppeling van resultaten van beleid naar de raad. De raad toetst of doelen gehaald en budgetten niet overschreden worden.

Naast deze bestuurlijke taken is het college van B&W verantwoordelijk voor wettelijke (dienstverlenende) taken op het gebied van onder meer burgerzaken, verkiezingen en de Wet Open Overheid.

Het onderwerp Nabij Besturen is niet meer afzonderlijk zichtbaar onder "wat willen we bereiken" maar integraal opgenomen onder "Dienstverlening".

Bestuurlijk kader

- Collegeprogramma 2022-2026;
- Harmonisatiebeleid;
- Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028;
- Dienstverlening doen we samen - visie dienstverlening 2030;
- Handvest servicebeloften Waadhoeke;
- Visie op Nabij Besturen.

Ontwikkelingen

Programma Ontwikkelperspectief Waadhoeke 2018-2028

De landelijke aandacht voor regionale verschillen en opgaven is belangrijk voor onze gemeente. We werken aan die regionale opgaven door de doelen uit de Regiodeal Noardwest-Fryslân te realiseren. De Regiodeal fungeert daarmee als cofinancieringsbron voor diverse opgaven uit de programmabegroting, zoals het sociaaleconomisch actieprogramma, het klimaatlandschap, de plannen voor nieuwe scholen en opgaven voor een natuurinclusief platteland. Via het Nationaal Programma Vitale Regio's werken we met het Rijk aan de herijking van de landelijke beleids- en investeringslogica. En aan het versterken van de relatie tussen Rijk en regio, gebaseerd op een meer langjarige regionale agenda. Ook sluiten we aan op Europese samenwerking en behartigen we de belangen van Waadhoeke door een gerichte lobby- en netwerkagenda. Voor de Europese samenwerking is een adviseur Europa aangesteld.

Programma Ontwikkelperspectief - Wat willen we bereiken?



Programma Ontwikkelperspectief - Wat gaan we daarvoor doen?



Met lijn A 'Waadhoeke - In positie en krachtig in de regio' werken we aan een goede sociaaleconomische structuur via 13 businesscases uit het sociaaleconomisch actieplan (SEAP III) door:

- Kennismakelaars aanstellen voor ondernemers en onderwijs om projectpartners te vinden.
- Innovatietafels starten voor ondernemers met creatieve ideeën.
- Een ondernemers- en mentorprogramma voor het faciliteren van ondernemers met kennis.
- Een platform agrifoodhub voor samenwerking en innovatie, waaronder het versterken van de korte keten in de regio voor lokale producten.
- Een platform maritieme hub voor samenwerking en innovatie.
- Bedrijventerreinen aantrekkelijker en toekomstbestendig te maken.
- Regiomarketing en behoefteonderzoek.
- Het project leren en werken in eigen regio.
- Project afbouw arbeidsmarkt om kennis van oudere werknemers te benutten voor jongeren.
- Werkcarrousel per sector waarbij we potentiële werknemers koppelen aan bedrijven.
- Een verbeterplan arbeidsmigranten als intermediair voor shortstay huisvesting.
- Inzetten op behoud talenten door instroom in hoger onderwijs te vergroten.
- Het professionaliseren van de toeristische regiomarketing en het vergroten van de samenwerking in de toeristische sector.

Een hoogwaardig aanbod voor toerist en recreant; de lokale cultuur en landschappen koesteren

Met lijn B 'Beleven - Genieten tussen wad en stad' werken we aan een hoogwaardig aanbod door:

- Samen met andere betrokken stakeholders een bijdrage te leveren aan het promoten van de Wereld Erfgoederen Planetarium en Waddenzee en daarbij de verbinding met andere culturele hotspots op te zoeken.
- Het realiseren van voorzieningen die de beleefbaarheid van de Waddenzee vergroten.
- Samenwerken in de verdere professionalisering van de Academie van Franeker.
- Het uitwerken van het onderzoek over een bredere functie van het oude stadhuis van Franeker.
- Onderzoeken of Franeker een ‘tuinenstad’ als cultureel en toeristische trekpleister kan worden.
- Deelnemen aan Sense of Place (o.a. Dijk van een Wijf).

Vitale en veerkrachtige dorpen

Met lijn C 'Fijn leven - vitale en veerkrachtige dorpen en wijken' werken we aan de kwaliteit van leven door:

- Uitvoering geven aan Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM’s).
- De leefbaarheid in dorpen en wijken versterken door middel van het Vitaliseringsfonds (vanuit de Regio Deal).
- Het uitwerken van een regionaal overkoepelende mobiliteitsagenda met als doel het verbeteren van het mobiliteitsaanbod in Noardwest-Fryslân (vanuit de Regio Deal).
- Het borgen van het belang van de buurt als gezonde en sociale leefomgeving (ontmoeten) en dit onderwerp op bovenregionale en strategische agenda’s krijgen.
- Het onderzoeken of en hoe we bijdragen aan het initiatief Bloeidorpen.

Landschap, natuur en landbouw versterken elkaar duurzaam

Met lijn D 'Ons landschap - Duurzame oogst voor de toekomst' werken we aan de versterking van het landschap door:

- Deelname aan Greidhoeke plus met focus op een natuurinclusief platteland.
- Deelname aan een initiatief waarbij gemeentelijke groene reststromen beschikbaar worden gesteld voor toepassing in de agrarische sector.
- Deelname aan een Friese samenwerking van overheden op het gebied van landbouw en landelijk gebied.

Dienstverlening - Wat willen we bereiken?



Dienstverlening - Wat gaan we daarvoor doen?

Wij werken klantgericht en inclusief

- Verbeteringen doorvoeren vanuit het onderzoek telefonische bereikbaarheid om de bereikbaarheid voor inwoners en ondernemers te verbeteren.
- Brieven en andere teksten aan of voor inwoners en ondernemers toetsen op helder en makkelijk taalgebruik, en waar nodig herschrijven (het zogeheten B1 niveau).
- Continue aandacht voor taal/toegankelijkheid organiseren, bijv. interne training, informatiedeling of bijeenkomsten.

Onze dienstverlening is begrijpelijk en transparant

- Het onderzoek naar een nieuwe participatietool is in afwachting van het nieuwe participatiebeleid.

- De uitkomsten van de verschillende klantreizen geven richting aan de verbeteringen van onze dienstverleningsprocessen, waarbij de ervaring van de inwoner leidend is. We zetten het instrument klantreizen structureel in.

Onze dienstverlening verloopt vooral digitaal en is persoonlijk

- Doorontwikkeling van de digitale dienstverlening waarbij we toewerken naar een MijnWaadhoeke-pagina.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten	-5.699	-4.808	-4.825	-4.770	-4.680	-4.630
Baten	1.166	826	826	826	826	805
Saldo voor bestemming	**-4.532**	**-3.982**	**-3.999**	**-3.944**	**-3.854**	**-3.824**
Dotatie/beschikking reserves	233	185	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-4.299**	**-3.797**	**-3.999**	**-3.944**	**-3.854**	**-3.824**

Taakvelden
In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.1 Bestuur
0.2 Burgerzaken

Beleidsindicatoren
N.v.t.

Programma 2 Veiligheid

De meest relevante SDG's



Uitvoeringen van Sustainable Development Goals nr. 3, 5, 8, 16

Beleid
De gemeente heeft, als eerste overheid, een grote verantwoordelijkheid voor de veiligheid van haar inwoners. Dit programma omvat crisisbeheersing, brandweer en openbare orde en veiligheid.

Veiligheid is een breed begrip. Het begrip veiligheid is onder te verdelen in sociale en fysieke veiligheid. Sociale veiligheid heeft betrekking op criminaliteit, op ernstige vormen van overlast en op subjectieve gevoelens van onveiligheid. Fysieke veiligheid heeft betrekking op brandveiligheid, externe veiligheid (zoals risico's voor de omgeving bij bedrijven die omgaan met gevaarlijke stoffen) en beheersing van rampen en crises.

Voor alle veiligheidsitems geldt dat vraagstukken in samenhang worden opgepakt. De gemeente heeft daarbij vaak de regie en werkt intensief samen met veiligheidspartners, zoals de politie, het Openbaar Ministerie en de Veiligheidsregio Fryslân (VRF). Maar ook het jongerenwerk en het gebiedsteam Waadhoeke zijn vaste sparringpartners. Bij multiproblematische casuïstiek wordt de gemeentelijke regie overgedragen aan het Veiligheidshuis Fryslân (VHF).

De dagelijkse brandweerzorg is ondergebracht bij de VRF. Brandveiligheid maakt daar deel van uit. De VRF geeft advies bij vergunningverlening, brandpreventie en brandveilig leven.

Integraal veiligheidsplan 2024-2027
De gemeenteraad heeft begin 2024 het nieuwe Integraal Veiligheidsplan 2024-2027 vastgesteld. Dit is het beleidsplan waarmee de middellange termijnvisie op het gebied van integrale veiligheid staat beschreven, zodat sturing en coördinatie op het onderwerp mogelijk is. In 2024 wordt gestart met de uitvoering van de acties rondom de geprioriteerde thema's zoals beschreven in het IVP. Deze thema's zijn:
1. Digitale veiligheid;
2. Ondermijnende criminaliteit;
3. Jeugd en veiligheid; en
4. Maatschappelijk ongenoegen, polarisatie en radicalisering.

Regiodeal
Het thema 'ondermijning' komt terug in de Regiodeal, namelijk binnen de pijler 'Kwaliteit van leven: Vitale kernen'. Hierdoor is het mogelijk om samen met de gemeente Harlingen en Leeuwarden een aantal acties (met name preventief) op het gebied van ondermijning te organiseren. Denk hierbij aan de inzet van Artificial Intelligence en onderzoeken naar drugs in rioolwater.

Bestuurlijk kader
- Algemene plaatselijke verordening Waadhoeke (APV);
- Integraal Veiligheidsplan 2024-2027;
- Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Fryslân (VRF);

- Regionaal Crisisplan VRF 2022-2025;
- Jaarwerkplan politie;
- Beleidsregels 13b Opiumwet gemeente Waadhoeke;
- Beleidsregels Wet Bibob gemeente Waadhoeke 2019;
- VTH Beleid 2023-2025;
- Evenementenbeleid;
- RIEC-convenant;
- Plan van Aanpak Ondermijning gemeente Waadhoeke;
- Hennep-convenant;
- Convenant ter voorkoming van radicalisering en extremisme;
- Convenant AVE Waadhoeke;
- Samenwerkingsverband Zorg- en Veiligheidshuis; en
- Intentieverklaring Friese Norm.

Ontwikkelingen

Ontwikkelingen Openbare Orde en Veiligheid

We gaan aan de slag met de diverse 'reguliere' veiligheidsonderwerpen, zoals de Wet tijdelijk huisverbod, maatwerkoverleggen, de jaarwisseling, en de (inrichting van de) crisisorganisatie.

Wet Parta

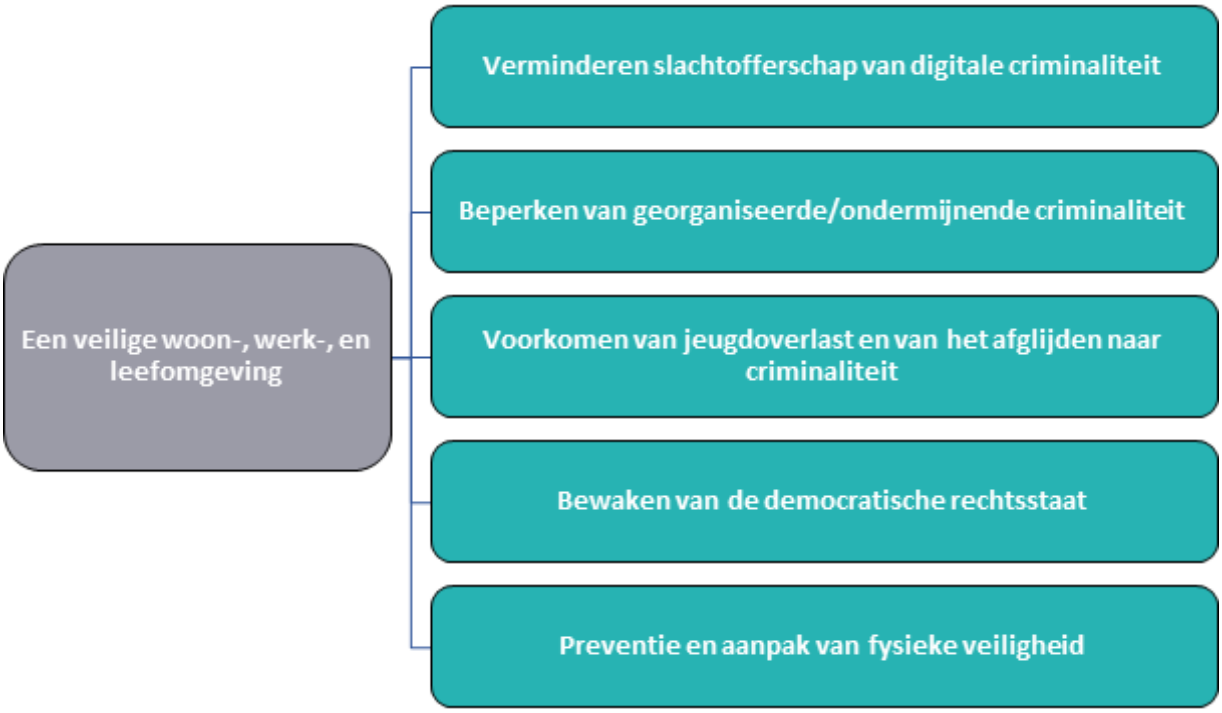
Per 1 juli 2025 geldt de Wet Gegevensverwerking Persoonsgerichte Aanpak Radicalisering en Terroristische Activiteiten, ook wel Wet Parta genoemd. Deze wet zorgt voor een juridische grondslag waarmee deelnemers aan een casusoverleg rondom radicalisering en terroristische activiteiten (persoons)gegevens met elkaar mogen delen en verwerken. De burgemeester krijgt de wettelijke taak om te zorgen voor de instandhouding van deze werkwijze. Op welke wijze hier concreet uitvoering aan moet worden gegeven is op dit moment nog niet duidelijk, maar zal waarschijnlijk in 2026 meer vorm krijgen.

Regiodeal

Programmalijn 2b van de Regiodeal bevat het onderwerp ondermijning. Daarbij wordt momenteel gewerkt aan het ontwikkelen van diverse projecten, zoals:
- verdiepend onderzoek naar ondermijning in het gebied;
- preventieve aanpak rondom jeugd; en
- rioolwateronderzoek.

De uitkomsten van deze projecten in 2025 hebben effect op de acties in 2026.

Wat willen we bereiken?



Wat gaan we daarvoor doen?

Verminderen slachtofferschap van digitale criminaliteit

- Inwoners weerbaarder maken en barrières opwerpen voor daders en dadergroepen.
- Vervolg geven aan het project Cybersûn, waarbij onder andere de kwetsbare doelgroep ‘ouderen’ meer informatie krijgt over veiligheidsrisico’s die specifiek voor hen gepaard kunnen gaan met digitalisering.
- Een start maken met een tweede project betreffende de uitrol van Hackshield in Waadhoeke. Hackshield is een cybersecuritygame voor kinderen tussen de 8 en 12 jaar.
- De samenwerking op het gebied van digitale veiligheid met politie en andere partners optimaliseren door voorafgaand aan de start van de projecten brainstormsessies te organiseren.

Beperken van georganiseerde/ondermijnende criminaliteit

- De weerbaarheid vergroten, zowel ambtelijk, bestuurlijk als van inwoners en ondernemers.
- Voorlichtingsmomenten voor ondernemers, inwoners en collega’s rondom verschillende thema’s van ondermijning organiseren.
- Deelnemen aan de voorlichtingscampagne van Meld Misdaad Anoniem (MMA).
- Actief deelnemen aan programmalijn 2B van de Regiodeal Kwaliteit van leven: Vitale kernen.

- Met behulp van de informatietafel signalen van ondermijning verder onderzoeken en deze verrijken met interne informatie.
- Bij concrete signalen van ondermijning de mogelijkheid van samenwerking met ketenpartners onderzoeken en bestuursrechtelijke instrumenten inzetten.

Voorkomen van jeugdoverlast en van het afglijden naar criminaliteit

- Zeswekelijks het Gemeentelijk Overleg Jeugd organiseren om signalen van jeugdoverlast te bespreken met interne collega's van verschillende afdelingen en externe partners zoals de politie en jongerenwerk.
- In samenwerking met collega's en partners handelingskaders opstellen voor specifieke vormen van jeugdoverlast en de uitvoering en actualisatie hiervan bewaken.
- Samen met partners als politie en jongerenwerk specifieke activiteiten organiseren om het contact tussen de jeugd en de gemeente op een leuke, actieve manier te verbeteren.
- Samen met de deelnemende partners uit het Gemeentelijk Overleg Jeugd onderzoeken of het begeleidingstraject #KansRIJK vanuit het Regiecentrum Bescherming en Veiligheid en William Schrikker Jeugdbescherming en Jeugdreclassering ingezet zou kunnen worden binnen onze gemeente.
- Actief deelnemen aan de Ketensamenwerking Jeugd, waar de Regietafel Jeugd en het Overleg Ketenaanpak Jeugd onderdeel van uitmaken.

Bewaken van de democratische rechtsstaat

- Basis- en verdiepingstrainingen van het Rijksopleidingsinstituut Radicalisering (ROR) organiseren voor onze (eerstelijns) professionals.
- Elke melding die bij ons binnenkomt die over extremisme, radicalisering en verdergaande polarisatie gaat, wordt zorgvuldig door ons onderzocht.
- Deelnemen aan de casustafel radicalisering (OM, politie en gemeenten) om zaken die bij ons binnengekomen zijn te bespreken en indien nodig daarop een integrale en persoonsgerichte aanpak te ontwikkelen.
- Regionaal wordt aan een aanpak voor de omgang met het fenomeen 'soevereinen' gewerkt. Onze gemeente zal aansluiten bij deze aanpak.

Preventie en aanpak van fysieke veiligheid

- Handhavend optreden volgens de beleidskaders.
- Besmettingsbrieven sturen bij inbraken (brief die na een woninginbraak aan omwonenden wordt rondgestuurd).
- Horeca-controles uitvoeren en sanctiebeleid toepassen.
- Periodiek deelnemen aan een crisisoefening, zodat de gemeentelijke organisatie voorbereid is op eventuele crisissituaties.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming 2027	2028	2029
Lasten	-5.538	-5.736	-5.855	-5.775	-5.765	-5.765
Baten	294	49	70	70	70	70
Saldo voor bestemming	**-5.245**	**-5.687**	**-5.785**	**-5.705**	**-5.695**	**-5.695**
Dotatie/beschikking reserves	76	36	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-5.169**	**-5.651**	**-5.785**	**-5.705**	**-5.695**	**-5.695**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

1.1 Crisisbeheersing en brandweer
1.2 Openbare orde en veiligheid

Beleidsindicatoren

Programma 2 Openbare Orde en Veiligheid						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 inwoners van 12-18 jaar	4	9	Stichting Halt	2024	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar. Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf.
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	1,8	2,2	CBS - Diefstallen	2024	Het aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,7	4,3	CBS - Criminaliteit	2024	Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1,2	1,2	CBS - Diefstallen	2024	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	4,3	3,7	CBS - Criminaliteit	2024	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat

De meest relevante SDG's



Uitvergrotingen van Sustainable Development Goals nr. 3, 9, 11, 14

Beleid
Belangrijke thema's als het gaat over verkeer, vervoer en waterstaat zijn het waarborgen van de bereikbaarheid van de stad en de kernen in onze gemeente, en het verbeteren van de verkeersveiligheid.
De bereikbaarheid van de stad en de kernen betreft niet alleen de bereikbaarheid over de weg (auto, fiets, etc.), maar ook de bereikbaarheid over waterwegen en per openbaar vervoer (spoor en bus). Het gaat daarbij over de wegen, waterwegen, spoorwegen en fietspaden, en over het openbaar vervoer en het parkeerbeleid. Het regulier onderhoudsplan Beheerplan Wegen 2023-2026 is terug te vinden in de paragraaf ‘onderhoud kapitaalgoederen’.

Bestuurlijk kader
- Mobiliteitsvisie Waadhoeke;
- Nota Parkeernormen;
- Parkeervisie Binnenstad Franeker;
- Beheerplan wegen 2023-2026.

Ontwikkelingen
Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030)
Het Rijk, de provincies, de gemeenten en de vervoerregio's hebben samen met de maatschappelijke partijen een nieuwe aanpak beschreven om de verkeersveiligheid structureel te verbeteren (SPV 2030). Door samen te werken en ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid een bijdrage te leveren kan de veiligheid in het verkeer worden verbeterd. Vooruitlopend hierop werkt Waadhoeke aan een geloofwaardige inrichting van het wegennet dat aansluit op de toegestane snelheid.

Elektrisch rijden
Het aandeel elektrische auto's groeit gestaag en worden meer betaalbaar voor huishoudens. Daarmee zal ook de vraag naar de benodigde laadvoorzieningen toenemen. Een enorme opgave. Via de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) werken overheden aan het waarmaken van deze opgave.

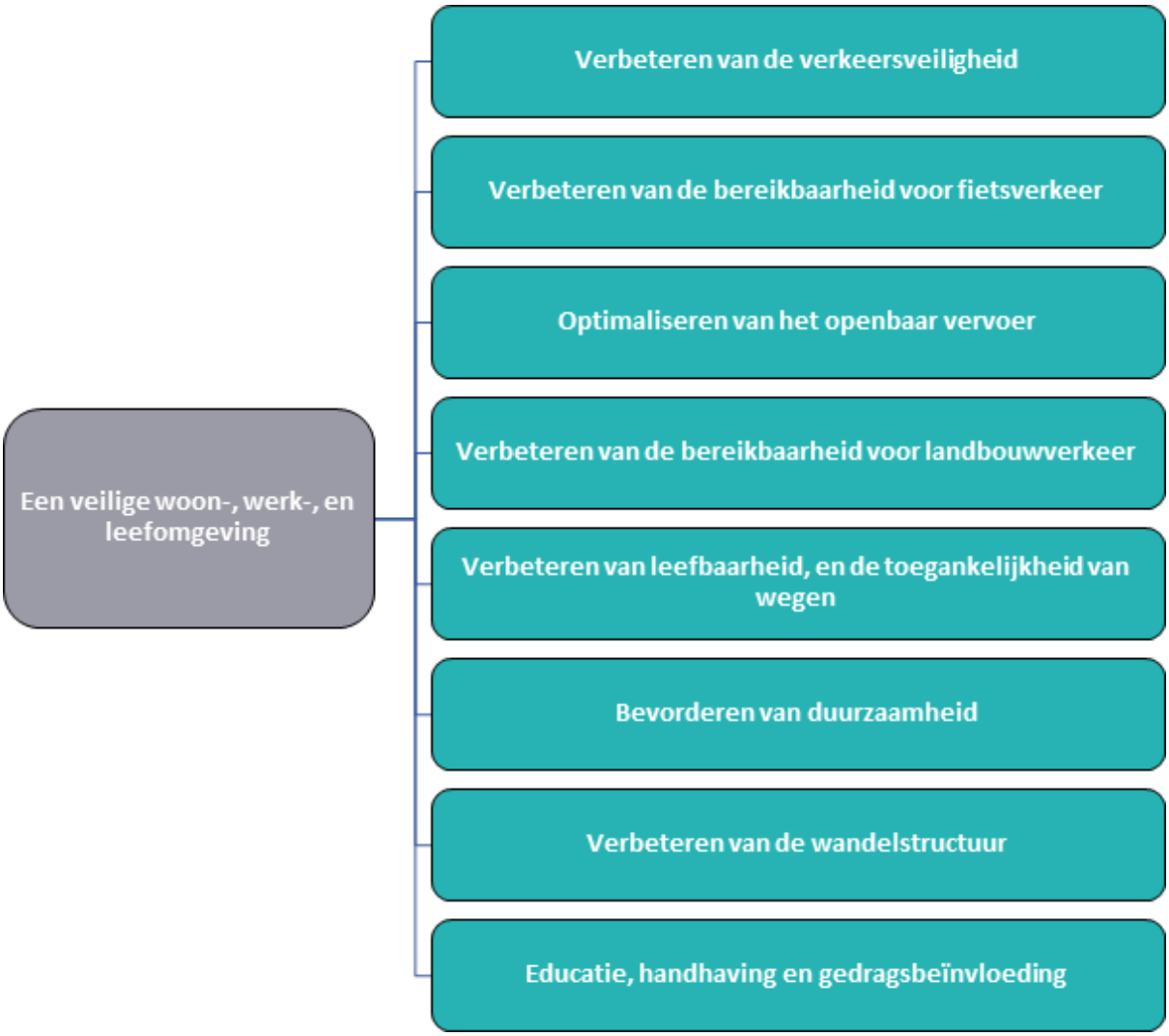
Fietsverkeer
Door de aanhoudende groei van het fietsgebruik en met name van de e-bike zullen fietsvoorzieningen moeten worden uitgebreid en geoptimaliseerd. In het kader van fietsveiligheid is het van belang dat bestaande paden een kwaliteitsimpuls krijgen. Daarbij gaat het onder meer om passende breedte, veilige wegkruisingen en oversteken en rijcomfort. De thema's fietsverkeer en veiligheid hebben een prominente plek in de gemeente.

Fietsveiligheid
Het aantal verkeersslachtoffers stijgt, vooral onder ouderen. Van de fietsongevallen is maar liefst 45% ouder dan 60 jaar. Veel ouderen durven na een ongeval niet meer te fietsen. Dat heeft impact op de gezondheid, zelfredzaamheid en sociale betrokkenheid in de maatschappij.

Nieuwe mobiliteit
Er zijn en worden nieuwe voertuigen ontwikkeld, denk aan snelle e-bikes en elektrische steps. Hierbij is het zoeken naar de juiste plaats op de weg. Daarnaast is het parkeren van de nieuwe voertuigen ook nog een uitdaging.

Herwaardering rondweg Franeker
De rondweg van Franeker dateert uit eind jaren 60 van de vorige eeuw. In de tussentijd is er veel veranderd in en rondom de stad, maar de basis van de rondweg is gelijk gebleven. We starten een project om de huidige en de nieuwe rol van de rondweg vast te stellen, mede ook naar aanleiding van de keuze om de AMS en Kabas op de locatie Bloemketerp te gaan realiseren.

Wat willen we bereiken?



Wat gaan we daarvoor doen?

Verbeteren van de verkeersveiligheid

- Werken aan een uniforme en herkenbare wegencategorisering.
- Wegvakken van 80 km/uur en 50km/uur met fietsers op de rijbaan worden afgewaardeerd of de fietsroute wordt aangepast.
- Wegen die nog niet voldoen aan de ontwerpprincipes passen we aan conform de ontwerpprincipes.
- Met scholen in gesprek over hoe de schoolzones veiliger kunnen worden.

Verbeteren van de bereikbaarheid voor fietsverkeer

- Werken aan veilige fietsverbindingen binnen en buiten de bebouwde kom en aan éénduidige fietsoversteken.
- Veelgebruikte fietsverbindingen worden opgewaardeerd voor meer doorstroming.

Optimaliseren van het openbaar vervoer

- Samen met de provincie Fryslân zetten we in op het optimaliseren van het openbaar vervoernetwerk.

Verbeteren van de bereikbaarheid voor landbouwverkeer

- Met belangenorganisaties in gesprek over wenselijke routes voor landbouwverkeer.
- Bij herinrichtingen van wegen rekening houden met de afmetingen van landbouwverkeer.

Verbeteren van leefbaarheid, en de toegankelijkheid van wegen

- In de openbare ruimte zorgen we voor een balans tussen parkeren, lopen, rijden en groen.
- Bij herinrichtingen wordt de toegankelijkheid verbeterd voor iedereen.

Bevorderen van duurzaamheid

- Stimuleren van alternatieve en gezonde vervoerswijzen.
- Faciliteren van innovatieve deelmobiliteitsconcepten vanuit de markt.
- Faciliteren van benodigde laadinfrastructuur in de openbare ruimte.

Verbeteren van de wandelstructuur

- Inzetten op betere wandelrondjes.
- Bij trottoirs houden we ons aan de richtlijnen voor de maatvoeringen.

Educatie, handhaving en gedragsbeïnvloeding

- We organiseren voorlichtings- en gedragsbeïnvloedingscampagnes zoals de ‘Moddercampagne’ en ‘Wij gaan weer naar school’.
- Actieve deelname aan het project ‘Doortrappen’.
- Actiedagen zoals ‘Lucht voor klimaat’.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten	-9.794	-10.869	-12.055	-11.353	-11.353	-11.353
Baten	1.038	208	240	240	240	240
Saldo voor bestemming	**-8.756**	**-10.661**	**-11.816**	**-11.114**	**-11.114**	**-11.114**
Dotatie/beschikking reserves	1.025	1.367	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-7.731**	**-9.294**	**-11.816**	**-11.114**	**-11.114**	**-11.114**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

2.1 Verkeer en vervoer
2.2 Parkeren
2.3 Recreatieve havens
2.4 Economische havens en waterwegen

Beleidsindicatoren

N.v.t.

Programma 4 Economie

De meest relevante SDG's



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals, nr. 2, 4, 8, 9 en 12

Beleid

Economie

Het economisch beleid van de gemeente Waadhoeke omvat alle activiteiten die bijdragen aan een krachtige en toekomstbestendige economische structuur. De activiteiten zijn o.a. gericht op het aantrekken/behouden van bedrijven en toeristen. Dit bevordert de werkgelegenheid en daarmee het woon- en leefklimaat van Waadhoeke.

Provinciaal beleid en rijksbeleid hebben invloed op onze lokale economische mogelijkheden en omstandigheden.

Toerisme

Door concreet aan de slag te gaan met de drie actielijnen uit het uitvoeringsprogramma uit de Recreatie & Toerisme nota ‘Beleef Waadhoeke’, onderscheiden we ons positief als recreatief-toeristische regio. UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en het Planetarium in Franeker zijn hierbij belangrijke trekkers voor bezoekers.
De Regiodeal zorgt voor versnelling van projecten als 'Dijk van een Wijf' en de regiomarketing.

Bestuurlijk kader

- Verordening Romte e.a. provinciaal beleid;
- (Geactualiseerde) Binnenstadvisie Franeker;
- Convenant Bedrijventerreinen Noordwest Fryslân;
- Nota Recreatie en Toerisme ‘Beleef Waadhoeke’;
- Sociaal Economisch Actieprogramma NWF.

Ontwikkelingen

Algemeen

Voor onze bedrijven in Waadhoeke zijn de grootste uitdagingen voor de komende jaren de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, de snelle technologische ontwikkelingen, en de toenemende focus op duurzaamheid en klimaatverandering. Daarnaast spelen ook cyberbeveiliging en de veranderende wet- en regelgeving een belangrijke rol.

Opgaven agrarische sector

De agrarische sector is belangrijk voor de economie, samen met groothandel, industrie en toeleveranciers. De landbouw heeft te maken met nieuwe regelgeving, verzilting en klimaatverandering en de invloed daarvan op ons gebied is groot. Daarom investeert de gemeente in een duurzame relatie en streeft er naar dat landschap, natuur en landbouw elkaar duurzaam versterken, om blijvend te genieten van een gezond en divers landschap.

Krapte op de arbeidsmarkt
Veel bedrijven, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB), hebben moeite om gekwalificeerd personeel te vinden en te behouden. Dit kan de groei en innovatie belemmeren.

Technologische ontwikkelingen
De snelle opkomst van technologie, zoals kunstmatige intelligentie (AI), stelt bedrijven voor de uitdaging om bij te blijven en de kansen die deze technologieën bieden te benutten, terwijl ze ook de mogelijke risico's moeten beheersen.

Duurzaamheid en klimaatverandering
De toenemende druk vanuit consumenten, overheden en investeerders om duurzamer te opereren, vereist dat bedrijven hun bedrijfsprocessen en producten aanpassen en verduurzamen. Netcongestie speelt ook in Waadhoeke een rol.

Cyberbeveiliging
De stijgende frequentie en complexiteit van cyberaanvallen vormen een serieuze bedreiging voor bedrijven van alle groottes. Bedrijven moeten investeren in robuuste beveiligingsmaatregelen en bewustzijn creëren bij hun medewerkers.

Veranderende wet- en regelgeving
De constante stroom van nieuwe wetten en regels, vooral op het gebied van privacy, duurzaamheid en arbeidsrecht, maakt het voor bedrijven complex en kostbaar om te voldoen aan alle eisen.

Financiële uitdagingen
Bedrijven, vooral kleine en middelgrote, kunnen moeite hebben met het aantrekken van financiering en het beheren van hun cashflow.

Economische onzekerheid
De wereldeconomie is onderhevig aan schommelingen, en bedrijven moeten zich aanpassen aan veranderende marktomstandigheden en risico's beheersen.

Wat willen we bereiken?



Wat gaan we daarvoor doen?

Behouden en aantrekken van werknemers, bedrijven en bezoekers

- In het Sociaal Economisch Actieprogramma (SEAP) uitvoering geven aan deze ambitie via de 15 businesscases. Met de middelen die we via de Regiodeal hebben ontvangen, gaan we verdiepen en versnellen. Meer expertise en loopvermogen wordt aangewend en benut.

Stimuleren van waardevol toerisme

- De informatievoorziening verbeteren door te werken aan het productaanbod, de zicht- en vindbaarheid, de naamsbekendheid en de doorontwikkeling van toeristische informatiepunten.
- Franeker versterken als toeristische trekker door realisatie van een Toeristisch Overstap Punt (TOP). Actief meedenken met initiatiefnemers voor verblijfsaccommodaties in Franeker nu het Planetarium de Unesco Wereld erfgoedstatus heeft, en verder onderzoek doen naar de mogelijkheden van het stadhuis.

Zorgen voor vitale en aantrekkelijke winkelcentra Franeker en St. Annaparochie

- Met de ondernemers in de beide winkelgebieden in nauw contact blijven o.a. door periodiek overleg, het beschikbaar stellen van subsidies en het innen (en uitkeren) van reclamebelasting.
- Investeren in de openbare ruimte. We gaan aan de slag met fase 2 van vervanging van de verlichting en de opwaardering van de Dijkstraat.
- Inzet op kwantitatief en kwalitatief meer aanbod van activiteiten en evenementen en meer bekendheid door inzet van diverse promotiekanalen.
- Aan de slag met de acties die voortkomen uit de geactualiseerde binnenstadsvisie voor Franeker waaronder het vergroenen van de inrichting van de stad en een verdere upgrade van de Dijkstraat.
- Voortzetting van de samenwerking via het binnenstadsmanagement Franeker.
- Samen met de dorpsmanager en ondernemers uit St. Annaparochie werken aan een Vitaal St. Annaparochie.

Verbeteren van het ondernemersklimaat

- De dienstverlening naar ondernemers verbeteren o.a. door het bezoeken en in gesprek gaan met ondernemers met plannen. De nieuwe opzet met de intake- en initiatieventafel helpt hierbij.
- Het digitaal Ondernemersloket up-to-date houden en verbeteren vanuit de signalen die wij van ondernemers krijgen.
- Ondernemers ondersteuning bieden bij het zoeken naar subsidies en mogelijkheden om te verduurzamen en te innoveren.
- Actief communiceren via diverse mediakanalen waaronder het verzenden van digitale nieuwsbrieven.
- Werken aan de relatie gemeente-ondernemer door bedrijfsbezoeken, bijwonen en/of organiseren netwerkbijeenkomsten en periodiek overleg met ondernemersverenigingen.
- Aansluiten bij de businesscases van het Goud van Noordwest.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2024	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Lasten	-3.353	-5.159	-1.721	-1.656	-1.656	-1.656
Baten	1.501	3.502	667	614	699	699
Saldo voor bestemming	**-1.852**	**-1.656**	**-1.053**	**-1.041**	**-956**	**-956**
Dotatie/beschikking reserves	1.059	526	12	0	0	0
Saldo na bestemming	**-793**	**-1.131**	**-1.041**	**-1.041**	**-956**	**-956**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
3.4 Economische promotie

Beleidsindicatoren

Programma 4 Economie						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Functiemenging	%	43,9	54,2	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research	2023	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken).
Vestigingen (van bedrijven)	Per 1.000 inw.15-65jr	172,0	181,8	LISA	2023	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Banen	Aantal per 1.000 inwoners	586,0	836,6	LISA	2023	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Programma 5 Onderwijs

De meest relevante SDG's



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals, nr. 4, 8, 10 en 11

Beleid
Goed onderwijs moet een kansrijke ontwikkeling bieden aan alle in de gemeente woonachtige kinderen en jongeren, en soms ook aan volwassenen.

De gemeente heeft de regiefunctie in het lokaal onderwijsbeleid. Dit betekent dat we ons richten op de huisvesting van scholen en op kinderen met (onderwijs)achterstanden. Daarnaast zorgt de gemeente voor de gymnastiekaccommodaties en het vervoer daar naartoe, voor het leerlingenvervoer speciaal onderwijs en voor het bestrijden van schooluitval.
In regionaal verband biedt de gemeente basiseducatie, beroepsonderwijs en het NT2 onderwijs (Nederlands als tweede taal) aan statushouders.

Waadhoeke hecht aan goed en bereikbaar onderwijs. Het primair onderwijs moet evenwichtig gespreid zijn over de gemeente. Als dat voor instandhouding nodig is, stimuleren we totstandkoming van samenwerkingsscholen door bekostiging van (vervangende) nieuwbouw of uitbreiding van scholen. Samen met onderwijsbesturen heeft Waadhoeke een toekomstvisie op goed bereikbaar onderwijs gemaakt. Demografische ontwikkelingen -o.a. leidend tot daling van leerlingenaantallen- hebben in deze visie een prominente plek.

Vanuit onze gemeentelijke regiefunctie bevorderen we verbinding tussen het onderwijsveld en het sociale domein. We richten ons onder andere op het voorkomen van schoolverzuim, aanpak van onderwijsachterstanden. Eveneens bevorderen we de verbinding tussen het voortgezet onderwijs en de regionale arbeidsmarkt: het programma 'leren en werken in je eigen regio'.

Verder zet Waadhoeke in op terugdringen van laaggeletterdheid. Het Friesland College verzorgt in opdracht van de gemeente opleidingen op het gebied van alfabetisering, NT2 onderwijs en training van de vrijwilligers en taalcoördinatoren van de zogenaamde DigiTaalHuizen. Volwassenen kunnen daar onder andere terecht om te leren beter te lezen, schrijven en rekenen. We hebben twee DigiTaalhuizen in onze gemeente: in Franeker en in St. Annaparochie.

Dit programma omvat basisonderwijs, voorgezet onderwijs, gymnastiekonderwijs, onderwijshuisvestingsvoorzieningen, onderwijsbegeleiding, leerlingenvervoer, onderwijsachterstandenbeleid en onderwijs aan volwassenen.

Bestuurlijk kader
- Verordening Leerlingenvervoer Waadhoeke 2023;
- Onderwijsvisie Kansen voor elk talent – ûnderwiis foar de takomst;
- Integraal Huisvestingsplan 2021 - heden;
- Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs 2021;
- Beleidsnotitie onderwijsachterstandenbeleid;

- Subsidieregeling Peuteropvang en Voor- en vroegschoolse educatie, gemeente Waadhoeke.

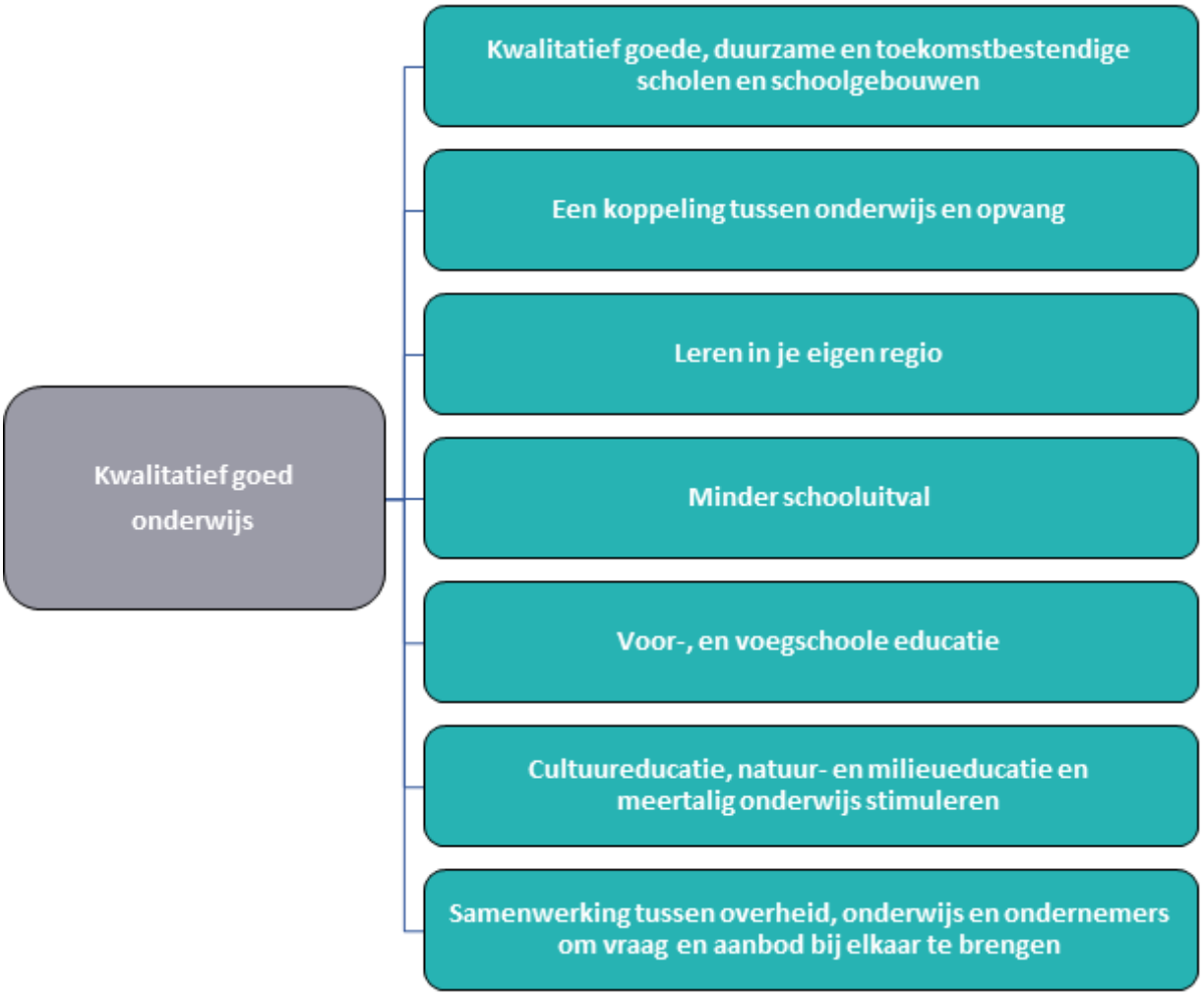
Ontwikkelingen

Nieuwbouw scholen
In de gemeenteraad van 28 juni 2024 is besloten om de scholen AMS en Kabas te realiseren op Bloemketerp. De raad is in 2025 met een memo geïnformeerd over de samenwerking die de AMS wil aangaan met de Simon Vestdijk. Zij zijn vanaf dat moment ook meegenomen in het proces. Laos heeft naar aanleiding van het besluit van de gemeenteraad op 28 juni 2024 een onderzoek gedaan naar de exacte locaties van de scholen op Bloemketerp. Hier kwamen ook beeldcriteria uit voort. De uitkomsten van dit onderzoek zijn vastgesteld in de gemeenteraad van 12 juni 2025. In de kadernota zijn de kosten voor de nieuwbouw van de AMS/Simon Vestdijk en Kabas opgenomen.

Er wordt ook gestart met de voorbereidingen voor nieuwbouw in Menaam en Winsum.

Aangepaste eisen door het rijk aan schoolgebouwen
De gebouwtechnische eisen op het gebied van binnenklimaat en duurzaamheid zijn gewijzigd en vergen een actualisatie van het integraal huisvestingsplan.

Wat willen we bereiken?



Wat gaan we daarvoor doen?

Kwalitatief goede, duurzame en toekomstbestendige scholen en schoolgebouwen

- De initiatieffase voor de bouw van De Kabas en AMS is nu afgerond. De locatie voor beide gebouwen is bepaald. Er wordt gewerkt aan een programma van eisen.
- De initiatieffase voor nieuwbouw voor de samenwerkingsschool 'Sin en Wille' in Menaam is opgestart.
- De initiatieffase voor nieuwbouw voor de school 'It Bynt' in Winsum is opgestart.
- We starten het traject om te komen tot een nieuw Integraal Huisvestingsplan voor alle scholen.
- We starten een onderzoek naar de toekomst van de onderwijsgebouwen in Dronrijp.
- We geven vervolg aan het onderzoek naar toekomstbestendig onderwijs in de regio St. Annaparochie.

Koppeling tussen onderwijs en opvang

- Bij nieuwbouw zetten we in op integrale kindcentra.
- We evalueren de inzet die gedaan is in het kader van Nationaal Programma Onderwijs (NPO) om de samenwerking tussen onderwijs, opvang, sport, cultuur en zorg te versterken en uit te breiden.

Leren in je eigen regio

- Een structurele subsidie geven aan het programma Leren en werken in je eigen regio, waarmee ingezet wordt op de verbinding tussen basis- en voortgezet onderwijs en de lokale arbeidsmarkt.
- Het Friesland College verzorgt in opdracht van de gemeente opleidingen op het gebied van alfabetisering, NT2 onderwijs en voor de training van vrijwilligers en taal-coördinatoren van de beide DigiTaalHuizen in Franeker en St. Annaparochie.

Minder schooluitval

- It Twaluk en De Bolder continueren het bieden van passend en inclusief onderwijs. Daarbij onderzoeken we de mogelijkheden van het breder uitzetten van deze methode binnen onze gemeente.
- De inzet van 'Gebiedsteam op School', waarbij gebiedsteammedewerkers vanuit de gemeente op de school werken wordt voorgezet.

- Per 1 augustus 2026 nemen we eigen leerplichtambtenaren in dienst. Momenteel is er een Dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Leeuwarden.

Voor-, en voegschoole educatie

- De resultaatafspraken voor de voor- en vroegschoolse educatie met het primair onderwijs zijn opnieuw vastgesteld. Er wordt onderzocht hoe deze gemonitord kunnen worden.
- De peuters op het AZC krijgen een educatief aanbod met een erkend VVE-programma en we versterken de ouderbetrokkenheid, mede door de inzet van de bibliotheek.
- Binnen het onderwijsachterstandenbeleid bekostigen we extra NT2-deskundigheid bij het basisonderwijs, ter aanvulling op de bekostiging van de schakelklassen op het AZC.
- Inzet op lokaal niveau van extra middelen voor de toeleiding en het bereik van de doelgroep en op de taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid. Dit in samenwerking met de kinderopvang, scholen, JGZ, bibliotheek, gebiedsteams en andere betrokken instellingen.

Cultuureducatie, natuur- en milieueducatie en meertalig onderwijs stimuleren

- Het stimuleren van het gebruik van het Frysk, Bildts en Franekers in het basisonderwijs door het subsidiëren van taalactiviteiten binnen het cultuureducatieprogramma 'Waadzinnig'.
- Het onderzoeken van de mogelijke uitbreiding van het cultuureducatieprogramma 'Waadzinnig' naar het voortgezet onderwijs en het creëren van een doorlopende leerlijn.
- Meertaligheid stimuleren en komen tot nieuwe taalinitiatieven en -activiteiten in overleg met onderwijs- en taalpartners.
- Basisscholen subsidiëren die gebruik willen maken van het programma de Bibliotheek op school (dBos).
- Meertalig aanbod stimuleren door het leesbevorderingsprogramma Boekstart in de kinderopvang te subsidiëren.
- Samen met Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) en het basisonderwijs wordt gewerkt aan een structureel programma voor Natuur- en milieu-educatie.

Samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers om vraag en aanbod bij elkaar te brengen

- Verdere inzet op het O3-concept op het voortgezet onderwijs door het programma 'Leren en werken in je eigen regio' op het VMBO te financieren.
- Onderzoeken in hoeverre het onderwijsprogramma 'Leren en werken in je eigen regio' met middelen uit de Regiodeal kan worden uitgebreid voor andere scholieren, herintreders, zij-instromers en nieuwkomers op de arbeidsmarkt.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten	-7.840	-7.283	-7.219	-7.280	-7.329	-9.223
Baten	1.646	1.431	1.470	1.495	1.495	1.495
Saldo voor bestemming	**-6.194**	**-5.852**	**-5.749**	**-5.784**	**-5.834**	**-7.727**
Dotatie/beschikking reserves	697	176	18	18	18	18
Saldo na bestemming	**-5.497**	**-5.676**	**-5.731**	**-5.766**	**-5.816**	**-7.709**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

4.1 Openbaar basisonderwijs
4.2 Onderwijshuisvesting
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Beleidsindicatoren

Programma 5 Onderwijs						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Absoluut verzuim	Per 1.000 leerlingen	6,4	6,7	DUO/Ingrado	2024	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar: de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling.
Relatief verzuim	Per 1.000 leerlingen	30	28	DUO/Ingrado	2024	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken.
Voortijdige school verlaters totaal (VO + MBO)	%	2,1	2,3	DUO/Ingrado	2024	Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers (12-23 jaar) als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Kanttekening: de tabel afkomstig van waarstaatjegemeente.nl bevat niet de meest actuele cijfers. Jaarlijks krijgt de raad de actuele cijfers via het jaarverslag met betrekking tot leerplicht in het vierde kwartaal volgend op het schooljaar.

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

De meest relevante SDG's



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals nr. 1, 3, 10 en 11

Beleid
Sport, cultuur en recreatie dragen bij aan levendigheid, maatschappelijke participatie, gezondheid, talentontwikkeling en een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

De voorzieningen op het gebied van sport, cultuur en recreatie zijn gericht op de eigen inwoners, zoals bibliotheken en sportvoorzieningen, maar ook op bezoekers van buiten de gemeente, zoals Museum Martena en De Aerden Plaats. Waadhoeke kent ook particuliere musea, zoals het Schoolplatenmuseum in Deinum.
Ook voor wat betreft amateuristische kunst- en cultuurbeoefening kent Waadhoeke een breed aanbod. Zo zijn toneel- en muziekverenigingen in de gehele gemeente te vinden, veelal in nauwe verbinding met dorpshuizen en wijkcentra die de activiteiten onderdak bieden.

Cultuur
Ook in 2026 geven we uitvoering aan het gemeentelijk cultuurbeleid zoals verwoord in de nota 'Kultuer yn Waadhoeke, mei-inoar meitsje we it mei'. Aan de hand van de thema's ûntdekke, meimeitsje en doarre & dwaan zetten we in op behoud en versterking van het huidige cultuuraanbod. Gaan we voor een vitaal cultuurveld en een gemeente waar cultuur staat voor meemaken, meedoen en beleven.
De uitvoering vindt plaats op basis van het uitvoeringsprogramma 'Yn ferbining', dat begin 2021 door het college is vastgesteld. De looptijd is 2020-2028. De onzekere situatie rond Theater de Koornbeurs kan gevolgen hebben voor het functioneren van de culturele infrastructuur van Waadhoeke en daarmee voor de uitvoering van de cultuurnota.

In de tussenevaluatie (maart 2024) zijn voor de aankomende periode de volgende beleidsaccenten benoemd:

- de cultuurdeelname verder versterken door een pilot cultuur & sport voor jongeren van 12 tot 16 jaar;
- het ondersteunen van erfgoedverenigingen en -organisaties bij het vertellen van ‘het verhaal van Waadhoeke’;
- de historische kerkorgels in Waadhoeke vaker te laten klinken.

Yn 2026 jouwe wy fierder útfiering oan it gemeentlik meartaligensbelied lykas ferwurde yn de nota `Waadhoeke, Lân fan Taal`. Oan de hân fan de trije begrippen fertroud, sichtber en útnûgjend meitsje wy wurk fan ús stribjen nei mear gebrûk fan it Frysk, Biltsk en Franekers yn in meartalige gemeente wêr't it fanselssprekkend is om dizze talen njonken en troch elkoar te brûken. Dit dogge wy yn nauwe gearwurking mei ús meartaligenskoördinator Waadhoeke en Taalplatfoarm Waadhoeke

Sport
Met 110 amateur sportverenigingen in de gemeente is het in elk dorp en in de stad mogelijk om te sporten. Op het kaatsveld, in de sporthal, op fiets- en wandelpaden, op zeer veel manieren zijn

inwoners uit Waadhoeke aan het sporten en bewegen. Sport brengt mensen in beweging. Dit draagt bij aan het verbeteren van de gezondheid, het vergroten van het zelfvertrouwen en aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Daarom willen we dat zoveel mogelijk mensen hieraan deelnemen.

We zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties en een openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen. Daarnaast geven we sportbesturen advies en ondersteuning als daar behoefte aan is. In veel dorps- en wijkgemeenschappen is de sportvereniging het 'sociale cement' van de samenleving. Daarom stimuleren we verenigingen om meer samen te werken en te innoveren door nieuw sportaanbod aan te bieden. Kaatsen wordt in vrijwel de gehele gemeente beoefend. Daarmee onderscheidt Waadhoeke zich als dé kaatsgemeente.

Recreatie
Door concreet aan de slag te gaan met de drie actielijnen uit het uitvoeringsprogramma uit de Recreatie & Toerisme nota ‘Beleef Waadhoeke’, onderscheiden we ons positief als recreatief-toeristische regio. Een aantrekkelijke en beleefbare omgeving speelt hierin een belangrijke rol, zowel voor de bezoeker van buiten als de inwoners uit ons gebied.
De Regiodeal zorgt voor versnelling van projecten als Dijk van een Wijf, de vaarrondjes ‘Het Bildt’ en ‘Lytse Farwegen’ en It Spoarpaad (een nieuwe fiets-wandelverbinding tussen Wijnaldum en Sexbierum).

Accommodatiebeleid.
In het accommodatiebeleid zijn de uitgangspunten voor het beleid voor de accommodaties op het gebied van sport, cultuur en welzijn voor de komende jaren vastgelegd. Door demografische veranderingen en veranderingen in vrijetijdsbesteding verandert de behoefte aan - en het gebruik van - accommodaties nu en in de toekomst. Om die reden liggen er tal van opgaven voor het beheer en onderhoud van deze accommodaties. De komende jaren worden er keuzes gemaakt over instandhouding en toekomstbestendigheid. Zo worden accommodaties verduurzaamd.
Met een goede geografische spreiding van accommodaties streven we voor alle gebruikers naar nabijheid en bereikbaarheid van accommodaties, en voor goede toegankelijkheid.

Bestuurlijk kader
- Nota taalbeleid 'Waadhoeke, Lân fan taal';
- Nota sport- en beweegbeleid 'Waadhoeke beweegt mee', inclusief Speeltuinenbeleid;
- Nota cultuurbeleid 'kultuer yn Waadhoeke, mei-inoar meitsje we it mei!'
- Beleidsharmonisatie binnensport Waadhoeke;
- Beleidsharmonisatie buitensport Waadhoeke;
- Subsidieregeling Amateurkunst Waadhoeke 2019;
- Nota Recreatie en Toerisme ‘Beleef Waadhoeke’;
- Tussenevaluatie 'tuskenstân útfiering kultuernotysje 2020-2028.

Ontwikkelingen
Cultuur
Klinkend erfgoed
Waadhoeke heeft een bijzonder en uitgebreid bestand van (historische) kerkorgels. In samenwerking met 'het orgelveld' zorgen we voor meer bekendheid aan en gebruik van deze orgels.

Toekomst Theater de Koornbeurs
Op verzoek van de gemeenteraad heeft Theater de Koornbeurs een ondernemingsplan voor de periode 2025-2027 opgesteld. In de raadsvergadering van juni 2025 stemde een raadsmeerderheid tegen het voorstel om hiervoor extra middelen beschikbaar te stellen.

Kwartiermaker historische verenigingen Waadhoeke
In de tussenevaluatie van het cultuurbeleid hebben we geconcludeerd dat erfgoed een onderbelicht thema is binnen het gemeentelijk cultuurbeleid. Veel dorpen hebben een plaatselijke oudheidskamer (erfgoedvereniging). Net als de instellingen Museum Martena, de Aerden Plaats, het Yep Hettinga Museum en het Keatsmuseum vertellen zij een deel van het 'Verhaal van Waadhoeke'. Echter, de onderlinge verbinding en samenhang mist. Daar willen we in samenwerking met genoemde organisaties en de bibliotheek wat aan doen. Daarom zetten we voor 2 jaar een kwartiermaker in. Met als doel 'het verhaal van Waadhoeke' voor jong en oud completer, toegankelijker en zichtbaarder te maken.

Meertaligheidscoördinator
Destijds hebben we, met cofinanciering van de provinsje Fryslân, voor 4 jaar een meertaligheidscoördinator aangesteld. Medio 2025 eindigt deze periode. We zien de meerwaarde van deze functie en gaan in samenspraak met onze coördinator, taalpartners en provincie bekijken hoe dit te continueren en wat daarin de ambities en taken moeten zijn.

Sport
Gezond en actief leven akkoord (GALA)
In het sport- en beweegbeleid 'Waadhoeke beweegt mee!' (2019) zijn per thema de uitgangspunten uitgewerkt in een ambitie, maatschappelijke doelen, beleidsvoornemens en beleidsacties. Een belangrijke ontwikkeling is de Brede SPUK-regeling (2023 tot en met 2026) waar de gemeente Waadhoeke aan deelneemt om diverse afspraken uit te kunnen voeren op het gebied van sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Preventieakkoord. Het Sportakkoord II is vertaald in de notitie 'Herijking lokaal sportakkoord deel II 'Sport versterkt 2023 – 2026'.

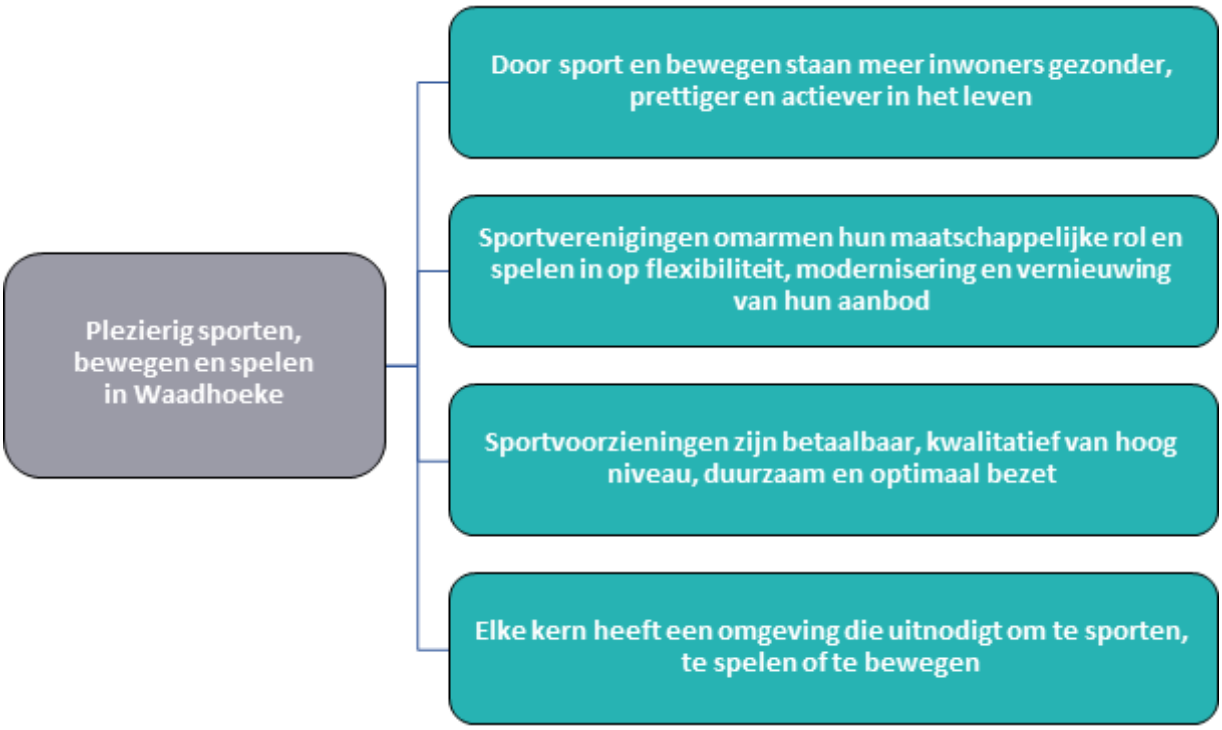
Drempelloos sport en cultuur beleven
De pilot 'Drempelloos sport en cultuur beleven' wordt uitgevoerd van juni 2024 tot en met juli 2026 in samenhang met de 'Rijke Schooldag'. De 'Rijke Schooldag' bestaat o.a. uit naschools sport- en cultuuraanbod voor het voortgezet onderwijs.

Naar een nieuw, duurzaam zwembad
De raad heeft medio 2024 besloten het huidige zwembad in Franeker per direct te sluiten en de voorbereidingen te treffen voor een nieuw, duurzaam zwembad op de huidige locatie Bloemketerp.

Recreatie
We zetten de leidraad Bestemmingsmanagement van het NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen) in als strategie. Het uitgangspunt hiervan is dat het gastvrijheidsdomein een grote(re) bijdrage kan leveren aan maatschappelijke opgaven en de welvaart van alle Nederlanders in brede zin. De stip op de horizon is dat iedere Nederlander in 2030 profijt heeft van toerisme.

Accommodatiebeleid
De komende jaren gaan we aan de slag met het maken van accommodatieplannen. De opgaven van verduurzaming, goed beheer, de mogelijkheid van clustering van activiteiten en multifunctioneel gebruik staan daarbij centraal.

Sport - Wat willen we bereiken?



Sport - Wat gaan we daarvoor doen?

Door sport en bewegen staan meer inwoners gezonder, prettiger en actiever in het leven

- De inzet van Team FRL Waadhoeke voor het bewegingsonderwijs en de schoolsportdagen wordt afgebouwd.
- Samen met het onderwijs en Sport Fryslân zetten we het kennismakingsprogramma sport en cultuur "De Rijke Schooldag' voort voor het voortgezet onderwijs.
- We zetten de pilot 'Gratis Aktyf Waadhoeke' voort voor jongeren in het voortgezet onderwijs.
- Een aanbod voor kwetsbare doelgroepen verzorgen door de inzet van de 'buurtsportcoach inclusief sporten'.

Sportverenigingen omarmen hun maatschappelijke rol en spelen in op flexibiliteit, modernisering en vernieuwing van hun aanbod

- De inzet van een verenigingsondersteuner in Team FRL Waadhoeke.
- Sportverenigingen helpen innoveren, door de inzet van een verenigingsondersteuner en de buurtsportcoaches.
- Samenwerking tussen sportverenigingen stimuleren, door de inzet van een verenigingsondersteuner en de buurtsportcoaches.

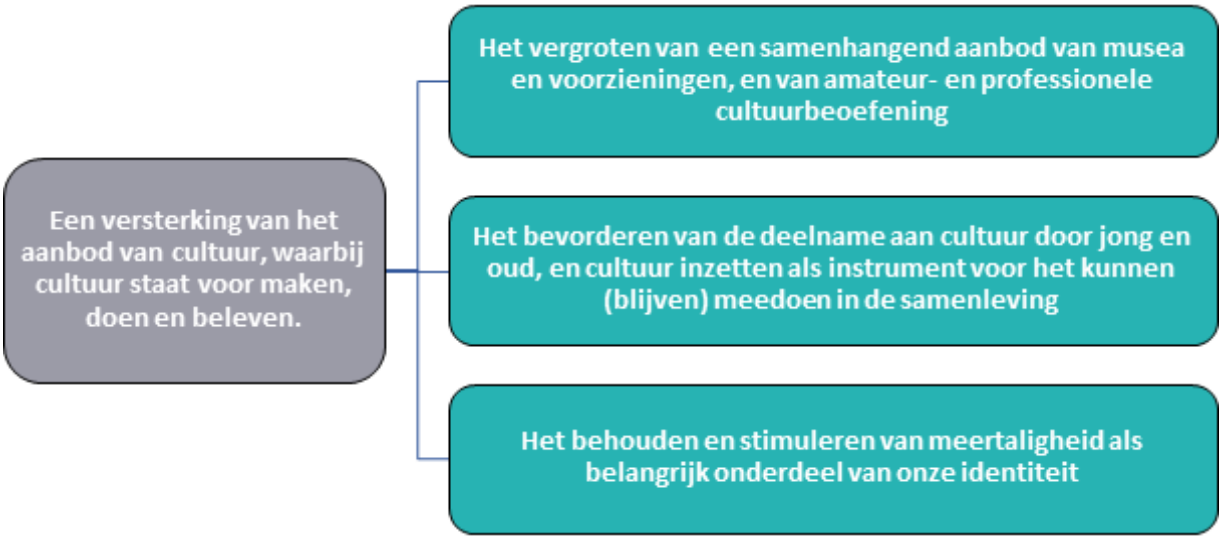
Sportvoorzieningen zijn betaalbaar, kwalitatief van hoog niveau, duurzaam en optimaal bezet

- Sportverenigingen ondersteunen bij het verduurzamen van hun sportaccommodatie, door middel van het geven van advies en informatie, waarbij wij voornemens zijn een financiële regeling verduurzaming maatschappelijk vastgoed in te stellen.
- Samenwerking stimuleren, vooral bij renovatie of nieuwbouw van de accommodatie, door advisering op multifunctioneel gebruik.
- Start realisatie duurzaam zwembad.
- We voeren het vastgestelde accommodatiebeleid uit doo middel van uitvoeringsprogramma's.

Elke kern heeft een omgeving die uitnodigt om te sporten, te spelen of te bewegen

- Initiatieven voor spelen en sporten in openbare ruimte ondersteunen, door uitvoering van het nieuwe speeltuinenbeleid, de inzet van financiële middelen vanuit het dorpen- en wijkenfonds, en door het uitbreiden van de website voor het indienen van initiatieven.

Cultuur - Wat willen we bereiken?



Cultuur - Wat gaan we daarvoor doen?

Het vergroten van een samenhangend aanbod van musea en voorzieningen, en van amateur- en professionele cultuurbeoefening

- Een cultuurcoach inzetten om cultuuraanbieders met elkaar in contact te brengen voor informatie-uitwisseling, afstemming en meer samenwerking tussen cultuur, sport en welzijn.
- Periodiek overleg vanuit een thematische opzet met onze partners uit het cultuurveld (Cultuurplatform Waadhoeke) om ons beleid te toetsen op doelmatigheid, nieuwe

ontwikkelingen tijdig te signaleren en het creëren van mogelijkheden tot verdere afstemming en samenwerking.

Het vergroten van een samenhangend aanbod van musea en voorzieningen, en van amateur- en professionele cultuurbeoefening

- Het muziekonderwijs, het cultuureducatieprogramma ‘Waadzinnig’ en de amateurkunst subsidiëren, zodat kinderen en volwassenen in Waadhoeke de mogelijkheid hebben om hun talenten te ontdekken, in te zetten en verder te ontwikkelen.
- Samen met het onderwijs de mogelijkheden onderzoeken om te komen tot een doorlopende leerlijn cultuureducatie (van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs).
- Een jaarlijkse bijdrage aan zowel het volwassenen- als het jeugdfonds sport & cultuur zodat ook personen met een smalle beurs aan cultuur kunnen deelnemen.
- Uitvoering van de Pilot drempelloos sporten en cultuurdeelname voor jongeren in het voortgezet onderwijs.
- Samen met het onderwijs en Sport Fryslân is er een kennismakingsprogramma sport en cultuur voor het voortgezet onderwijs 'De Rijke Schooldag'.

Het behouden en stimuleren van meertaligheid als belangrijk onderdeel van onze identiteit

- Utfiering fan it gemeentlik taalbelied troch it jaan fan subsydzjes foar de útfiering fan taalaksjes en taalaktiviteiten.
- Mear gearwurking organisearje tusken (taal)organisaasjes. It fergrutsjen fan de sichtberens en posysje fan it Frysk, Biltsk en Frjentsjerters yn ús regio troch de ynset fan in meartaligenskoördinator.
- Oerlis mei ús taalpartners fia it Taalplatfoarm Waadhoeke om meartaligens te stimulearjen en nije aktiviteiten te ûntwikkeljen.

Recreatie - Wat willen we bereiken?



Recreatie - Wat gaan we daarvoor doen?

Versterken van het dagrecreatief aanbod

- Productontwikkeling op basis van beleving/verhalen zowel voor Franeker als het landschap (o.a. Rembrandt & Saskia, vaarrondje Het Bildt en Lytse Farwegen en It Spoarpaad).
- Productontwikkeling aan de Waddenkust met passende activiteiten die de beleving van rust en ruimte versterken (o.a. Dijk van een Wijf en It Spoarpaad).
- Verkennen van een bredere openstelling van bezienswaardigheden en attracties met eigenaren/beheerders (o.a. Bunker Koehool en stadhuis Franeker).

Verbeteren van de dagrecreatieve organisatie

- Ontwikkelen van optimale routevoorzieningen.
- Ontwikkelen van clusters van voorzieningen (Toeristische Overstap Punten op strategische plekken langs bekende routes. Concreet realiseren we een TOP in Franeker.

Ontwikkelen van een aantrekkelijke en beleefbare omgeving

- Versterken van het centrum van Franeker door o.a. mogelijkheden Stadhuis en ontwikkelen van nieuwe fiets- en wandelroutes.
- Het landschap en de cultuurhistorie van de streken/dorpen beleefbaar en zichtbaar maken.
- Vervolgonderzoek naar wat er nodig is voor het bevaarbaar maken van de recreatieve vaarrondjes: rondje St. Annaparochie en rondje Lytse Farwegen.
- Ondersteuning van stichting Bunker Koehool bij de renovatie en het verbreden van de openstelling van de bunker en Stichting Rembrandt & Saskia en ROM Barradeel (o.a. It Spoarpaad) bij het verder brengen van hun plannen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2024	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Lasten	-16.413	-16.996	-13.741	-13.397	-13.352	-15.368
Baten	1.578	1.222	1.053	1.078	1.078	1.078
Saldo voor bestemming	**-14.835**	**-15.774**	**-12.687**	**-12.318**	**-12.273**	**-14.289**
Dotatie/beschikking reserves	2.953	2.580	-769	-808	-808	320
Saldo na bestemming	**-11.882**	**-13.194**	**-13.456**	**-13.126**	**-13.081**	**-13.969**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

5.1 Sportbeleid en activering
5.2 Sportaccommodaties
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
5.4 Musea
5.5 Cultureel erfgoed
5.6 Media
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Beleidsindicatoren

Programma 6 Sport, cultuur en recreatie						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Niet-sporters	%	47,3	42,5	Gezondheids-monitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	2024	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Programma 7 Sociaal Domein

De meest relevante SDG's



Atlas Leefgoed van Sustainable Development Goals, nr. 1, 5, 8 en 10

Beleid

Het is de bedoeling dat inwoners zo lang mogelijk kunnen deelnemen aan de maatschappij. Zelfstandig wonen, veilig opgroeien, deelnemen aan sociale, culturele en sportieve activiteiten, een soepel verlopende onderwijsloopbaan en een inkomen uit werk zijn daarvoor de belangrijkste randvoorwaarden.
Met algemene en individuele voorzieningen ondersteunt de gemeente inwoners die belemmeringen ondervinden bij het zelfstandig functioneren. Dan gaat het bijvoorbeeld om het bevorderen van individuele mobiliteit, ondersteuning zodat je toch op muziekles kan ondanks het lage inkomen van je ouders, of het leren van de Nederlandse taal. Daarnaast biedt de gemeente zorg en hulp aan inwoners die te maken krijgen met persoonlijke problemen of tegenslagen, bijvoorbeeld door opvoed- en opgroeiproblematiek, verlies van werk en inkomen of door schulden.
De ondersteuningsstructuur wordt gevormd door de mogelijkheden die de Jeugdwet, Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO), Wet inburgering en de Wet schuldhulpverlening bieden.

<u>De opgave 3 x K: Kwaliteit, Keten en Kosten in balans</u>
De gemeente heeft een zorgplicht. Genoemde wetten zijn open einde-regelingen; noodzakelijke diensten moeten geboden worden. Tegelijkertijd moet de dienstverlening betaalbaar en toekomstbestendig zijn. Daarvoor is nodig dat de uitgaven aan ondersteuning, zorg en hulp in balans zijn met de beschikbare budgetten en dat er een verwachting is dat de uitgaven bijdragen aan de gewenste uitkomsten. We ontwikkelen daarvoor nieuwe vormen en werkwijzen rondom zorg en ondersteuning. Hierbij wordt gestuurd op kwaliteit, resultaat, een sterke keten en een dekkend zorglandschap.

<u>Sociale basis als randvoorwaarde</u>
De sociale basis is een integraal onderdeel van de beleidsdomeinen WMO, jeugd, participatie, sport, cultuur, welzijn en gezondheid. Samen dragen zij bij aan het versterken van de maatschappelijke betrokkenheid en deelname aan de samenleving van inwoners. De sociale basis bestaat uit fundamentele sociale structuren en relaties die de basis vormen voor een krachtige samenleving. Een gezonde sociale basis draagt bij aan het welzijn, de veerkracht en de cohesie van een samenleving waardoor inwoners mee kunnen doen, zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen, en veilig en gezond kunnen opgroeien.

<u>Sturing sociaal domein</u>
Waadhoeke is deelnemer aan de gemeenschappelijke regelingen Sociaal Domein Fryslân (SDF) (Jeugdwet en WMO), Werkvoorzieningschap Fryslân-West (Participatiewet) en De Dienst NWF (alle wetten).
Met betrekking tot de Participatiewet participeert Waadhoeke in de Arbeidsmarktregio Fryslân.
Het sociaal domein in Waadhoeke kenmerkt zich door de ketenstructuur. Sturing op die keten vanuit de juiste rollen en bevoegdheden is een expliciet aandachtspunt. Er is een gewijzigde

gemeenschappelijke regeling voor het Werkvoorzieningschap Fryslân-West, die voldoet aan de voorwaarden voor 'good governance' zoals opgenomen in de Businesscase Werkleerbedrijf (2022). De Samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlieland, Waadhoeke, Harlingen, Terschelling en de Dienst NWF beschrijft hoe de partijen samenwerken voor een optimale uitvoering in het Sociaal domein.

Dorps- en buurthuizenbeleid Waadhoeke 2025-2034
Het dorps- en buurthuizenbeleid geeft aan op welke manieren wij in de komende tien jaren de dorps- en buurthuizen gaan ondersteunen aan de hand van drie thema's: stiennen, stipe en moetsjen. Het beleid zorgt met een aantal financiële regelingen voor kaders waarbinnen dorpshuizen financiering kunnen krijgen voor nieuwbouw, verbouw en verduurzaming. Daarnaast wordt er de komende jaren gewerkt aan het, waar mogelijk, intensiveren van het multifunctionele gebruik van dorps- en buurthuizen.

Bestuurlijk kader
- Verordeningen en beleidsregels van de Participatiewet, Jeugdwet en de WMO;
- Regiovisie Mei-inoar foar ús bern;
- Businesscase Werkleerbedrijf en Implementatieplan Businesscase Werkleerbedrijf;
- Beleidsnotitie ondersteuning en waardering voor Mantelzorgers 2021-2025;
- Verordening Adviesraad Sociaal Domein Noardwest Fryslân 2024;
- Convenant Actieprogramma Weer Thuis;
- Implementatieplan 'Aan de slag met inburgering' Waadhoeke;
- Beleidskader Bestaanszekerheid 2024 - 2028;
- Nota 'Vaststellen en doorpakken', uitgangspunten sociaal domein in Noordwest Friesland (2013);
- Notitie Sociale Inclusie Agenda "... en nu aan de slag!";
- Analyse van de budgetoverschrijding jeugdzorg 2023 Waadhoeke (vastgesteld 2024);
- Plan van aanpak Een stevige basis voor de uitvoering van de Jeugdwet Waadhoeke (vastgesteld 2024);
- Ketenaanpak Jeugdhulp.

Ontwikkelingen
Landelijke Hervormingsagenda Jeugd
De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is gericht op de inhoudelijke verbetering van de hulp aan jeugdigen en de te maken financiële afspraken tussen rijk en VNG over het structurele budget.
In het hoofdlijnenakkoord (kabinet Schoof) is vastgelegd dat de Hervormingsagenda Jeugd wordt voortgezet en dat de geplande extra bezuiniging van 500 miljoen euro op de jeugdzorg van tafel is.
In het Implementatieplan voor de Hervormingsagenda Jeugd zijn praktische afspraken gemaakt over o.a. het vaststellen van het schaalniveau van de specialistische jeugdhulp (regiovorming) en het beperken van de reikwijdte van de Jeugdwet. Hiervoor moeten de Jeugdwet en bijbehorende regelgeving worden aangepast. Gemeenten hebben de taak ervoor te zorgen dat ze beschikken over stevige lokale gebiedsteams en te investeren in de relatie met de huisartsen en het onderwijs. Tevens moet in regioverband het residentieel verblijf worden afgebouwd.
In het kader van de Hervormingsagenda wordt bovendien een wetsvoorstel voorbereid ter invoering van een beperkte eigen bijdrage voor sommige vormen van jeugdhulp met ingang van 2028.

Participatiewet in balans
Het vorige kabinet heeft, geleerd hebbend van bijvoorbeeld de Toeslagenaffaire, ingezet op een rechtvaardiger uitvoering van de Participatiewet. Om die reden is besloten de Participatiewet te herzien. Op 22 april 2025 is de Participatiewet in balans aangenomen in de Tweede Kamer. Een complete doorvoering van de wet zal per 1 januari 2026 nog niet het geval zijn. Het jaar 2026 zal in

het teken staan van het doorvoeren van de eerste wijzigingen en het uitwerken van de grotere wijzigingen die naar verwachting in 2027 worden doorgevoerd.

Wet van School naar duurzaam werk
Door de Wet 'Van school naar duurzaam werk' verschuift de inzet van de Participatiewet meer richting preventie. Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt worden eerder begeleid naar werk, waardoor de instroom in de bijstand afneemt. Gemeenten krijgen hierbij een nieuwe rol in vroegtijdige ondersteuning en samenwerking met het onderwijs, wat vraagt om aanpassing van de uitvoeringspraktijk en inzet van re-integratiemiddelen.

Verbeteren ondersteunende infrastructuur voor inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie
Het Rijk ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen van een passende ondersteuningsstructuur voor alle doelgroepen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt met ingang van 2025. Daarvoor ontvangen gemeenten aanvullende financiële middelen. Dit betreft een macrobudget van 35 miljoen per jaar, gedurende 10 jaar. Dit vraagt zowel een regionale (deelnemende gemeenten GR Werkvoorzieningschap Fryslân West en Empatec) als een lokale oriëntatie (Waadhoeke, Pastiel/Groeituin en Dienst NWF). Regierol ligt bij de gemeente(n).

Ontwikkelingen binnen de WMO
In 2026 worden gemeenten geconfronteerd met meerdere landelijke ontwikkelingen binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) die directe gevolgen hebben voor beleid en begroting:

Inkomensafhankelijke eigen bijdrage: Het kabinet werkte aan een wetswijziging waarbij de huidige vaste lage eigen bijdrage wordt vervangen door een inkomensafhankelijke variant. Een voorstel daarover is controversieel verklaard. Het is echter aannemelijk dat deze wijziging in 2027 of kort daarna alsnog wordt ingevoerd. Dit kan leiden tot een daling van het gebruik van voorzieningen, maar ook tot hogere administratieve lasten en onzekerheid over inkomsten.

Toegenomen zorgvraag: Het aantal WMO-cliënten blijft stijgen, mede door vergrijzing en de trend van langer zelfstandig wonen. In Friesland is het gebruik van maatwerkvoorzieningen bovengemiddeld hoog, wat leidt tot structurele druk op het sociaal domein.

Toezicht en handhaving: De nieuwe strategische agenda van de toezichthouders Wmo en Jeugdwet (2025-2030) vraagt van gemeenten een versterking van het toezicht op zorgaanbieders, meer aandacht voor fraude en het gebruik van de Wet Bibob. Ook wordt gewerkt aan een wettelijke basis voor gegevensdeling en een landelijk registratiesysteem voor zorgaanbieders.

Wonen, zorg en welzijn
Onder meer in het kader van de Wet regie volkshuisvesting heeft Waadhoeke de Woonzorgvisie vastgesteld. Hierin zijn de lokale opgaven en ambities op het snijvlak van wonen, zorg en welzijn geconcretiseerd. Deze visie vormt de basis voor een integrale aanpak van onder andere geclusterde woonvormen, levensloopbestendige woningen en de spreiding van zorgvoorzieningen in stad en dorpen. De ontwerp urgentieverordening Fryslân ondersteunt dit beleid door kwetsbare woningzoekenden, zoals ouderen en mensen die uitstromen uit zorg, voorrang te geven bij woningtoewijzing.

Participatie - Wat willen we bereiken?



Participatie - Wat gaan we daarvoor doen?



- Uitvoeren van het beleidsplan Re-integratie samen met De Dienst, Empatec en Pastiel.
- Invoeren van de Participatiewet in balans, voor zover het kabinet besluitvorming hierover heeft afgerond.
- Meer inwoners succesvol en duurzaam uitkeringsonafhankelijk maken via de samenwerking tussen het Werkleerbedrijf en De Dienst in de lijn van de Businesscase Werkleerbedrijf (2022).
- In samenwerking met de gemeenten in de regio Fryslân-West en ketenpartners Empatec en De Dienst een actuele visie op de ondersteunende infrastructuur ontwikkelen voor kwetsbare werkzoekenden.
- Met centrumgemeente Leeuwarden en de andere Friese gemeenten, onderwijs, UWV en werkgeversbranches samenwerken aan een voor de inwoners duidelijke implementatie van het merk 'Werkcentrum Fryslân'.
- In het kader van de wet ‘van school naar duurzaam werk’ die per 1 januari 2026 in werking treedt, met ketenpartners (Pastiel, Dienst NWF, Doorstroompunt) afspraken maken over hoe Waadhoekse jongeren bij de overgangsfase van school naar werk passende begeleiding krijgen, waar nodig ook via life coaching.

Inwoners participeren naar vermogen in de samenleving

- Subsidiëren van welzijnsorganisaties met als doel een passend, laagdrempelig aanbod voor inwoners die niet kunnen participeren via werk.
- De pilot ‘Schakeltraject' uitvoeren, waarin inwoners worden gestimuleerd een traject naar (gesubsidieerd) betaald werk te volgen, als alternatief voor dagbesteding vanuit WMO (simpel switchen / van zorg naar werk).
- In samenwerking met ketenpartners toewerken naar de deelname van minimaal 60 inwoners van Waadhoeke, die in de Groeituin in Wier werken aan hun participatie en re-integratie.
- Op basis van de evaluatie van de Pilot Groeituin (streven gereed: Q1 2026) besluitvorming voorbereiden over eventuele structurele facilitering van de Groeituin.
- De Participatiewet in balans biedt naast begeleiding naar betaald werk ook ruimte voor maatschappelijke participatie. Dit houdt in dat inwoners in de bijstand die geen uitzicht hebben op betaald werk, voortaan op een zinvolle en onbetaalde manier kunnen bijdragen aan de samenleving. In 2026 wordt deze vorm van participatie beleidsmatig en concreet ingericht.

Inwoners zijn sociaal zelfredzaam

- Subsidiëren van bereikbare collectieve voorzieningen voor het vergroten van (basis)vaardigheden van kwetsbare inwoners, zoals taalvaardigheid en digitale vaardigheid.

Armoede voorkomen, bestrijden en verzachten, zowel in enge zin (tekort aan financiële middelen) als in brede zin (sociale uitsluiting)

- Het beleidskader Bestaanszekerheid (2024) implementeren en uitvoeren op basis van een Uitvoeringsprogramma.
- De tegemoetkoming medische kosten in 2026 continueren.
- Onderzoeken hoe de situatie van inwoners met een laag inkomen kan worden verbeterd, door regelingen en voorzieningen, waar mogelijk, toegankelijker en effectiever te maken.
- Continueren van het Brede Kindpakket om kinderen mee te laten doen aan sport, cultuur en educatie en zorgen voor nog meer bekendheid en gebruik daarvan.
- Voortzetten van het Participatiefonds voor volwassenen.
- Subsidiëren van Menstruatie Uitgiftepunten zodat (jonge) vrouwen in de gemeente Waadhoeke voldoende menstruatieproducten tot hun beschikking hebben.

Inwoners zijn financieel zelfredzaam

- Het nieuwe beleidskader voor Schuldhulpverlening en vroegsignalering dat eind 2025 is vastgesteld, uitvoeren.
- De tegemoetkoming medische kosten in 2026 continueren.

Samenleving - Wat willen we bereiken?



Samenleving - Wat gaan we daarvoor doen?

Gezondheid en veerkracht van inwoners worden duurzaam vergroot

- Uitvoeren van het vastgestelde mantelzorgbeleid.
- Vanuit het Wmo-kader binnen het Gezond en Actief Leven Akkoord Waadhoeke (GALA) en het Fries Integraal Zorgakkoord (FrIza) richten op preventie en het versterken van de eigen kracht en regie van onze inwoners.
- Uitvoeren van het Fries actieplan voor aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- De meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling bij de lokale professionals (medewerkers op scholen, kinderopvang, bij de politie en de gemeente) meer onder de aandacht brengen door middel van voorlichting en/of training.
- Meer plekken en een betere afstemming van vraag en aanbod voor *planbare* tijdelijk verblijf (waaronder respijtzorg en kortdurend verblijf).
- Meer (passende) plekken voor acuut tijdelijk verblijf (waaronder crisisbed).

- In 2026 wordt het aanbestedingsproces voor Begeleiding en Dagbesteding afgerond. Met de nieuwe contracten die dan per 1 januari 2027 in kunnen gaan, ondersteuning realiseren die aansluit bij de veranderende behoeften van diverse doelgroepen.
- Monitoren en evalueren van de pilot waakvlamfunctie/nazorg voor ondersteuning zonder indicatie voor mensen met psychische en/of (licht) verstandelijke beperking.
- Zorgfraude aanpakken, zorgaanbieders beter controleren, regels duidelijk maken, gegevens goed registreren en actief samenwerken met andere professionals.
- De inzet van de indicatie-vrije voorziening Groeituin bevorderen voor inwoners met perspectief op (betaald) werk, i.p.v. inzet van een maatwerkvoorziening dagactiviteit.
- De beleidsvisie sociale basis wordt uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma.

Kwetsbare mensen kunnen zelfstandig leven en regie behouden

- Uitvoeren van het convenant Weer Thuis (samenwerking tussen gemeenten, zorgaanbieders en woningcorporaties voor uitstroom uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang).
- Vaststellen en uitvoeren van het nieuwe beleidskader en de uitvoeringsagenda voor de aanpak daklooshеid in Friesland 2026-2032.
- Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda woonzorgvisie.
- Afhankelijk van de invoering van de wet Versterking regie volkshuisvesting, de urgentieverordening vaststellen en uitvoeren.
- Werken met de nieuwe maatwerkvoorzieningen beschermd wonen die vanaf 1 januari 2026 ingaan. Deze voorzieningen sluiten beter aan op de veranderende hulpvragen van cliënten en spelen in op maatschappelijke ontwikkelingen zoals woningnood en de groeiende aandacht voor mentale gezondheid.

Alle inwoners kunnen meedoen in de samenleving; op een manier die bij hem of haar past

- Vanuit het dorpen- en wijkenfonds initiatieven van onderop faciliteren, die bijdragen aan de participatie en sociale cohesie in onze dorpen en wijken.
- Bestaande subsidierelaties voortzetten in het voorliggend veld op het gebied van welzijn en sport.
- De SROI-regeling toepassen op de inkooptrajecten binnen de Wmo om sociale inclusie te bevorderen. Op die manier dragen opdrachtnemers bij aan werkgelegenheid en participatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Er is een effectief antidiscriminatiebeleid

- De maatregelen uit de Uitvoeringsagenda Inclusie en Diversiteit 2023-2025 uitvoeren door inzet van een inclusiecoördinator. Prioritering van die maatregelen vindt plaats op basis van actualiteit en input vanuit ketenpartners.
- Werken aan (h)erkenning, kennis en bewustwording omtrent discriminatie en racisme met behulp van een publiekscampagne.

- Er wordt een halfjaarlijks themaoverleg georganiseerd om de voortgang van de uitvoeringsagenda te monitoren.

Initiatieven van inwoners ondersteunen we

- Dorpen- en wijkencoördinatoren inzetten.
- Initiatieven subsidiëren vanuit het dorpen- en wijkenfonds.
- Inzetten van dorps- en wijkbudgetten.
- Initiatieven behandelen volgens het nieuwe initiatievenproces.

Jeugd - Wat willen we bereiken?



Jeugd - Wat gaan we daarvoor doen?

Een integrale aanpak van zorg en onderwijs

Landschap, natuur en landbouw versterken elkaar duurzaam, zodat we kunnen blijven genieten van een gezond en divers landschap

Het Regionale Uitvoeringsplan Zorg en Onderwijs 2023, opgesteld op basis van de provinciale Regiovisie Jeugd, Waadhoeke-bestendig maken door een goede samenwerking met de ketenpartners. In dat kader wordt deelgenomen aan het ervaringsonderzoek op de Bolder/it Twalûk. Met de middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs is gestart met de pilot Gebiedsteam op School. Inmiddels heeft deze pilot een structureel vervolg gekregen. Vanuit de scholen is de vraag gekomen om het programma Druk en Dwars- dat handvatten geeft bij het omgaan met druk en dwars gedrag bij leerlingen- te implementeren op de scholen. Dit wordt met ingang van schooljaar 2025-2026 opgepakt door het gebiedsteam in samenwerking met het zorgpersoneel van de scholen."

Problemen voorkomen en op tijd signaleren

- Versterken eigen kracht en samenkracht via de samenwerking met informele steun(figuren). Vanuit bestaande relaties wordt het gewone leven van jeugdigen versterkt.
- Het jeugddomein is onlosmakelijk verbonden met het gemeentelijke sociaal domein en het brede sociaal domein. De “problematiek” wordt benaderd vanuit meerdere invalshoeken en we voorkomen zwaardere zorg.
- Home Start biedt langdurige gezinscoaching, gericht op het vergroten van competenties van ouders om kinderen te begeleiden in schoolloopbaan en maatschappelijk leven.
- Met de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 als richtinggevend kader ontstaan er gebiedsteams met voldoende kennis en expertise. Er wordt gewerkt aan een goede verbinding met huisartsen, specialistische zorg en andere lokale voorzieningen. Gebiedsteams zijn in Waadhoeke aanwezig op meerdere vindplaatsen zoals bijvoorbeeld op scholen en bij huisartsen.
- Gebiedsteams verlenen toegang tot jeugdhulp, verwijzen naar het voorveld en voorliggende wetten en bieden waar nodig zelf lichte ondersteuning en hulp.
- Er is aandacht voor inwoners die 18 worden, met ondersteuning bij de (financiële) gevolgen en keuzes die het volwassen worden met zich meebrengt.

Het tijdig bieden van de juiste hulp op maat

- De nieuwe inkoop van specialistische jeugdhulp en wonen per 2028 wordt voorbereid, teneinde een meer beheersbaar, kwalitatief goed en dekkend zorglandschap te realiseren. De bekostigingssystematiek en sturingsfilosofie worden aangepast.
- De Hervormingsagenda en Uitvoeringsagenda Jeugd zijn leidend.
- We monitoren de uitvoering van de Jeugdwet en maken duidelijk waar verbetering nodig is.

Jongeren zijn psychisch gezond en weerbaar, en hebben een veilige, toegankelijke plek waar ze elkaar kunnen ontmoeten

- Subsidiëren van het jeugdeducatiefonds voor het speciaal onderwijs, waardoor de school de financiële ruimte heeft om snel en gericht te investeren in alles wat nodig is om kinderen gelijke kansen te bieden.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten	-45.891	-81.192	-81.787	-80.434	-79.655	-79.227
Baten	24.393	20.658	19.989	19.889	20.581	20.585
Saldo voor bestemming	**-21.498**	**-60.534**	**-61.797**	**-60.545**	**-59.073**	**-58.641**
Dotatie/beschikking reserves	387	2.295	504	144	0	0
Saldo na bestemming	**-21.111**	**-58.238**	**-61.293**	**-60.400**	**-59.073**	**-58.641**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal
6.3	Inkomensregelingen
6.4	WSW en beschut werk
6.5	Arbeidsparticipatie
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)
6.712	Begeleiding (WMO)
6.713	Dagbesteding (WMO)
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal
6.791	PGB WMO

6.792 PGB Jeugd
6.811 Beschermd wonen (WMO)
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)
6.821 Jeugdbescherming
6.822 Jeugdreclassering
6.91 Coördinatie en beleid WMO
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd

Beleidsindicatoren

Programma 7 Sociaal domein						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Jongeren met delict voor rechter	%	1	1	CBS - Jeugdmonitor	2023	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Kinderen in uitkeringsgezin	%	5	6	CBS - Jeugdmonitor	2023	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
Werkloze jongeren	%	2	2	CBS Jeugd	2023	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
Netto arbeidsparticipatie	%	72,5	73,2	CBS - Arbeidsdeelname	2024	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	292,6	343,6	CBS - Participatiewet	2024	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Lopende reintegratie-voorzieningen	Per 10.000 inwoners	296,4	203,1	CBS - Participatiewet	2024	Het aantal reintegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

Programma 7 Sociaal domein						
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	12,7	13,7	CBS Jeugd	2024	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014).
Jongeren met jeugdbescherming	%	1,5	1,0	CBS Jeugd	2024	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen.
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,4	0,4	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	2024	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Per 10.000 inwoners	740	720	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	2024	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maat-werkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde ge-baseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Programma 8 Volksgezondheid en Milieu

De meest relevante SDG's
Gezondheid



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals: nr. 3, 6, 10 en 12

Milieu



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals: nr. 6, 7, 13, 14 en 15

Beleid
Milieu
Voor wat betreft milieu en duurzaamheid is het uitgangspunt samen op weg te gaan naar een gezonde, schone, veilige en duurzame leef- en woonomgeving en die voor de huidige en de komende generaties te behouden. Onder 'gezond' wordt verstaan dat tenminste wordt voldaan aan de wettelijke omgevingseisen ten aanzien van bodem, water, geluid, licht, geur, luchtkwaliteit en veiligheid.
Voor wat betreft rioleringen ligt het zwaartepunt van het beleid op adequate uitvoering van de wettelijke taken zoals genoemd in de Waterwet, Wet gemeentelijke watertaken, Wet Milieubeheer en de Europese Kaderrichtlijn Water.

Volksgezondheid
Het onderdeel Volksgezondheid gaat over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van preventieve en curatieve voorzieningen op het terrein van geestelijke en lichamelijke gezondheid voor haar inwoners, op grond van de Wet Publieke Gezondheid.
In 2023 is de nieuwe gezondheidsnota ‘Sûnens foarop’- (samen)werken aan een vitaal en veerkrachtig Waadhoeke vastgesteld. Vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) zijn we verplicht elke vier jaar gezondheidsbeleid te maken. In deze nota gezondheidsbeleid hebben we beschreven hoe we onze inwoners gezonder kunnen maken (bevordering), hoe we hen gezond houden (bescherming), en hoe we kunnen voorkomen dat onze inwoners ziek worden (preventie). Daarbij hebben we ambities geformuleerd op vier thema’s; gezonde leefstijl, vitaal ouder worden, mentale gezondheid en gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving. Deze ambities worden vertaald naar jaarlijkse uitvoeringsprogramma’s conform de op dat moment spelende trends en ontwikkelingen.
Hierbij wordt zoveel mogelijk de aansluiting gezocht bij het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de daaruit voortvloeiende Brede SPUK-regeling. Met behulp van deze middelen kunnen gemeenten inzetten op de doelstellingen zoals die zijn geformuleerd in het GALA en het Integraal Zorgakkoord (IZA). Het IZA is een initiatief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om de zorg de komende jaren toegankelijk, goed en betaalbaar te houden. In het IZA zijn

afspraken geformuleerd, die fundamenteel bijdragen aan de opgaven in de gezondheidszorg. De nadruk voor een toekomstbestendig zorglandschap ligt op publieke gezondheid en preventie. Dit is verder uitgewerkt in GALA. Ook raakt het IZA het sociaal domein, langdurige zorg, wonen en zorg. Onderdeel van het IZA is het opstellen van regiobeelden rondom gezondheid. Op basis van de regiobeelden en de daaruit te concluderen gezondheidsbehoefte moet er in elke regio een regioplan worden opgesteld. Voor Friesland duiden we dit als FrIZA. Vanuit het FrIZA is er voor de jaren 2024-2026 geld beschikbaar gesteld om lokaal in te zetten op drie onderwerpen; sociale basis, welzijn op recept en de OKO-aanpak. OKO staat voor opgroeien in een kansrijke omgeving.

Om in aanmerking te komen voor de Brede SPUK-middelen is een plan van aanpak voor de jaren 2024-2026 opgesteld. Dit plan van aanpak hebben we zoveel mogelijk laten aansluiten bij de ambities uit de lokale gezondheidsnota 'Sûnens foarop'. Dit geldt ook voor jaarlijkse uitvoeringsplan gezondheid.

Bestuurlijk kader
- Duurzaamheidsagenda 2025-2028
- Donkertebeleid ‘Tusken skimer en moarnsdage’;
- Transitie Visie Warmte Waadhoeke;
- Uitvoeringsstrategie Warmte Waadhoeke;
- Bodemvisie Waadhoeke;
- Mobiliteitsvisie;
- Uitvoerings- en handhavingsstrategie Fryslân 2025-2028;
- Nota gezondheidsbeleid 2023-2026 - Sûnens foarop - (samen)werken aan een vitaal en veerkrachtig Waadhoeke;
- Waadhoeke Hartveilig - een herijking van het gemeentelijk AED-beleid.

Ontwikkelingen

Milieu

We worden wereldwijd geconfronteerd met grote duurzaamheidsproblemen. Door de opwarming van de aarde merken we ook in Waadhoeke een veranderend klimaat. De zeespiegel stijgt, er zijn lange perioden van extreme hitte en droogte of er is juist sprake van te veel regen. De invloed op de natuur is aanzienlijk met een verlies aan biodiversiteit tot gevolg. Het water en de bodem, de basis van ons bestaan, raken steeds meer vervuild en uitgeput. De urgentie om anders naar ons werk en onze manier van leven te kijken wordt steeds groter.

We zien een wereldwijde verandering naar een duurzame samenleving. Een samenleving waarin wij zo voor de aarde gaan zorgen dat zij ook voor ons kan blijven zorgen.

Wij stimuleren en faciliteren deze veranderingen. Hoe wij dat doen beschrijven wij in onze geactualiseerde ‘Duurzaamheidsagenda Waadhoeke 2025-2028’ met een focus op de thema’s Enerzjy, Natuer, Grûnstoffen, Wetter en Sels Oars. Als gemeente willen we een voorbeeld zijn voor duurzaam handelen waarbij we streven naar een energie-neutrale gemeente in 2040. Ook dragen we als ‘Global Goals Gemeente’ met deze agenda bij aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG’s).

Vergunningverlening, toezicht en handhaving door de FUMO

De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is via een amendement opgeroepen om te komen tot een kostenbesparing, de inzet van 2026 is hierop gericht. Wel ligt er voor de FUMO een opdracht om robuust te worden, deze opdracht volgt vanuit het Interbestuurlijk programma (IBP VTH). Voor 1 april 2026 moet de FUMO aantonen dat voldaan wordt aan de gestelde eisen uit het programma.

Ten aanzien van de nieuwe ontwikkelingen en wettelijke eisen die de afgelopen jaren op de FUMO zijn afgekomen, is met name geïnvesteerd in de primaire afdelingen, bijvoorbeeld in verband met de invoering van de Omgevingswet. Nu er steeds meer eisen worden gesteld en de complexer wordende wetgeving zorgen voor een verzwaring van werkzaamheden bij de afdeling bedrijfsvoering. Dit leidt tot een uitzetting van de begroting om de extra inzet van deze afdeling op te vangen.

Volksgezondheid - Wat willen we bereiken?



Volksgezondheid - Wat gaan we daarvoor doen?



- Sport, beweging en een gezonde leefstijl stimuleren en faciliteren.
- Het vergroten van zelfmanagement en gezondheidsvaardigheden door middel van ondersteuning van programma's op het gebied van lezen, rekenen en digitale vaardigheden, bijvoorbeeld via het Digi-taalhuis.
- De toegankelijkheid van het sportaanbod vergroten en werken aan een sociaal veilig en inclusief sportklimaat door de inzet van de verenigingsondersteuner en het inclusieve sportaanbod.
- We zetten in op NIX18.
- Inzetten op een rookvrije generatie. Hiervoor gaan we het aantal rookvrije locaties uitbreiden met name bij kinderopvanglocaties, scholen en sportaccommodaties.
- Er is een netwerksamenwerking rondom alcoholproblematiek met daarbij specifieke aandacht voor vroegsignalering.

Alle Waadhoekers kunnen vitaal ouder worden en een betekenisvol leven leiden

- Sport en beweegparticipatie van ouderen vergroten door het uitbreiden van het beweegaanbod.
- Op basis van het wettelijke kader breiden we het aanbod van valpreventie uit.
- Onze inwoners kunnen zo lang mogelijk thuis blijven wonen door inzet van interventies gericht op (het vergroten) van vitaliteit, veerkracht en lichamelijke activiteiten, zoals het programma 'Sociaal Vitaal'.
- Er is passend en laagdrempelig aanbod om eenzaamheid te voorkomen of te verminderen. 'Dag!enDoen!' is hiervan een voorbeeld. Ook de inzet van 'Welzijn op Recept' kan bijdragen aan het verminderen van eenzaamheid.
- Participatie van ouderen bevorderen om zingeving en veerkracht te vergroten door inzet van bestaande subsidierelaties in het maatschappelijk veld.
- Waadhoeke is een dementievriendelijke gemeente. We brengen hiervoor onder andere de training 'Goed omgaan met dementie' zowel intern als extern onder de aandacht.
- Conform het mantelzorgbeleid 2023-2024 ondersteunen we (jonge) mantelzorgers.

In Waadhoeke heeft iedereen de kans om mentaal gezond op te groeien, te wonen en te werken

- Er is laagdrempelig (mentaal) zorg- en ondersteuningsaanbod, waarbij ook aandacht is voor het voorkomen van suïcide.
- Een blijvende inzet voor het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht, specifiek voor jongeren door de inzet van rots & water trainingen, KIES-trainingen, het meidenwerk en voorlichting over sexting en grooming.

De leefomgeving van Waadhoeke is zo ingericht dat gezond leven gemakkelijk is en de gelegenheid biedt tot meedoen en ontmoeting. Inwoners voelen zich er prettig en verbonden met elkaar

- Er wordt gewerkt aan een omgeving die uitnodigt tot bewegen, (buiten)spelen en ontmoeten.
- Met de invoering van de Omgevingswet is gezondheid een vast en belangrijk onderdeel geworden bij de belangenafweging in ruimtelijk beleid.
- Inzet op een rookvrije omgeving.
- Er is een dekkend AED-netwerk, conform de 6-minutennorm.
- Met de inzet van onder andere 'Voel je Goed! stimuleren gezond voedselaanbod.
- Er is een lokale aanpak omtrent gezondheidsverschillen. We passen daarvoor gezondheidsbevordering via de leefomgeving met voorrang toe in dorpen en wijken met gezondheidsachterstanden.

Milieu - Wat willen we bereiken?



Milieu - Wat gaan we daarvoor doen?

Door het jaar heen verbruiken we niet meer energie dan we zelf duurzaam opwekken (energieneutraal in 2040)

- Inwoners met een woning met een WOZ-waarde tot € 300.000 en een energielabel D, E, F of G of twee slecht geïsoleerde bouwdelen, kunnen een subsidie aanvragen voor verduurzamingsmaatregelen.
- Eigenaar-bewoners kunnen een subsidie aanvragen waarmee ze een energieadvies (deels) vergoed kunnen krijgen. Naast een maatwerkadvies, een luchtdichtheidsadvies en een warmte-scan, is er ook de mogelijkheid om een ecologische quickscan deels bekostigd te krijgen.
- Er is een bronnenonderzoek gestart, waarvan de resultaten in oktober 2025 worden verwacht. Er wordt inzichtelijk gemaakt welke strategische warmtebronnen er in de regio Waadhoeke/Harlingen zijn, die gebruikt kunnen worden als basis voor het warmteprogramma.
- Voor het gebiedsontwikkelingsproces Klimaatlandschap is de definitiefase afgerond. De raad heeft ingestemd met het voorstel om door te gaan met de ontwerp en realisatiefase van het proces.
- Met de Duurzaamheidslening en met de Verzilverlening ondersteunen we inwoners met het verduurzamen van hun woning.
- Er wordt een projectplan geschreven voor de pilot ‘hergebruik zonnepanelen’ om inwoners tegemoet te komen in de energietransitie.

De huidige ecologische waarden in stand houden of - daar waar het kansrijk is - herstellen of versterken. Waadhoeke streeft naar groenblauwe structuur binnne en buiten de bebouwde kom, waarbinen belangrijke hotspots met elkaar worden verbonen door natuurlijke corridors

- In de kernen een gedeelte het traditioneel gazonbeheer omvormen naar extensief gazonbeheer. In 2026 blijven we dit doen op die plekken waar vanuit evaluaties het nut en de noodzaak wordt aangetoond.
- Maaien en afvoeren in het kader van circulair bermbeheer (gras en hekkelspecie). Het areaal aan gras dat afgevoerd is en voor circulair bermbeheer ingezet kan worden is toegenomen. In 2026 blijven we dit doen, waar nodig worden het proces en de hoeveelheden geoptimaliseerd.
- Doorgaan met het opwaarderen van gemeentelijke groene reststromen (bladeren en takken etc.) tot organische meststof en inzetten bij eigen beheer en onderhoud (rozenperken etc.).
- Verkennen welke taluds ecologisch beheerd kunnen worden. Ook in 2026 worden er taluds (met name naast sloten en indien met beschikbaar materieel mogelijk) zo min mogelijk geklepeld en blijven delen vegetatie tussen maairondes door staan. Op de bolwerken in Franeker doen we hier een proef mee.
- Meer aandacht voor kleinschalige wensen van inwoners ten behoeve van biodiversiteit.
- We blijven, waar mogelijk, werk met werk maken indien inwoners wensen en meldingen indienen.
- Sinds augustus 2024 is de Natuurherstel verordening in werking getreden. In 2025 en 2026 komt er meer duidelijkheid wat dit voor gemeenten betekent. Met name het stedelijk groen en de achteruitgang van bestuivers zijn van belang voor gemeenten.
- We geven uitvoering aan de actiepunten uit de duurzaamheidsagenda
- Vanaf 2026 wordt de huidige regeling voor het opvangen van regenwater uitgebreid met 20.000 euro om inwoners te stimuleren om ook voor biodiversiteit maatregelen te treffen in hun woningen en tuin.
- Het opstellen van een monitoringsplan voor biodiversiteit.
- Doorgaan met de subsidie 1001 hectare, voor het verrijken van agrarische gronden voor biodiversiteit en het terugdringen van kunstmest gebruik, in samenwerking met boeren en Urgenda.
- Verschillende acties en campagnes om het bewustzijn op het gebied van natuur en biodiversiteit te vergroten.
- Het voorzetten van de subsidie voor de vergroening van boerenerven in samenwerking met Landschapsbeheer Friesland.
- Onderzoek bodemgezondheid bij boeren.
- Subsidie voortzetten voor het vergroten en versterken van het leefgebied van weidevogels op agrarische percelen in samenwerking met de Vogelwacht.

Maximale inzet op verbeteren van afvalscheiding, bewustwording, afvalpreventie, verwerking en hergebruik/circulaire economie

- Uitvoeren zwerfafvalprogramma 'Samen Friesland Schoon'.
- Monitoren (pluspakket) van de aanwezigheid van zwerfafval op 50 meetlocaties.
- Meedoen aan de bewustwordingscampagne 'Samen Halen We Alles Eruit' en ‘Van Afvalstof naar Grondstof’.

- Uitvoeren onderzoek (sorteeranalyses) naar de samenstelling van het restafval uit huishoudens.
- Deelnemen en uitvoering geven aan de ambities van de Vereniging Circulair Fryslân.
- Met twee voorbeeldprojecten meedoen aan de opdrachtgeversaanpak voor circulair bouwen.
- Dorpen/wijken en verenigingen/instellingen voorlichting en bezoek scheidings- en bewerkingsinstallatie aanbieden over de verwerking van gescheiden afvalstromen.
- De bestaande samenwerking met de landbouw voor lokaal hoogwaardig (her)gebruik van groene reststromen uitbreiden.
- Kennis uitwisselen en samenwerken met ketenpartners over het gebruik van duurzame materialen en circulaire grondstoffen.
- Inventariseren, vervangen, optimaliseren en opwaarderen van bestaande inzamelfaciliteiten en wijkvoorzieningen.
- Onderzoek naar de mogelijkheden voor invoering van gedifferentieerde afvalstoffenheffing voor huishoudens gebaseerd op de aangeboden hoeveelheid restafval (diftar).

Ons donker buitengebied behouden en versterken

- Vervangen van bestaande verlichting op een aantal kerken in Waadhoeke en zorgen dat deze milieuvriendelijk zijn.
- Doorgaan met het versterken van de beleving van donkerte en het bewustzijn van deze waarde, bij onze inwoners, bedrijven en de eigen medewerkers. Zo sluiten we ons aan bij de ‘Nacht van de nacht’. We verspreiden informatie over het initiatief via onze communicatiekanalen. Daarnaast wordt een video gemaakt om de bewustwording over donkerte te vergroten en om in te kunnen zetten bij verschillende bijeenkomsten.
- In gesprek gaan met lichtbroneigenaren over bestaand licht en sluiten ons aan bij aanvragen om lichthinder te voorkomen met nieuwe verlichting.
- We vervangen straatverlichting en kijken naar de mogelijkheden bij onze eigen gebouwen.
- Proces ingegaan van het maken van een zoneringskaart en ondersteuning bij de verdere uitvoering voor het donkertebeleid en het juridisch vastleggen van regels en kaders.

Onze bodem en ondergrond beheren, beschermen en benutten

- Actualiseren van de Nota Bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart.
- Registeren van nieuwe bodemkwaliteitsinformatie en actualiseren van de informatievoorziening in het Bodeminformatiesysteem (shared service).
- We zijn actief partner van Salta: Kenniscluster Verzilting.
- Onderzoek doen naar en monitoren van de vitaliteit van de landbouwbodem (incl. Bodemleven).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten	-16.343	-18.000	-18.069	-18.343	-18.458	-18.552
Baten	14.588	15.085	16.006	16.100	16.195	16.289
Saldo voor bestemming	**-1.755**	**-2.914**	**-2.063**	**-2.243**	**-2.263**	**-2.263**
Dotatie/beschikking reserves	434	990	0	0	0	0
Saldo na bestemming	**-1.321**	**-1.925**	**-2.063**	**-2.243**	**-2.263**	**-2.263**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

7.1 Volksgezondheid
7.2 Riolering
7.3 Afval
7.4 Milieubeheer
7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Beleidsindicatoren

Programma 8 Volksgezondheid & Milieu						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	192	148	CBS Statistiek Huishoudelijk afval	2023	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
Hernieuwbare elektriciteit	%	63,4	32,5	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor	2022	

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

De meest relevante SDG's



Afbeeldingen van Sustainable Development Goals nr. 3, 9, 11 en 15

Beleid

Polders, dijken en akkers, watergangen, werelderfgoed de Waddenzee, monumentaal Franeker en de karakteristieke (terp)dorpen: samen typeren ze ons gebied. Ze geven Waadhoeke de ruimtelijke kwaliteit die inwoners en bezoekers zo waarderen.

Er zijn ontwikkelingen die hierop van invloed zijn en om aandacht vragen. Denk daarbij aan ontwikkelingen in de landbouw (schaalvergroting, bodemdaling, verzilting, monocultuur, vergroten percelen), de groei van toerisme en recreatie, de demografische ontwikkelingen, de energietransitie en de veranderende woningmarkt.

Het vinden van de juiste balans tussen de diverse belangen met het behoud van de gewenste ruimtelijke kwaliteit is een continue uitdaging.

Veel hiervan komt samen in de 2025 vast te stellen Omgevingsvisie. Daarnaast is het belangrijk om ons woonbeleid actueel te houden. Als voorbereiding om het op te stellen Volkshuisvestingsprogramma is onder andere gewerkt aan een actueel woningmarktonderzoek.

<u>Omgevingswet</u>

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 ingevoerd. Met de invoering van deze wet zijn alle ruimtelijke wet- en regelgeving, waaronder de WABO, WRO, Wet Milieubeheer, Woningwet e.d., vervangen door één wet. Belangrijk instrument is de Omgevingsvisie, een integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Verder zullen de bestemmingsplannen plaats maken voor één (integraal) omgevingsplan.

<u>Wet kwaliteitsborging voor het bouwen</u>

Gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet is de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking getreden. Die wet heeft als doel de bouwkwaliteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Daarnaast is de aansprakelijkheid van aannemers ten opzichte van particuliere en professionele opdrachtgevers uitgebreid. Het betekent dat initiatiefnemers zelf een private kwaliteitsborger moeten aantrekken. De kwaliteitsborger doet de toetsing bouwbesluit, maakt een plan en monitort de uitvoering van de bouwwerkzaamheden. De gemeentelijke bouwtoezichttaken zijn daardoor deels te vervallen. De wet geldt in eerste instantie alleen voor bouwwerken vallend onder gevolgklasse 1 (voorbeelden hiervan zijn woningen, kleine bedrijfspanden, agrarische bouwwerken en voetgangers- en fietsbruggen).

Bestuurlijk kader

- Provinciale Verordening Romte;
- Bestemmingsplannen en Structuurvisies;

- Woonvisie Waadhoeke 2020 – 2030 Samen Sterk;
- Regionale woondeal 2022-2030
- Nota Grondbeleid 2025.

Ontwikkelingen

Wonen

De gemeente heeft zowel aandacht voor de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad als ruimte voor nieuwbouw.

Waadhoeke staat, samen met strategische partners, voor het realiseren van woningbouwopgave die inspeelt op de continu veranderende vraag en behoeften in relatie tot de diverse beleidsvelden, zoals demografische ontwikkelingen (vergrijzing en ontgroening), biodiversiteit, duurzaamheid, hittestress en waterberging.

Het recent uitgevoerde woonbehoefteonderzoek laat zien dat op dit moment sprake is van een grote druk op de huidige woningmarkt(voorraad) in Waadhoeke, waarbij in het achterhoofd gehouden moet worden dat op de langere termijn een trend van dalende inwoneraantallen en negatieve ontwikkelingen van het aantal huishoudens wordt voorspeld.

Deze druk neemt onder andere toe door de onlangs verlaagde hypotheekrente, die weer direct van invloed is op de (in dit geval extra) leencapaciteit van potentiële kopers. Hoe dit zich de komende jaren zal ontwikkelen is lastig te voorspellen. De gemeente wil de (huidige) vraagbehoefte naar woningen zo goed mogelijk bedienen door maatwerk te leveren. Woningbouwlocaties zijn terug te vinden op de gemeentelijke website. Eén van de locaties vloeit voort uit het initiatiefvoorstel vanuit de raad. Ambitie is om deze locaties in 2026 tot uitvoering te brengen.

Ruimtelijke ordening

Met de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 en de vaststelling van de Omgevingsvisie eind 2025 is het implementatietraject nog niet afgerond. Dit traject loopt door tot 2032. In dat jaar moet er uiteindelijk een gemeente dekkend Omgevingsplan voor de gemeente zijn vastgesteld.

Wat willen we bereiken?



Wat gaan we daarvoor doen?

Er is aandacht voor de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad, ruimte voor nieuwbouw, aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. Er is voldoende aanbod van betaalbare huur- en koopwoningen

- We gaan en blijven volgens het concept van 'maatwerk' in gesprek met dorpsbelangen, plaatselijke belangen en wijk- en buurtverenigingen.
- In de lijn van het gemeentelijk woningbouwprogramma wordt gewerkt aan een groot aantal woningbouwlocaties. Variërend van enkele woningen in kleinere dorpen tot meer grootschalige locaties in bijv. Franeker, Dronryp of St. Annaparochie.
- In de te maken prestatieafspraken tussen corporaties, huurdersverenigingen en gemeenten komen deze thema's nadrukkelijk aan bod.
- We bieden de starterslening aan om jongeren te helpen om hun 1e woning aan te kopen.

In 2032 is in Waadhoeke een gemeentedekkend Omgevingsplan vastgesteld

- We werken verder aan het opstellen voor het Omgevingsplan voor Waadhoeke.

Landschap, natuur en landbouw versterken elkaar duurzaam, zodat we kunnen blijven genieten van een gezond en divers landschap

- In de Omgevingsvisie besteden we aandacht aan de uitgangspunten om te komen tot een gezond en divers landschap.
- Bij planvorming (nieuwe ontwikkelingen) borgen we de landschappelijke inpassing.
- We hebben overleg met de agrarische ondernemers. De landbouwadviseur is aanspreekpunt voor de sector en gaat in gesprek met de sector.
- Via diverse acties uit de Duurzaamheidsagenda dragen we bij aan deze ambitie.
- We subsidiëren het plan van Fûgelwacht Franeker en andere initiatieven en geven ook zelf het goede voorbeeld in onze beheerplannen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**Realisatie**	**Begroting**	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2024	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Lasten	-6.858	-6.728	-5.893	-4.570	-4.535	-3.820
Baten	2.673	2.241	2.964	1.640	1.616	1.115
Saldo voor bestemming	**-4.185**	**-4.487**	**-2.930**	**-2.930**	**-2.919**	**-2.705**
Dotatie/beschikking reserves	936	1.033	-875	225	215	0
Saldo na bestemming	**-3.249**	**-3.454**	**-3.805**	**-2.705**	**-2.705**	**-2.705**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

8.1 Ruimte en leefomgeving
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
8.3 Wonen en bouwen

Beleidsindicatoren

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing						
Indicator	**Eenheid**	**Waad hoeke**	**Neder land**	**Bron**	**Perio-de**	**Beschrijving**
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	269	398	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	2025	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	5,3	8,4	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	2024	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Demografische druk	%	81,1	70,7	CBS Bevolkings-statistiek	2025	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
Gemeentelijke woonlasten één-persoonshuis-houden	€	895	957	COELO, Groningen	2025	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten meer-persoonshuis-houden	€	1.028	1.050	COELO, Groningen	2025	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)

Algemene Dekkingsmiddelen

Inleiding
De belangrijkste onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen zijn de uitkeringen uit het Gemeentefonds en de vrij besteedbare lokale heffingen. Deze inkomsten worden niet toegerekend aan één of meerdere programma's omdat ze vrij besteedbaar zijn.

Uitkeringen Gemeentefonds
De grootste inkomstenbron van de gemeente is het Gemeentefonds. In deze programmabegroting is de meicirculaire 2025 meerjarig verwerkt.

Dempen ravijnjaar
Het rijk heeft het gemeentefonds verhoogd voor de jaren 2026 en 2027 om het effect van het ravijnjaar te dempen. Het positieve effect is voor Waadhoeke berekend op € 1,2 miljoen.
Gezien de grote ambitie van Waadhoeke voor het laatste jaar van de voorliggende meerjarenraming is in de kadernota 2026-2029 besloten om het bedrag "dempen ravijnjaar" te koppelen aan de toekomstige investeringen op Bloemketerp.

Afschaffen abonnementstarief WMO
Het effect van het afschaffen van het abonnementstarief voor Waadhoeke is afgerond € 600.000. Er wordt geen inkomst van gelijke omvang verwacht. In de kadernota 2026-2029 is besloten om een stelpost van de helft, en daarmee € 300.000 op te nemen. Er is rekening gehouden met invoering per 1 januari 2027. Op 24 juni 2025 heeft de Tweede Kamer het onderwerp controversieel verklaard met het oog op het demissionair kabinet en de komende verkiezingen. Hierdoor is er een kans op uitstel van invoering.

Reservering taakmutaties
In de mutaties Gemeentefonds zijn enkele taakmutaties opgenomen waarvan nog niet bekend is hoe de kosten uit zullen vallen. Vandaar dat we deze bedragen vooralsnog parkeren op de post onvoorzien met bestemming in afwachting van nadere advisering. Dit zijn onder andere budgetten voor 'indexatie WMO in verband met verwachte vergrijzing van de bevolking'. Voor deze wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd. Het bedrag voor 2026 van € 197.000 is ingezet als dekking voor de financiële gevolgen van de begroting 2026 van De Dienst (raad 22 mei 2025).

BTW-Compensatiefonds
Het BTW-Compensatiefonds (BCF) wordt gevoed uit het Gemeentefonds. Per jaar maakt het Rijk een inschatting van het bedrag aan aanvragen, het plafond. Het niet bestede bedrag uit het BCF vloeit terug naar het Gemeentefonds. Op basis van provinciale afspraken mogen gemeenten een voorschot nemen op de verwachte onderschrijding in hun meerjarenraming. Met ingang van kadernota 2026-2029 neemt Waadhoeke een stelpost van 100% van het verwachte de verwachte onderschrijding op. Voor 2026 gaat het om € 825.000.

Jeugdhulp
Er zijn extra middelen voor jeugdzorg beschikbaar gekomen, ook bekend onder de term "tekorten rekening rijk". Het groeipad van de Hervormingsagenda Jeugd is aangepast, geactualiseerd en er zijn aanvullende maatregelen voorgesteld. In de Hervormingsagenda Jeugd zijn naast inhoudelijke tevens financiële afspraken gemaakt tussen Rijk en de VNG. Onderdeel hiervan is de afspraak dat een onafhankelijke commissie van deskundigen een zwaarwegend advies geeft over de uitvoering van de agenda, mede in relatie tot de uitgavenontwikkeling in de Jeugdzorg. Het eerste advies van de commissie Van Ark is op 30 januari 2025 gepubliceerd. De financiële vertaling is door het Rijk verwerkt in de meicirculaire van het gemeentefonds.

De provincie als toezichthouder geeft een begrotingsadvies, dat wij volgen. Daar waar het is toegestaan om stelposten op te nemen om kortingen van het rijk op het gemeentefonds te compenseren of te neutraliseren, doet Waadhoeke dit ook. Dit is de bestendige gedragslijn, zoals deze ook in voorgaande jaren is toegepast.

In onderstaande tabel zijn de effecten op de begroting Waadhoeke opgenomen. De oude stelposten zijn vervallen. Met de meicirculaire zijn nieuwe stelposten opgenomen op basis van het begrotingsadvies van de provincie, die bestaat uit twee componenten: anticiperen op lagere kosten in verband met trajectduur jeugdzorg en hogere baten in verband met eigen bijdrage jeugdzorg. In totaal heeft dit een voordelig effect in 2028 en 2029 van afgerond € 0,9 miljoen.

De VNG spreekt ook over het mogelijk opnemen van een bedrag in verband met de besparingsopgave van de Hervormingsagenda. Deze is door het Rijk geïndexeerd waardoor een hogere besparing wordt verondersteld. Gemeenten moeten zelf maatregelen treffen om deze besparing te realiseren. De provincie stond al geen stelpost voor de besparingen Hervormingsagenda toe, dus doet dat ook niet voor de geïndexeerde besparingsopgave. Waadhoeke heeft dit dus ook niet opgenomen.

Na verwerking staan de volgende bedragen in de meerjarenraming:

Bedragen x € 1.000	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Stelpost Hervormingsagenda Jeugd	-	-	873	878
Totaal	**-**	**-**	**873**	**878**

Lokale Heffingen
Het betreft hier alleen de lokale heffingen welke vrij besteedbaar zijn of waarvan de besteding niet gebonden is zoals in het BBV is omschreven, namelijk:
- de onroerende zaakbelasting;
- de parkeerbelasting;
- de reclamebelasting;
- de toeristenbelasting.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt hier verder op in gegaan.

Overige posten in de Algemene Dekkingsmiddelen
Onvoorzien
Het opgenomen bedrag voor Onvoorzien (overig) bestaat uit drie componenten. De eerste is de post onvoorzien éénmalig, die dient ter dekking van eenmalige lasten. De tweede betreft de post onvoorzien structureel, die dient ter dekking van structurele lasten. De derde is onvoorzien met bestemming waarin onder andere bedragen voor taakmutaties en loon- en prijscompensatie zijn gereserveerd.

Overhead
Het BBV schrijft voor dat de overhead apart inzichtelijk gemaakt moet worden. De definitie van overhead is: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De overhead is als gevolg hiervan geen onderdeel meer van de programmalasten. In een aantal gevallen is het nodig overhead extracomptabel toe te rekenen, bijvoorbeeld bij de tarieven voor leges en heffingen (extracomptabel = verwerking van financiële gegevens buiten de boekhouding om).

Gemeenten zijn vrij in de toe te passen systematiek. Waadhoeke berekent de overhead als een percentage van het begrotingstotaal exclusief de dotaties aan de reserves en het begrotingssaldo. Dit resulteert voor 2026 in een overheadpercentage van 12,29%. Een daling ten opzichte van de 12,51%

in 2025. Hoewel de overhead met afgerond € 0,6 miljoen is gestegen is het begrotingstotaal exclusief de dotaties aan de reserves en het begrotingssaldo relatief meer gestegen zodat het percentage lager uitvalt.

In onderstaande tabel is de overhead uitgesplitst. De kolom Primitief 2025 geeft de basis voor de berekening van het percentage 2025 weer. De gewijzigde begroting 2025 geeft de actuele stand van de budgetten overeenkomstig het overzicht "wat mag het kosten". De kolom Primitief 2026 is de onderbouwing voor het overheadpercentage 2026.

Uitsplitsing Overhead Bedragen x € 1.000	**Primitief Begroting**	**Gewijzigde Begroting**	**Primitief Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2025	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Ambtelijke organisatie	13.285	14.230	14.045	13.525	13.530	13.500
Huisvesting	1.414	1.448	1.318	1.298	1.298	1.298
ICT	3.012	3.090	3.253	3.253	3.253	3.253
Overig	638	813	502	477	452	452
Totaal	**18.348**	**19.581**	**19.118**	**18.553**	**18.533**	**18.503**

Vennootschapsbelasting

In het overzicht is conform de BBV voorschriften de te verwachten Vpb-heffing (Vennootschapsbelasting) opgenomen. In de begroting is deze voorlopig geraamd op nihil. Gemeente Waadhoeke heeft op dit moment weinig tot geen fiscale ondernemingsactiviteiten, omdat:

- Bij veel activiteiten die de gemeente uitoefent er geen sprake is van een onderneming omdat er geen vergoeding van derden wordt ontvangen;
- Bij die activiteiten waarvoor wel vergoedingen van derden wordt ontvangen de opbrengsten niet meer dan kostendekkend zijn en er daardoor evenmin sprake is van een onderneming.

Overigens is de wetgeving ten aanzien de Vpb-plicht voor gemeenten steeds in beweging.

De gemeente verricht als onderneming activiteiten op het terrein van de grondexploitatie en bij afval (het zich ontdoen van huishoudelijke afvalstoffen tegen een positieve opbrengst).
Per grondexploitatie moet worden beoordeeld in hoeverre er sprake is van winst dan wel verlies. De gerealiseerde en de geprognosticeerde kosten en opbrengsten per complex spelen hierin een rol. De grondexploitatie komt nu nog niet door de ondernemerspoort.

Overige financiële middelen

De gemeente is in het bezit van 134.319 aandelen Bank Nederlandse Gemeenten, 210 aandelen Afvalsturing Friesland N.V. en 21.265 aandelen N.V. Fryslân Milieu. Jaarlijks ontvangt de gemeente hierover dividenduitkeringen. Het dividend van de BNG is opgenomen onder de Algemene Dekkingsmiddelen. Het dividend van de N.V. Afvalsturing Friesland/N.V. Fryslân Milieu is opgenomen in het programma Volksgezondheid, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing.

Saldo van de financieringsfunctie

De gemeente Waadhoeke heeft per 1 januari 2026 € 17,1 miljoen aan (langlopende) vaste geldleningen aangetrokken. De hiermee gepaard gaande externe rentelast voor 2026 is berekend op € 0,4 miljoen. Het gehanteerde rentepercentage voor eigen financieringsmiddelen is 2%. Uitgaande van een verwacht saldo aan reserves en voorzieningen per 1 januari 2026 van € 82,5 miljoen is € 1,6 miljoen berekend als rentelast eigen financieringsmiddelen.

Het verwachte financieringstekort komt uit op € 3,9 miljoen. De rente over het financieringstekort wordt gebaseerd op de huidige rekenrente bij een negatief saldo voor 2026 van 1%. De rentelast over het financieringstekort bedraagt in 2026 € 39.000.

In totaliteit is er dus een rentelast van € 2,0 miljoen aan eigen en externe financieringsmiddelen. Aan de programma's is op basis van de verwachte boekwaarden per 1-1-2026 een rentelast van € 2,1 miljoen toegerekend. Als voordelig saldo van de financieringsfunctie resteert € 0,1 miljoen.

Wat mag het kosten

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
Onvoorzien structureel	0	-16	-93	-390	-687	-984
Onvoorzien overig	0	-2.017	-2.575	-2.466	-2.483	-2.645
Overhead	-16.934	-19.581	-19.118	-18.553	-18.533	-18.503
Saldo financieringsfunctie	849	987	19	19	19	19
Heffing VPB	-1	0	0	0	0	0
Overige lasten	-1.565	-1.873	-1.703	-1.703	-1.703	-1.703
Totaal lasten	**-17.651**	**-22.500**	**-23.468**	**-23.092**	**-23.386**	**-23.815**
Baten						
Overhead	307	99	97	97	97	97
Gemeentefonds	112.010	113.844	118.992	118.626	115.417	116.359
Lokale heffingen	9.659	9.903	10.262	10.284	10.336	10.358
Overige financiële middelen	247	286	234	234	234	234
Bespaarde rente / saldo financieringsfunctie	1.620	1.608	1.650	1.650	1.650	1.650
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Overige baten	689	594	629	641	641	641
Totaal baten	**124.530**	**126.333**	**131.863**	**131.531**	**128.374**	**129.338**
Saldo voor bestemming	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Dotatie/beschikking reserves	-6.641	-1.473	615	50	50	50
Saldo na bestemming	**100.238**	**102.361**	**109.009**	**108.489**	**105.038**	**105.573**

Taakvelden

In dit programma zijn de volgende taakvelden opgenomen:

0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
0.4	Overhead
0.5	Treasury
0.61	OZB woningen
0.62	OZB niet-woningen
0.63	Parkeerbelasting
0.64	Belastingen overig
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds
0.8	Overige baten en lasten
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)
0.10	Mutaties reserves
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten

Beleidsindicatoren

Algemene dekkingsmiddelen						
Indicator	**Eenheid**	**Waadhoeke**	**Nederland**	**Bron**	**Periode**	**Beschrijving**
Formatie	fte per 1.000 inwoners	8,37		Eigen gegevens	2026	Formatie begroting 2026
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	7,69		Eigen gegevens	2026	Formatie begroting 2026
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	838		Eigen begroting	2026	Formatie begroting 2026
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	4,79%		Eigen begroting	2026	Formatie begroting 2026
Overhead	% van totale lasten	12,16		Eigen begroting	2026	Peildatum 1-1-2026

Bovenstaande beleidsindicatoren zijn voorgeschreven.
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (datum 26-8-2025)
Er zijn geen gegevens voor Nederland aanwezig aangezien het hier gaat om eigen beleidsindicatoren.

4 Paragrafen

Inleiding
Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) maken de paragrafen verplicht onderdeel uit van de programmaverantwoording. Ze bevatten de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen van de programmabegroting is opgenomen. In de paragrafen dienen de beleidslijnen te worden vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten die een groot beslag op de financiële middelen (kunnen) leggen.

Het betreft de volgende (door het Rijk voorgeschreven) paragrafen:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid
- Openbaarheid.

Evenals vorig jaar is de paragraaf Taakstelling toegevoegd.

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding
De lokale of gemeentelijke heffingen in de gemeente Waadhoeke kunnen in drie soorten worden onderscheiden:

- belastingen: onroerendezaakbelasting, parkeerbelasting, reclamebelasting en toeristenbelasting;
- heffingen: riool- en waterzorgheffing en afvalstoffenheffing;
- rechten: leges, begraafrechten, marktgelden en liggelden.

Deze driedeling is voor het berekenen van tarieven van belang.

De inkomsten uit belastingen zijn veel ruimer inzetbaar dan die van rechten en heffingen. Er is geen maximum aan de opbrengsten en zij hoeven niet kostendekkend te zijn.

Inkomsten uit heffingen moeten besteed worden ter bestrijding van lasten die met deze heffingen samenhangen. Voor rechten geldt dat de inkomsten dienen als compensatie voor lasten verbonden aan het leveren van een specifieke individuele dienst.
Voor zowel heffingen als rechten geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn. Het is vanuit het budgetrecht aan de raad om de mate van kostendekkendheid vast te stellen (tot 100%).

Beleid en algemene uitgangspunten
In de nota Harmonisatie gemeentelijke belastingen/nota Lokale heffingen is het tariefbeleid van de gemeente Waadhoeke vastgelegd. Enkele uitgangspunten zijn:

- Juridisch: de heffing is conform de wet-, regelgeving en beleidsregels en is toetsbaar door de belastingplichtige.
- Eenvoud: Voor de belastingplichtige is de aard van de heffing en de hoogte van de tarieven op herkenbare wijze vastgelegd. De communicatie op de website en in de bijsluiter dient ter ondersteuning en draagt bij aan een voor de burger begrijpelijke uitleg van de in rekening gebrachte heffingen.
- Rechtvaardig: de heffing en de hoogte van het tarief moeten voldoen aan de norm van redelijkheid en billijkheid.
- Beheersbaar: de belastingheffing en -inning wordt binnen een compacte organisatie doelmatig en efficiënt ingericht. Het streven is de perceptiekosten zo veel mogelijk te beperken.
- Verordeningen zijn gebaseerd op de modelbepalingen zoals die door de VNG worden bekendgemaakt.
- De hoogte van de te bepalen tarieven is gekoppeld aan de geraamde opbrengsten van de verschillende belastingsoorten in de begroting.
- Het streven bij de leges en rechten is kostendekkendheid van de tarieven.
- Het beperken van de (negatieve) financiële gevolgen voor een individuele belastingplichtige.

Overzicht lokale heffingen

Bedragen x € 1.000	Primitief Begroting	Gewijzigde Begroting	Primitief Begroting	Meerjarenraming		
	2025	2025	2026	2027	2028	2029
OZB	9.263	9.263	9.592	9.614	9.636	9.658
Parkeerbelasting	510	510	540	540	570	570
Reclamebelasting	129	129	129	129	129	129
Rioolheffing	6.935	6.935	7.298	7.393	7.487	7.582
Afvalstoffenheffing	6.104	6.104	6.413	6.413	6.413	6.413
Leges	1.459	1.459	1.789	1.789	1.789	1.789
Begraafplaatsrechten	300	300	300	300	300	300
Marktgelden	16	16	16	16	16	16
Liggelden	72	72	72	72	72	72
Toeristenbelasting	135	135	170	170	255	255
Totaal	**24.924**	**24.924**	**26.320**	**26.436**	**26.668**	**26.784**

Belastingen

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De OZB kan worden onderscheiden in OZB voor gebruikers van niet-woningen en OZB voor eigenaren van een pand of een perceel grond. De belasting wordt opgelegd als betrokkene op 1 januari 2025 gebruiker is van een niet-woning respectievelijk bij het kadaster staat ingeschreven als eigenaar van een pand of perceel grond.
In de begroting 2026 is gerekend met een autonome ontwikkeling voor areaaluitbreiding van € 22.000, een verhoging van de OZB met een inflatiecorrectie van 3,35% (inflatiepercentage 2024/CBS t-2).
De tarieven 2026 worden gebaseerd op de taxatiewaarde met als peildatum 01-01-2025.

Tabel: Tarieven OZB. Het tarief is een percentage van de WOZ-waarde.

Woningen	**2024**	**2025**	**2026**
Eigenaarsdeel	0,1180	0,1168	NTB
Gebruikersdeel			
Totaal	**0,1180**	**0,1168**	**NTB**
Niet woningen	**2024**	**2025**	**2026**
Eigenaarsdeel	0,2224	0,2460	NTB
Gebruikersdeel	0,1706	0,1684	NTB
Totaal	**0,3930**	**0,4144**	**NTB**

Parkeerbelasting

Onder de naam parkeerbelasting wordt een belasting geheven voor het parkeren van een voertuig op een bij, dan wel krachtens de verordening in de daarin aangewezen gevallen door het college van burgemeester en wethouders te bepalen plaats, tijdstip en wijze. Zowel in de begroting 2026 als in de begroting 2028 is rekening gehouden met een verhoging van € 30.000 overeenkomstig de kadernota 2026-2029 als ruimtebiedende maatregel.

Reclamebelasting
Onder de naam reclamebelasting wordt, binnen de gebieden zoals nader aangewezen in de Verordening reclamebelasting Waadhoeke een directe belasting geheven voor een aan of op een bouwwerk aangebrachte openbare aankondiging die zichtbaar is vanaf de openbare weg.

Toeristenbelasting
Voor het houden van verblijf met overnachten binnen de gemeente wordt via toeristenbelasting een directe belasting geheven. De toeristenbelasting is een bijdrage in de lasten van gemeentelijke voorzieningen door personen die niet in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens zijn ingeschreven. In de begroting 2026 is gerekend met een autonome ontwikkeling van € 35.000. In meerjarenperspectief is met ingang van 2028 rekening gehouden met een verhoging van € 85.000 overeenkomstig de kadernota 2026-2029 als ruimtebiedende maatregel.

Heffingen
Uitgangspunt begroting 2026:
De tarieven voor de riool- en waterzorgheffing en de afvalstoffenheffing worden niet automatisch geïndexeerd maar houden gelijke tred met de ontwikkeling in de kosten voor deze taakvelden.
In deze kostenontwikkeling wordt rekening gehouden met indexering.

Riool- en waterzorgheffing
In de begroting 2026 is rekening gehouden met de verhoging van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening Riolering van 2021 t/m 2030: ieder jaar met € 94.500 naar uiteindelijk € 945.000.
Dit tezamen met een hoge kostenontwikkeling leidt tot een verhoging van de netto-lasten voor riolering en waterzorgtaken en dus een stijging van de tarieven riool- en waterzorgheffing ten opzichte van 2025.
Hierna wordt een indicatie van de tarieven 2026 gegeven. De tarieven worden definitief vastgesteld met de vaststelling van de verordening riool- en waterzorgheffing 2026.

Tarieven riool- en waterzorgheffing	**2024**	**2025**	**2026**
Eenpersoonshuishoudens	263,20	278,00	292,40
Meerpersoonshuishoudens	329,00	347,50	365,50

Afvalstoffenheffing
In de begroting 2026 zijn de netto-lasten voor afvalinzameling en -verwerking hoger dan in de begroting 2025. De kosten van Omrin stijgen naar verwachting met 9,9%. Daarbij bepalen ook de hoeveelheden te verwerken afval de kosten evenals de opbrengsten voor afval.

Hierdoor moet de opbrengst met 5,06% naar boven bijgesteld worden wat resulteert in een verhoging van de tarieven ten opzichte van 2025. Hieronder wordt een indicatie van de tarieven 2026 gegeven. De tarieven worden met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing 2026 definitief vastgesteld.

Tarieven afvalstoffenheffing	**2024**	**2025**	**2026**
Eenpersoonshuishoudens	250,40	252,80	265,60
Meerpersoonshuishoudens	313,00	316,00	332,00

Kostendekkendheid heffingen
De heffingen mogen ten hoogste kostendekkend zijn. Aan de hand van onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x €1.000

Kostendekkendheid	Riool- en waterzorgheffing 2026	Afvalstoffenheffing 2026
Lasten inclusief rente	5.787	5.525
Baten exclusief heffingen	-21	-629
Kwijtscheldingen	283	283
Netto lasten	**6.049**	**5.179**
Toe te rekenen kosten		
Overhead 12,29%*	743	636
BTW	910	934
Totale kosten	**7.702**	**6.749**
Opbrengst heffing	**7.298**	**6.413**
Dekkingspercentage	**94,75%**	**95,01%**

* Het overheadpercentage wordt berekend op basis van de verhouding overhead/begrotingstotaal

Rechten

Leges

De tarieven voor de leges worden jaarlijks aangepast en vastgelegd in de Legesverordening. In deze verordening worden de leges onderscheiden naar de volgende titels:

1. Algemene dienstverlening
2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2

Voor zover de tarieven niet door het Rijk worden voorgeschreven dienen ze zo kostendekkend mogelijk te zijn.

Begraafplaatsrechten

De begraafplaatsrechten kunnen worden onderscheiden naar:

- het vestigen van een grafrecht voor onbepaalde tijd of voor bepaalde tijd, en
- het onderhoud aan het algemene deel van de begraafplaats.

De tarieven zijn vastgelegd in de Verordening lijkbezorgingsrechten Waadhoeke.
In de begroting 2026 is uitgegaan van dezelfde geraamde opbrengst als in 2025.
Vanaf 2024 zijn de opbrengsten begraafplaatsrechten beter uitgesplitst in jaarlijkse rechten en afkoopsommen voor toekomstig onderhoud. Er is geen sprake van verlaging van de grafrechten.

Marktgelden en rechten voor standplaatsen en terrassen

De marktgelden en andere rechten worden geheven voor het gebruik van openbare gemeentegrond en openbaar gemeentewater. De tarieven zijn voor het laatst vastgelegd in de Marktgeld- en retributieverordening 2018. In de begroting 2026 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2025.

Liggelden

Er worden liggelden geheven voor het gebruik van publieke voorzieningen bij vaartuigen die een ligplaats innemen binnen de gemeente Waadhoeke bij daarvoor door burgemeester en wethouders aangewezen ligplaatsen. De tarieven zijn vastgelegd in de Liggeldverordening Waadhoeke.
In de begroting 2026 is uitgegaan van de structureel geraamde opbrengst in 2025.

Lokale lastendruk
Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) brengt jaarlijks de Atlas van de lokale lasten uit. De Atlas van de lokale lasten presenteert de bruto woonlasten in vergelijking tot omliggende gemeenten. Momenteel is de woonlastendruk (afvalstoffenheffing, riool- en waterzorgheffing en OZB) iets lager dan het landelijk gemiddelde.
Voor 2026 betekent de voorgestelde verwerking een stijging van de lastendruk van 4,6% ten opzichte van 2025. Voor een vergelijking met andere gemeenten verwijzen we naar www.coelo.nl.

Kwijtscheldingsbeleid
Voor inwoners met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de geheven belasting. Het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid maakt onderdeel uit van het gemeentelijk minimabeleid. Het percentage van de bijstandsnorm dat ten behoeve van de beoordeling of een verzoek wel of niet kan worden gehonoreerd is gesteld op 100%. Gelet op dit gegeven kan worden gesteld dat maximaal gebruik wordt gemaakt van de wettelijke vrijheden op dit gebied.
Kwijtschelding is alleen mogelijk voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing.

De bedragen aan kwijtgescholden afvalstoffenheffing en riool- en waterzorgheffing worden verdisconteerd in de desbetreffende heffingen. In de begroting 2026 is een raming van € 560.000 opgenomen. In hoeverre de economische situatie van dit moment doorwerkt in het aantal aanvragen moet worden afgewacht.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
Weerstandsvermogen is de mate waarin een gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid ingrijpend moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:
- Alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd, of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid, die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie;
- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Ten aanzien van het weerstandsvermogen maken we onderscheid tussen:
- incidenteel weerstandsvermogen; dit is de mate waarin risico's met een eenmalig karakter opgevangen kunnen worden door de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat in hoofdzaak uit de Algemene Reserve.
- structureel weerstandsvermogen; dit is de mate waarin risico's met een structureel karakter opgevangen kunnen worden door structurele weerstandscapaciteit. Dit betreft de structurele ruimte in de exploitatie en bestaat o.a. uit de onbenutte belastingcapaciteit, de post onvoorzien structureel en het structureel begrotingssaldo.

Het incidenteel weerstandsvermogen is de mate waarin over de algemene reserve beschikt kan worden zonder dat het beleid ingrijpend moet worden gewijzigd. In de nota Reserves en Voorzieningen (Raad 12 juni 2025) is de ondergrens vastgesteld op € 15,0 miljoen.

<u>Kwantificeren van risico's</u>
In de nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (Raad 27 juni 2024) is de systematiek vastgesteld om bepaalde risico's te kwantificeren (zie B.) en de relatie met de weerstandscapaciteit (zie A.) inzichtelijk te maken. Deze systematiek heeft betrekking op de financiële risico's die bekend zijn en leidt tot een ratio voor het incidentele weerstandsvermogen.

Onder C. worden de niet gekwantificeerde risico's, ontwikkelingen en onzekerheden beschreven.

A. Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit kan onderscheiden worden in een weerstandscapaciteit in het vermogen en een weerstandscapaciteit in de exploitatie.

Ontwikkelingen

Macronorm OZB
Het Rijk heeft met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Met de invoering van de benchmark wordt afgestapt van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (ozb, de macronorm). Het COELO zal de benchmark samenstellen en opnemen in de Atlas van de lokale heffingen.

Redelijk peil 2026
De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moeten hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:
1. de onroerendezaakbelastingen (OZB);
2. de riool- en waterzorgheffing;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Totaal WOZ-waarde woningen 2025	[1]
Totaal WOZ-waarde niet woningen gebruikers 2025	[2]
Totaal WOZ-waarde niet woningen eigenaren 2025	[3]
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde 2025	[4]
Totaal onderdekking reiniging/afvalstoffen 2025	[5]
Totaal onderdekking riolering 2025	[6]
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde gecorrigeerd voor onderdekking reiniging/afvalstoffen en riool 2025	[7=4-5-6]
Werkelijk gewogen landelijk gemiddelde OZB-percentage van de gecorrigeerde WOZ-waarde 2025	[8=(7/(1+2+3)*100]
Percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2026	[9=8*1,20]

Op basis van deze tabel is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2026 (redelijk peil OZB) vastgesteld op 0,1648.

Voor de WOZ-waarden worden de gegevens gebruikt van het CBS die ook voor het gemeentefonds gehanteerd worden (betaalmaand februari 2025). Voor de berekening van de totale OZB-opbrengst wordt gebruik gemaakt van de gegevens (OZB-percentages) van de Monitor inkomsten uit lokale heffingen. Voor de berekening van de onderdekking reiniging en riolering wordt gebruik gemaakt van de Informatie voor derden (taakvelden) begrotingen 2026.

Artikel 12-gemeenten moeten gedurende de hele looptijd van de aanvraag en van de toekenning van de aanvullende uitkering blijven voldoen aan het jaarlijks in deze circulaire vastgestelde redelijk peil

van de eigen inkomsten. Voor de lopende artikel 12-trajecten kan hier door een bijzonder voorschrift van worden afgeweken.

Riool- en afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
Voor de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet er sprake zijn van tarieven die resulteren in 100% kostendekkendheid. Dit uitgangspunt volstaat bij de beoordeling van de hoogte van deze heffingen of zij voldoen aan het redelijke peil. Van een minimumtarief per aansluiting is in dit verband dan ook geen sprake meer. Een eventuele onderdekking op de onderdelen riolering, afvalstoffen en reiniging moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB boven de 120%.

Weerstandscapaciteit in het vermogen (incidentele weerstandscapaciteit)
De weerstandscapaciteit in het vermogen bestaat uit de volgende elementen.
Ten eerste de algemene reserve, die volgens de begroting 2026 afgerond € 17,8 miljoen bedraagt.

In principe is het bedrag van € 17,8 miljoen beschikbaar voor het opvangen van tegenvallers. Doordat de rente over het saldo (tot maximaal € 15 miljoen) wordt gebruikt binnen de begroting is alleen het saldo daarboven beschikbaar zonder gevolgen voor de exploitatie.

Ten tweede de mogelijke stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarden van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd doch direct verkoopbaar zijn indien men dat zou willen. De stille reserves van de gemeente Waadhoeke worden gevormd door de aandelen en de vaste activa. Echter de aandelen die de gemeente in bezit heeft (BNG en afvalsturing) zijn niet te vervreemden. Een aantal gebouwen en gronden van de gemeente zijn verkoopbaar, maar vallen deels onder monumentenzorg of zijn langdurig verpacht. Dit werkt waardebeperkend.

Vanuit het verleden heeft de gemeente 145 ha niet strategische grond in bezit. Deze gronden worden momenteel verpacht. Het betreft hier activa met een economisch nut (art 59 BBV, verhandelbaar en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen) die onder de huidige BBV bepalingen dienen te worden geactiveerd. Omdat deze gronden al voor de inwerkingtreding van het BBV in het bezit waren van de gemeente geldt de overgangsbepaling van art 76. De gronden worden op basis van genoemd artikel gewaardeerd tegen een boekwaarde van nihil. De marktwaarde in vrije staat is berekend op € 7,25 miljoen.

Ten derde kan de raad theoretisch besluiten om de aanwending van alle overige bestemmingsreserves te wijzigen en dus te benutten als dekkingsmiddel voor tegenvallers. Het eventueel wijzigen van de aanwending van bestemmingsreserves heeft echter vergaande gevolgen voor tal van beleidsterreinen, die middelen voor investeringen en exploitatiebijdragen verliezen, en voor de totale exploitatie, omdat de “bespaarde rente” als dekkingsmogelijkheid voor het merendeel wegvalt. Het is dan ook realistischer om dit onderdeel van de weerstandscapaciteit in het vermogen op p.m. te stellen.

Tabel: Weerstandscapaciteit in het vermogen in 2026

Soort reserve	**Stand per 1-1-2026**
Algemene reserve	17.791.833
Stille reserves	p.m.
Bestemmingsreserve	p.m.

Weerstandscapaciteit in de exploitatie (structurele weerstandscapaciteit)
De weerstandscapaciteit in de exploitatie bestaat uit de volgende elementen. Ten eerste de onbenutte belastingcapaciteit. Op basis van de artikel 12-norm voor het verwerven van eigen middelen door het heffen van OZB, riool- en afvalrecht heeft Waadhoeke in 2026 een beperkte onbenutte belastingcapaciteit. Ten tweede de post onvoorzien. Tot slot dient het saldo van de begroting 2026 in de berekening te worden betrokken.

Tabel: Weerstandscapaciteit in de exploitatie in 2026

Wat?	**Bedrag x € 1.000**
Artikel 12-norm onbenutte belastingcapaciteit	p.m.
Onvoorziene uitgaven: éénmalig	p.m.
Onvoorziene uitgaven: structureel	93
Begrotingssaldo	3.582
Effecten beheerplannen tekort gemiddeld t/m 2026	p.m.
Kostendekkende rioolrechten	404
Kostendekkende afvalstoffenheffing	336
Vrije ruimte in belastingcapaciteit (OZB)	p.m.
Totaal	**4.415**

De belastingcapaciteit is de ruimte die er is om de lokale belastingen en heffingen te verhogen. Voor de rioolrechten en de afvalstoffenheffing geldt dat deze tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn.

De kostendekkendheid (afgerond) voor rioolheffing is in 2026 95% en voor de afvalstoffenheffing 95%. Ten aanzien van de artikel 12-norm geldt voor de onderdelen riolering en afvalstoffen het regime van kostendekkendheid.

Ten aanzien van de OZB geldt de beperking van kostendekkendheid niet, maar dat betekent niet dat de OZB onbeperkt verhoogd kan worden. Als normtarief voor de OZB kan aansluiting gezocht worden bij de artikel 12-norm van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) bedraagt voor 2026 0,1648. Vrije ruimte in de belastingcapaciteit ten opzicht van de artikel 12-norm is op dit onderdeel aanwezig. Om pragmatische redenen is dit in bovenstaande tabel eerst als p.m. weergegeven. Voor een volledig beeld dient hierbij nog de opmerking worden gemaakt dat in 2026 afgerond € 1.650.000 als bespaarde rente in de begroting is verwerkt.

B. Gekwantificeerde risico's
Incidentele risico's die de gemeente Waadhoeke loopt betreffen met name risico's in de grondexploitatie en kapitaalgoederen.
Het totaal aan incidentele risico's bepaalt de benodigde incidentele weerstandscapaciteit. Echter door de maximale gevolgen van de individuele risico's bij elkaar op te tellen ontstaat een te negatief oordeel over de risico's. Want niet alle risico's doen zich in één jaar voor in hun maximale omvang. Daarom wordt een inschatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en de financiële impact hiervan.

Klasse kans

Klasse	Kans	Financiële impact
1	Zeer klein (1-20%)	5%
2	Klein (21-40%)	25%
3	Gemiddeld (41-60%)	50%
4	Groot (61-80%)	75%
5	Zeer groot (81-100%)	95%

Voorbeeld:
Stel een project van € 5 miljoen. Het financiële risico wordt bepaald op € 1 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op klein (klasse 2). De bijbehorende financiële impact bedraagt 25%. De benodigde incidentele weerstandscapaciteit voor dit project wordt berekend op € 250.000.

Wanneer een complex in de berekening een positief resultaat laat zien, kan er wel een risico zijn dat door onvoorziene omstandigheden een financieel risico ontstaat.
Voor een aantal complexen in de grondexploitatie wordt een negatief resultaat verwacht en is voor de grootte hiervan een voorziening opgenomen. Het is niet uitgesloten dat ook het deel dat niet afgedekt wordt door een voorziening een risico vormt.

Voor de volledige systematiek hoe risico's te kwantificeren wordt verwezen naar de nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (Raad 27 juni 2024). Hierin wordt een ratio weerstandsvermogen aanbevolen tussen 1,0 en 1,4. Op basis van de beoordelingstabel weerstandsvermogen wordt dit gekwalificeerd als 'voldoende'. Wanneer uit berekeningen in de programmabegroting blijkt dat de ratio lager is dan 1,0 moeten maatregelen genomen worden om het weerstandsvermogen binnen de meerjarenplanperiode op peil te brengen.

$$\text{De ratio weerstandsvermogen bedraagt: } \frac{\text{Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde incidentele weerstandscapaciteit}} = > 1{,}0 \text{ en } < 1{,}4$$

Daarnaast is de ondergrens van de algemene reserve bepaald op € 15,0 miljoen (nota Reserves en Voorzieningen, Raad 12 juni 2025). De hoogte van de vrij besteedbare reserve is daarom een combinatie van alles boven de ratio weerstandsvermogen van 1,0 met in achtneming van deze ondergrens. Alle bedragen in de volgende tabellen zijn x € 1, tenzij anders vermeld.

Voor de hierna geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's is een rapporteringsondergrens voor het maximale financiële risico gehanteerd van € 250.000 of lager indien er bijzondere omstandigheden zijn. Oftewel maximale financiële risico's onder de € 250.000 worden in principe niet gepresenteerd.

Berekeningsmethode omvang weerstandscapaciteit
Voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit worden de risico's met een financieel negatief gevolg als onderstaand meegerekend in de simulatie:

1. Risico's met een structureel gevolg vermenigvuldigen met de factor 2;
2. Als zekerheid 90% hanteren;
3. De uitkomst vermenigvuldigen met de factor 1,2.

Risico: Waddenglas
Waddenglas is een tuinbouwgebied ten zuiden van Sexbierum. Het betreft een gebied dat vanaf 2008 in samenwerking met de provincie Fryslân en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (R.V.O.) tot stand is gekomen.

Nadat de koopovereenkomst met Friss Holding b.v. in oktober 2022 is ontbonden hebben R.V.O, de Provincie en de gemeente Waadhoeke het besluit genomen om de samenwerking Waddenglas te beëindigen. De financiële afrekening is in de boekwaarde verwerkt. De gemeente Waadhoeke zal nu de grondexploitatie Waddenglas zelfstandig op zich nemen. Inclusief de afkoopsommen van R.V.O. en de Provincie van in totaal € 6.886.786 is de boekwaarde per 1-1-2026 ca. € 9,3 miljoen.

De gemeente Waadhoeke kan zelfstandig over ruim 50 ha. grond van Waddenglas beschikken. Deze 50 ha. ligt in het zoekgebied en biedt een kans bij de ontwikkeling van een klimaatlandschap. De raad het college de opdracht gegeven om de haalbaarheid van dit klimaatlandschap (na diverse verkenningen) concreter te maken. Het lijkt er daarmee steeds meer op dat de koers voor Waddenglas verlegd gaat worden van een glastuinbouwgebied naar een klimaatlandschap. in de 2e helft van 2025 worden de conclusies over de concrete haalbaarheid voor het klimaatlandschap verwacht. De verkoop van Waddenglas als tuinbouwgebied is daarom voorlopig stop gezet in afwachting van bestuurlijke besluitvorming.

De financiële uitkomsten van de exploitatie van een klimaatlandschap zijn op dit moment (medio juni 2025) lastig te voorspellen. Gelet op de onzekerheid wordt voorgesteld om de huidige voorziening van ca. € 2,25 miljoen te handhaven.
Het maximaal risico wat kan ontstaan is wanneer de gronden uiteindelijk tegen een agrarische waarde worden verkocht. De grondexploitatie sluit dan ongeveer € 5,9 miljoen negatief. Het saldo van € 3,65 miljoen (verschil tussen de waarde van de voorziening en het eindresultaat van de grondexploitatie indien de gronden tegen agrarische waarde worden verkocht) is derhalve het risico. De kans hierop wordt echter zeer klein ingeschat.

Risicobeheersing
De risico’s worden zoveel mogelijk beperkt door beheersmaatregelen. Dat betekent de kosten beperken.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 3.650.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Kie-1
Kie fase 1 is een bedrijventerrein aan de zuidwestkant van Franeker. Alle kavels zijn in 2025 verkocht of in optie uitgegeven. De boekwaarde per 01-01-2026 bedraagt ca. € 1,36 miljoen. Vanwege de netcongestie zal de grex naar verwachting pas in 2031 sluiten met een tekort van ca. € 1,73 miljoen. Hiervoor is een voorziening getroffen. Het risico ligt vooral bij de ontwikkeling van de kosten(-stijging). Alhoewel er rekening is gehouden met een post onvoorzien kan de kostenontwikkeling leiden tot een groter tekort. De kans dat het tekort groter wordt kan als klein beoordeeld worden.

Risicobeheersing
Omdat de kavels zo goed als verkocht zijn zal de komende periode in het teken staan van het beheersen van de kosten.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Kie-2
Kie fase 2 is een uitbreiding aan de westkant van het bestaande bedrijventerrein Kie fase 1. Het bestemmingsplan en ook de grondexploitatie is in de raadsvergadering van 7 maart 2024 vastgesteld. De boekwaarde per 1-1-2026 bedraagt ca. € 200.000 negatief. Het geraamd eindresultaat is zo goed als sluitend. De belangstelling voor deze uitbreiding is goed, ook omdat fase 1 zo goed als uitverkocht is.
Omdat we aan het begin staan van deze grondexploitatie zijn de risico's diverse en kunnen ze groot worden. Het terrein moet nog bouwrijp gemaakt worden met de daarbij behorende aanbestedings- en uitvoeringsrisico's. Onderdeel van het bouwrijp maken is de aanleg van nutsvoorzieningen, waarbij met name de beschikbaarheid van ruimte op het elektriciteitsnet een risico is. Daarnaast zal de belangstelling t.z.t. omgezet moeten worden naar daadwerkelijke verkopen, ook dat is een risico. Om het financieel risico concreter te maken is een ongunstiger scenario doorgerekend. Twee jaar vertraging en een verhoging van het rentepercentage van 2,5% naar 3,5% geeft een verwacht negatief resultaat van ca. € 180.000 op eindwaarde (2037).

Risicobeheersing
Naast het beheersen van de kosten, is inzet nodig om ruimte op het elektriciteitsnetwerk beschikbaar te krijgen, dan wel alternatieven te zoeken. Tegelijkertijd zal het contact met belangstellende bedrijven worden onderhouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 180.000	Groot (75%)	I	1

Risico: Project Alvestêdewyk
De Alvestêdewyk is de uitbreidingslocatie voor woningbouw van Franeker. De eerste fase is in ontwikkeling en wordt inmiddels woonrijp gemaakt. Ongeveer 150 woningen zijn gerealiseerd. Voor de tweede fase is een uitwerkingsplan opgesteld en dit deel is inmiddels bouwrijp gemaakt en er wordt gebouwd. Voor beide fasen geldt overigens wel dat de gronden door de gecontracteerde marktpartij zijn afgenomen en afgerekend. De woonwijk wordt door deze marktpartij, o.b.v. een exploitatieovereenkomst ontwikkeld.

De gemeente heeft de gronden (fase 3 en 4) in eigendom. De zogenaamde grondbank. In 2007 heeft de eerste uitname (fase 1 en 2) van gronden door de marktpartij plaatsgevonden voor een bedrag van bijna € 5 miljoen. Contractueel diende in 2013 de grondbank volledig te zijn afgenomen. Deze afname heeft echter niet plaats gevonden. Er is een juridische procedure gestart om alsnog nakoming van het contract te vorderen. Medio 2016 heeft de Rechtbank uitgesproken dat de marktpartij de gronden moet afnemen. Deze overdracht heeft op 25 augustus 2016 plaatsgevonden. Door de marktpartij is vervolgens een gerechtelijke procedure bij het Gerechtshof aangespannen. Op 27 november 2018 heeft het Gerechtshof vonnis uitgesproken, waarbij de uitspraak van de Rechtbank is vernietigd en de gemeente medewerking heeft verleend aan teruglevering en -betaling. Feitelijk betekent dit dat de gemeente eind december 2018 het eigendom heeft gekregen van de gronden gelegen in de 3e en 4e fase.

In 2022 is een proces met de marktpartij afgesproken om te komen tot afspraken over de grondbank en dus ook over de ontwikkeling van fase 3 en 4. Samen met de marktpartij wordt o.a. verkend hoe de financiële last van de grondbank kan worden opgelost en hoe de samenwerking bij de ontwikkeling van fase 3 en 4 het beste kan worden vorm gegeven. Bij deze verkenning is een onafhankelijk externe deskundige ingeschakeld die zowel het vertrouwen heeft van de marktpartij als van de gemeente. Het ziet er naar uit, dat vanuit deze verkenning er gewijzigde afspraken mogelijk zijn om de ontwikkelingssamenwerking voor fase 3 en 4 voort te zetten. Hierbij zullen nieuwe beleidsuitgangspunten onderdeel uit gaan maken van de te herziene afspraken. Concrete besluitvorming hieromtrent moet nog plaatsvinden.

Risicobeheersing
Zorgvuldig handelen zowel aangaande de juridische procedure als ook richting de marktpartij.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 14.800.000	Klein/gemiddeld (35%)	I	1

Risico: Baggerplan 2022-2030
In het door de raad op 11 november 2021 vastgestelde baggerplan 2022-2030 zijn de volgende waterwegen niet meegenomen:

- watergangen gelegen in het landelijk gebied, deze zijn voor ca. 90 % in onderhoud bij het waterschap
- nautisch vaarwater (dit is water bestemd voor (recreatie) scheepvaart), bestaande uit “opfearten” die niet als vaarweg zijn geclassificeerd,
- reeds overgedragen (secundaire en hoofd)watergangen in de voormalig gemeente Menameradiel die binnen de Overdracht Stedelijk Waterbeheer (OSW) vallen. Deze watergangen zijn in beheer en onderhoud overgegaan naar het Wetterskip Fryslân .

Het wel of niet baggeren voor ander gebruik dan waterafvoer (zogenaamde natte profiel) is een keuze en geen wettelijke verplichting. Het op peil houden voor de waterafvoer van deze wateren ligt bij de eigenaar.

De uitvoering van het vastgestelde baggerplan is in 2022 opgepakt en in 2023 en 2024 verder uitgevoerd. Gekozen is om eerst de wateren in het kader van het stedelijk water en de overdracht hiervan uit te voeren. Hiervoor is een bestek op de markt gebracht. Uitvoering heeft plaats gevonden in 2023 en 2024. Na de uitvoering is het stedelijk water op niveau. De afrekening met het Wetterskip heeft plaatsgevonden in 2024. In het verdere baggerplan komen er mogelijk onvoorziene milieurisico's in de uitvoering.

Risicobeheersing
Zorgvuldige uitvoering.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Alternatieven in beheerplannen
In de vastgestelde beheerplannen (voor wegen, kunstwerken openbaar groen, gebouwen en openbare verlichting) zijn ten aanzien van het groot onderhoud alternatieven doorgevoerd die gericht zijn op kostenbesparing. Het onderhoudsniveau is bepaald op veilig, sober doch doelmatig. Keerzijde hiervan is dat op termijn het aan te pakken onderhoud behoorlijk groter wordt. De kans is aanwezig dat het onderhoud toch eerder uitgevoerd moet worden. Dit brengt een risico met zich

mee. Daarnaast zal de komende jaren de ondergrondse infrastructuur (glasvezel, stroom) behoorlijk op de schop gaan, waardoor misschien binnen de beheerplannen met de planning geschoven moet worden.
Stel het financieel risico op € 1.000.000 en een gemiddelde kans.

Risicobeheersing
Door werk met werk te maken wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten laag gehouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Gemiddeld (50%)	I	1

Risico: Seizoenschade gemeentelijke kapitaalgoederen
Extremere weersomstandigheden zorgen voor een grotere belasting van de kapitaalgoederen. Dit brengt het risico van ongepland onderhoud met zich mee.
Stel het financieel risico op € 1.000.000 en de kans op klein.

Risicobeheersing
Door inspecties en tweejaarlijkse actualisering van financiële paragraaf van de beheerplannen wordt het onderhoud bijgehouden en worden de kosten beperkt gehouden.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Misschatting in beheerplannen
De kosten voor vervanging en groot onderhoud in beheerplannen is gebaseerd op inspecties en reële schattingen. In totaal bedraagt de omvang van de beheerplannen in de planperiode afgerond € 14.299.000. Er is een kans op mis schatting, voordelig en nadelig. Dit kan leiden tot extra kosten, stel 5%. Door de economische situatie wordt door partijen hoger ingeschreven dan in de afgelopen jaren. Daardoor is er amper meer sprake van aanbestedingsvoordelen. Ten tijde van de Covid-pandemie en de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen van grondstoffen veel verder gestegen dan voorzien. Deze tendens is zich in 2024 doorgezet en lijkt zich nog steeds door te zetten.

Risicobeheersing
Regelmatig actualiseren van kostenramingen/financiële paragraaf beheerplannen.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 715.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Vervuilde bodemlocaties
Gevallen van bodemverontreiniging zijn bekend als er eerder een bodemonderzoek heeft plaatsgevonden (en de resultaten daarvan ook bij de gemeente en/of provincie bekend zijn). Ook potentiële gevallen van bodemverontreiniging zijn eerder door de provincie (als bevoegd gezag Wet bodembescherming) geïnventariseerd op basis van historische activiteiten (zoals voormalige fabrieken, brandstoffenopslagen of stortplaatsen) die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor de aanwezige bodemkwaliteit. Deze gegevens staan geregistreerd in het bodeminformatiesysteem van de provincie, FUMO en Friese gemeenten (die zijn aangesloten bij de shared service voorziening). Daarnaast heeft de gemeente een generieke bodemkwaliteitskaart (inclusief PFAS) voor het grondgebied vastgesteld. Daarmee is de huidige situatie van de aanwezige bodemkwaliteit adequaat in beeld.

Bij de voorbereidingen van nieuwe ontwikkelingen, wijzigingen van bestemmingsplannen, eigendomstransacties, nieuwbouwplannen e.d. geldt dat er onderzoek dient te worden uitgevoerd naar de verschillende aspecten die bij de uitvoerbaarheid van een ontwikkeling een rol (kunnen) spelen, waaronder ook het uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek. Op basis van actuele onderzoeksresultaten toetst de gemeente of de bodem milieuhygiënisch geschikt is voor de geplande vorm van bodemgebruik. Bij het actualiseren van onderzoeksgegevens of bij het uitvoeren van nieuw bodemonderzoek komt soms nieuwe informatie over de bodemkwaliteit naar voren. Heel soms wordt daarbij onverwacht een 'nieuw geval' van een oude bodemverontreiniging aangetroffen (wettelijk uitgangspunt hiervoor is dat deze is ontstaan vóór 1987, want daarna geldt de wettelijke zorgplicht) die nog niet eerder is ontdekt. Dat valt op voorhand (zonder onderzoek) doorgaans niet te voorzien en vormt in die zin in enige mate een risico voor de gemeente, voor zover het gemeentelijk eigendom betreft en er ter plaatse ontwikkelingen spelen die van belang zijn in relatie tot het beoogde bodemgebruik.

Risicobeheersing
Afwijkingen melden via reguliere P&C-cyclus.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 500.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Vangnetuitkering Participatiewet (dienst SoZaWe)
Gemeenten dienen tekorten op de budgetten van taakveld 6.3 Inkomensregelingen (programma 7 Sociaal Domein) zelf aan te vullen. Als het tekort oploopt bestaat de mogelijkheid voor compensatie, oftewel een vangnetuitkering. Om voor compensatie in aanmerking te komen moet aan een groot aantal voorwaarden voldaan worden. Waadhoeke komt in 2026 mogelijk in aanmerking voor een vangnetuitkering, omdat er sprake is van een tekort. Hierover komt pas in de loop van 2026 duidelijkheid.

Risicobeheersing
Initiatieven nemen en alert zijn om te voldoen aan de regels voor toekenning.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Klein (25%)	I	1

Risico: Kosten Sociaal Domein
De belangrijkste financiële risico's zijn het open eind karakter van Zorg voor jeugd en WMO en de uitvoering van de Participatiewet. Daarbij zijn de demografische ontwikkelingen een belangrijke factor. De bevolking van Waadhoeke wordt ouder en de middelen volgen deze groei niet exact 1 op 1. Ook is de informatiestroom nog niet zodanig dat we een exact beeld hebben van de jaarlijks te verwachten uitgaven. Dit geldt met name voor het onderdeel Jeugd. De gemeente kan elk jaar een nieuwe groep jongeren krijgen die een geheel andere zorgbehoefte/zorgzwaarte heeft dan de groep die het jaar ervoor hulp nodig had. Bij de uitvoering van de Participatiewet is van belang, dat uitvoering wordt gegeven aan de implementatie van de Business Case Fryslân West/Empatec. Deze geeft financieel gezien een stabiel beeld.
Voor de risicoberekening is de begroting van programma 7 Sociaal Domein als basis genomen, met een risico van 10%.

Risicobeheersing
Nauwkeurig monitoren van de inkomsten en uitgaven binnen de P&C cyclus.

Implementatie beheersmaatregelen m.b.t. GR Fryslân-West (rapport KoxkdeVoogd).

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 6.180.000	Gemiddeld (50%)	S	2

Risico: Gewaarborgde leningen

Achtervang Stichting waarborgfonds Sociale Woningbouw

Bij het gemeentelijk woonbeleid zijn gemeenten en corporaties op elkaar aangewezen. Corporaties investeren in sociale huurwoningen en maatschappelijk vastgoed. Voor de financiering sluiten zij leningen af die kunnen worden geborgd door de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het rijk en gemeenten vormen de achtervang van die borging. Mocht een corporatie niet in staat zijn om geborgde leningen af te lossen, dan zijn er afspraken over de betaling via het WSW. Borging vindt plaats in 3 schillen:

1) In eerste instantie wordt een beroep gedaan op eigen tegoeden van het WSW
2) Vervolgens kan het WSW een bedrag innen bij de corporaties die deelnemen aan het WSW
3) Pas wanneer dat niet voldoende is, verstrekken de staat (50%) en gemeenten (50%) als achtervangers op basis van achtervangovereenkomsten renteloze geldleningen aan WSW.

De kans dat de gemeenten op grond van de achtervangovereenkomst aangesproken worden om renteloze leningen te verschaffen, is onder de huidige omstandigheden bijzonder klein. Dat is sinds de oprichting van het WSW in 1983 ook nog nooit gebeurd. Conform opgave VNG is de kans dat het Rijk en gemeenten in een jaar renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken niet meer dan 1%.

Gemeente Waadhoeke staat voor 50% van het op basis van verdeelsleutels toegerekende bedrag in de achtervang; zijnde 50% * € 120,5 miljoen = € 60,23 miljoen.

Direct garant

De gemeente staat daarnaast rechtstreeks garant voor leningen aan onder andere diverse woningstichtingen. Bruto bedraagt het bedrag aan gewaarborgde leningen waarvoor de gemeente 100% garant staat € 9,145 miljoen. De kans dat een beroep gedaan wordt op de garantstelling van de gemeente is zeer klein, maar wel aanwezig.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 9.145.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Verstrekte langlopende geldleningen

De gemeente heeft in het verleden een aantal langlopende leningen verstrekt aan o.a. De Bildtse Slag (gymlokaal) waarvan de restantsom nog € 922.000 is.
Daarnaast is er een lening toegezegd aan de MFC Menaam van € 472.000. De kans dat een lening niet wordt afgelost aan de gemeente is zeer klein maar wel aanwezig.

Risicobeheersing

De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.394.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen
Door jarenlange gas- en zoutwinning in Waadhoeke is schade ontstaan door bodemdaling. Deze bodemdaling is vooral voor de landbouw en de waterhuishouding een groot probleem. Om de schade te herstellen/compenseren is het Gebiedsproject Franekeradeel-Harlingen opgestart. In het inrichtingsplan zijn maatregelen opgenomen gericht op verbetering van de waterhuishouding, infrastructuur, recreatie, landschap en cultuurhistorie. Ook zit een ruilverkaveling in het plan.

Bij dit project is een groot aantal partijen betrokken: Provincie Fryslân (projectleiding), Wetterskip Fryslân, Frisia Zout BV, Vermillion Gas&Oil, gemeente Harlingen, gemeente Waadhoeke (de betalende partijen), Agrarische sector, Federatie van Dorpsbelangen en de Friese Milieufederatie. Het totale plan bevat ongeveer € 50 miljoen aan maatregelen. De gemeente Waadhoeke draagt ongeveer € 3,7 miljoen bij aan het plan. Hierin is begrepen € 1,8 miljoen voor de Maatschappelijke Plus. De Maatschappelijke Plus (MP) heeft met name betrekking op de herinrichting van de dorpen Sexbierum, Oosterbierum en Tzummarum.

De uitvoering van werken in het kader van de bodemdaling is zo goed als afgerond en de aanbestedings- en uitvoeringsrisico's worden als zeer klein geschat Na afrekening van de MP is er nog restbudget beschikbaar. Dit restbudget wordt weer ingezet in de streek.
De grondaankopen voor met name de ruilverkaveling worden door de betalende partijen voor gefinancierd: totaal voor plm. € 15 miljoen. De financiering door Waadhoeke bedraagt plm. € 750.000. Bij de afronding van de ruilverkaveling (gepland in 2025) worden de betalingen terug gestort.

Sluitstuk van het Inrichtingsplan is de ruilverkaveling. Daarin wordt een aantal ha. toebedeeld aan de gemeente. Zoals de ondergrond voor de verbreding van de Ottemaleane/Kapellewei, de ondergrond van het fietspad Tzummarum - Boer.

Alhoewel het Inrichtingsplan bijna is afgerond is er is nog wel een aantal risico's zoals de bijdrage van de gezamenlijke eigenaren maar ook de b.t.w. verrekening met de belastingdienst en er is nog onzekerheid over de kosten voor de gemeente in het kader van de Lijst Geldelijke Regeling (LGR). In deze regeling worden de ingebrachte- en toebedeelde gronden financieel verrekend. De overbedeling is naar onze mening al (deels) financieel voldaan via onze bijdrage van € 3,7 miljoen maar zekerheid dat we binnen het budget blijven is er nog niet. De uiteindelijke eindafrekening van dit Inrichtingsplan kan afwijken van het beschikbare budget waardoor het niet past binnen het beschikbaar gestelde budget van € 3.700.000.

Inmiddels is een aantal van deze risico's beter in te schatten, zoals de b.t.w. verrekening en de kosten als gevolg van de LGR. Daarnaast is het plan geconfronteerd met een toename van de proceskosten als gevolg van de ruilverkaveling en daarmee samenhangende werkzaamheden (zienswijzen, bezwaar en beroep). Ook hebben de betalende partijen besloten om een deel van de toegenomen kosten voor haar rekening te nemen. Op basis van een voorlopige afrekening wordt ingeschat dat de gemeente ca. € 100.000 aan extra kosten te verwachten heeft. Einde 2025 wordt de definitieve eindafrekening verwacht.

Risicobeheersing
Voor het gehele plan is een risicoanalyse gemaakt. Deze analyse wordt gebruikt bij de uitvoering en monitoring van het inrichtingsplan.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 3.700.000	Zeer klein (5%)	I	1
€ 750.000	Zeer klein (5%)	I	1

Risico: Verzelfstandigd Openbaar Onderwijs
Financiële verantwoordelijkheid bij verzelfstandigd openbaar onderwijs. Als er tekorten ontstaan bij het openbaar onderwijs blijven de gemeenten eindverantwoordelijk.

Risicobeheersing
Een commissie van toezicht bestaande uit bestuurders. Periodieke (kwartaal) rapportages en periodiek overleg.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 1.000.000	Klein (25%)	I	1

Risico: Geluidswal Menaam
In 2008 is een aanlegvergunning door de gemeente Menameradiel afgegeven. Er zijn nadien vele juridische bestuursrechtelijke procedures gevoerd over deze vergunning en over de omvang, vormgeving en samenstelling van deze grondwal. De vergunninghouder i.c. de voormalige grondeigenaar is bij dagvaarding van 16 april 2021 een civiele procedure gestart bij de rechtbank Noord-Nederland, locatie Leeuwarden i.v.m. onrechtmatig genomen, althans door de rechter vernietigde besluiten van de gemeente en de provincie Fryslân.

Bij conclusie van repliek heeft zij haar eis gewijzigd. Zij vordert dat de gemeente en de provincie ieder afzonderlijk voor haar deel dan wel hoofdelijk worden veroordeeld een bedrag te voldoen van afgerond € 1.081.979,- te vermeerderen met wettelijke rente, kosten deskundigen, kosten rechtsbijstand en proceskosten. De vordering komt op een totaal van € 1.559.752,89.

Partijen zijn vervolgens in overleg gegaan om te proberen de zaak in der minne te regelen. De procedure bij de rechtbank werd zolang aangehouden. Inmiddels is de procedure hervat. De zitting was op 9 juli 2025. De zaak is op de rolzitting van 6 augustus 2025 geplaats voor het nemen van een akte. Daarbij kan de tijdens de zitting besproken overeenkomst inzake de hoofdelijkheid voor de besluitaansprakelijkheid in het geding worden gebracht en kunnen partijen zich uitlaten over de vraag of men vonnis wil.

Bij dagvaarding van 31 december 2021 is een andere voormalige eigenaar van de grondwal een procedure gestart tegen de gemeente. Partijen zijn tezamen met de provincie en de verzekeraars van de beide overheden in overleg getreden. In 2022 is tussen partijen een schikking bereikt (€ 82.500), waarna de procedure bij de rechtbank is doorgehaald.

Risicobeheersing
De gemeente heeft de best estimate, die is opgesteld door het door de verzekeraar ingeschakelde expertisebureau Lengkeek, ontvangen. Lengkeek heeft de schade ingeschat op circa € 485.000. De verzekeraar heeft laten weten, dat voor vermogensschade een verzekerd bedrag van € 1.250.000 per aanspraak geldt. Dit bedrag behelst de kosten voor verweer en een eventuele schadevergoeding.

Zoals hierboven aangegeven is er reeds een schadevergoeding uitgekeerd. Het verzekerd bedrag is verminderd met een bedrag van € 82.500 tot een bedrag van € 1.167.500 minus de kosten van verweer.

De vordering (€ 1.559.752,89 x 50 % = € 779.876,45) in de nog lopende zaak is blijkens de akte lager dan het verzekerd bedrag (€ 1.167.500). De vermindering van de vordering met 50 % ziet op de verdeling van 50/50 tussen provincie en gemeente. Gelet op het voorlopig oordeel van de rechtbank ter zitting is de kans gering, dat de gemeente voor een deel van het uiteindelijke schadebedrag niet verzekerd is.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Klein (25%)	I	1

Risico: Plafond BTW Compensatiefonds (BCF)
Het is onzeker wat de ruimte onder het Plafond van het BTW Compensatiefonds gaat doen in de komende jaren en of er ruimte blijft onder het plafond. De ruimte kan ook negatief worden. In dat geval komt de negatieve ruimte ten laste van het gemeentefonds.
Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft in afstemming met de VNG en de provinciale toezichthouders een advies opgesteld. Gemeenten mogen in de meerjarenraming voor de ruimte onder het plafond maximaal rekening houden met de laatst gerealiseerde ruimte. Voor 2026-2029 wordt rekening gehouden met de maximale ruimte (€ 825.000 op basis van de definitieve cijfers van 2025).

Risicobeheersing
We volgen de berichtgeving.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 825.000	Zeer Klein/klein (10%)	S	2

Risico: Stelpost Jeugd
In de Hervormingsagenda Jeugd zijn naast inhoudelijke tevens financiële afspraken gemaakt tussen Rijk en de VNG. Onderdeel hiervan is de afspraak dat een onafhankelijke commissie van deskundigen een zwaarwegend advies geeft over de uitvoering van de agenda, mede in relatie tot de uitgavenontwikkeling in de Jeugdzorg. Het eerste advies van de commissie Van Ark is op 30 januari 2025 gepubliceerd. De financiële vertaling is door het Rijk verwerkt in de meicirculaire van het gemeentefonds. Bij de kadernota 2026-2029 is de actuele stand verwerkt, wat betekent dat de oude stelposten konden vervallen.
Voor 2028 en 2029 zijn nieuwe stelposten opgenomen, die hetzelfde onzekere karakter hebben. Voor 2028 betekent dit een onzekere factor van € 873.000 en voor 2029 ook.
Voor 2026 en 2027 is dus geen concreet risico omtrent de stelpost jeugd meer aanwezig.

Risicobeheersing
We volgen de berichtgeving.

Max. financieel risico	Kans	I/S	Factor
€ 0	Zeer klein (5%)	S	2

Verzameltabel risicobeheersing

Risico Bedragen x € 1	Toelichting risico	Maximaal financieel risico	Kans	S/I	Factor
Grondexploitatie					
Waddenglas	Belangrijkste risico is een stagnerende ontwikkeling van de glastuinbouwsector.	3.650.000	5%	I	1
Kie-1	Belangrijkste risico is de stagnerende verkoop. Er is een voorziening gevormd, deze is al in mindering gebracht op het financieel risico.	0	5%	I	1
Kie-2	Vertraging aanleg nutsleidingen.	180.000	75%	I	1
Alvestedenwyk	Grond weer in eigendom bij gemeente, diverse scenario's denkbaar, onzekerheid over nog te nemen besluit.	14.800.000	35%	I	1
Totaal risico grondexploitatie		**18.630.000**			
Kapitaalgoederen					
Baggerplan 2022-2030	Niet opgenomen werkzaamheden in het baggerplan 2022-2030.	0	50%	I	1
Alternatieven in beheerplannen	In de beheerplannen zijn ten aanzien van het groot onderhoud alternatieven doorgevoerd gericht op kostenbesparing.	1.000.000	50%	I	1
Seizoenschade gemeentelijke kapitaalgoederen	Het onderhoudsniveau is gesteld op sober doch doelmatig. Keerzijde hiervan is dat de kans op acuut op te pakken achterstallig onderhoud	1.000.000	25%	I	1
Misschatting in beheerplannen	De kans is aanwezig dat extra onderhoud moet worden uitgevoerd. Dit brengt een risico met zich mee.	715.000	25%	I	1
Vervuilde bodemlocaties	Niet alle vervuilde bodemlocaties binnen de gemeente zijn in beeld gebracht.	500.000	25%	I	1
Totaal risico kapitaalgoederen		**3.215.000**			
Overige financiële risico's met een incidenteel karakter					
Vangnetuitkering PW	Risico op (gedeeltelijk) niet honoreren aanvraag	0	25%	I	1
Kosten Sociaal Domein	Variabelen m.b.t. inkoop en het aanbieden van zorg zijn nog onzeker.	6.180.000	50%	S	2
Gewaarborgde leningen	De gemeente staat borg voor leningen aan diverse organisaties en stichtingen	9.145.000	5%	I	1
Verstrekte Langlopende leningen	Risico dat de leningen niet worden terugbetaald door de desbetreffende organisatie	1.394.000	5%	I	1
Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen	Aanbestedings- en uitvoeringsrisico's. Inclusief de maatschappelijke plus.	3.700.000	5%	I	1
	Voorfinanciering grondaankopen	750.000	5%	I	1
Verzelfstandigd Openbaar Onderwijs	Verzelfstandigd openbaar onderwijs, gemeenten eindverantwoordelijk	1.000.000	25%	I	1
Geluidwal Menaam	Juridische procedure	0	25%	I	1
Plafond BCF	Ruimte onder plafond BCF	825.000	10%	S	2
Stelpost Jeugd	Extra structurele middelen jeugd	0	5%	S	2
Totaal overige financiële risico's met een incidenteel karakter		**22.994.000**			
Totaal benoemd risico		**44.839.000**			

De ratio weerstandsvermogen bedraagt (afgerond): € 17.800.000 / € 17.200.000 = 1,03 (voldoende)

De stand van de algemene reserve is tot en met begrotingswijziging 6 van 2025, aangepast met claims en andere verplichtingen.
De kwantificering van de gelopen risico's is met behulp van Naris berekend op € 18,2 miljoen. Hierbij dient er rekening worden gehouden dat er een reserve grondexploitatie is gevormd ter dekking van de risico's binnen de grondexploitatie. De stand van de reserve grondexploitatie is per 01-01-2026 € 1.007.648.

Hierdoor wordt ingeschat dat de gemeente ongeveer € 17,2 miljoen aan risico's loopt (€ 18,2 miljoen - € 1,0 miljoen).

C. Niet gekwantificeerde risico's, ontwikkelingen en onzekerheden
De niet-gekwantificeerde risico's hebben ook een (negatief) effect op de bedrijfsvoering en/of de financiële positie. Het effect is echter niet meetbaar gemaakt in euro's. Hieronder is een groot aantal risico's en onzekerheden benoemd, zowel eenmalig, structureel, groot, klein, etc. De volgorde van presentatie geeft geen indicatie van prioriteit of rangorde. We melden deze onderwerpen om een zo goed mogelijk beeld te geven van wat er speelt bij ons en in de omgeving van gemeenten.

Materieel begrotingsevenwicht
De (meerjaren) begroting moet materieel in evenwicht zijn, dat wil zeggen, dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Omdat een gemeente per definitie meer wensen dan mogelijkheden heeft zal er altijd spanning op de beschikbare middelen en dus ook op het begrotingsevenwicht staan. Daarnaast zullen zich onmiskenbaar autonome ontwikkelingen voordoen waarmee geen rekening kon worden gehouden. We melden deze onderwerpen om een zo goed mogelijk beeld te geven van wat er speelt bij ons en in de omgeving van de gemeente.

Risicobeheersing
Om te voorkomen dat er teveel middelen worden ingezet wordt in de meerjarenbegroting altijd het jaar met de minst gunstige begrotingspositie als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met toekomstige (autonome) ontwikkelingen in zowel de baten als de lasten.

Kapitaallasten
Conform de nota Reserves en Voorzieningen wordt alle bespaarde rente ten gunste van de exploitatie gebracht, met uitzondering van de bespaarde rente over het saldo van de algemene reserve boven de € 15,0 miljoen. Gevolg van dit besluit is dat de omvang van de reserves en/of voorzieningen direct van invloed zijn op de (rentelasten/baten in de) exploitatie en dat hierdoor de verschillen tussen begroting en rekening per jaar kunnen wisselen, zowel positief als negatief.

Risicobeheersing
Door mutaties in de overige reserves en voorzieningen is de verwachte rente-bate aangepast. In het meerjarenbeeld is rekening gehouden met een afname van de reserves en voorzieningen.

Rijksbeleid (o.a. gemeentefonds, decentralisaties)
Het rijksbeleid is van grote invloed op de gemeentelijke organisatie. Bezuinigingen, decentralisatie van taken, herijking van het gemeentefonds zijn actuele onderwerpen die tot onzekerheden in het (financieel) beleid leiden. Actueel is de herziening van het gemeentefonds.

Risicobeheersing
De ontwikkelingen in het rijksbeleid worden op de voet gevolgd en waar mogelijk vertaald in maatregelen. Ten aanzien van de decentralisatie van taken is het uitgangspunt dat taken uitgevoerd worden op basis van beschikbaar budget. Risico's in uitvoering en bedrijfsvoering worden beheerst door de samenwerking met omliggende gemeenten te zoeken.

Kosten juridische bijstand bij gegrond verklaarde bezwaren
Burgers hebben de mogelijkheid om bij de indiening van bezwaar- en/of beroepschriften tegelijk te verzoeken de kosten van juridische bijstand vergoed te krijgen. De gemeente is verplicht deze kosten te vergoeden als een bezwaar en/of beroep gegrond wordt verklaard en vaststaat dat het besluit waartegen de gronden van bezwaar en/of beroep zich richtten, onrechtmatig is genomen.

Risicobeheersing
Zorgdragen voor zorgvuldig voorbereide en daadkrachtig gemotiveerde besluiten.

Verzekeringen
De gemeente is in de meeste gevallen voor risico's betreffende brand en storm verzekerd. Als basis daarvoor geldt de verzekerde waarde zoals die ten tijde van het afsluiten van de verzekering bekend was. De verzekerde waarden worden geïndexeerd en zijn per definitie op niveau.
Eisen door ICT- en beveiligingsontwikkelingen naast extra aanschaf en vernieuwing van inventaris, computers e.d. leiden tot verandering. Wijzigingen wat betreft de verzekerde waarden moeten geregistreerd worden.

Risicobeheersing
Preventiebeleid draagt bij tot beperking van risico's.

WA-verzekering en frauderisico
Op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid is in de jurisprudentie een verschuiving waarneembaar, waardoor de positie van de 'benadeelde' ten opzichte van de bestuursorganen sterker wordt. Ook is de aansprakelijkheid van werkgevers verruimd. Er is een toenemende claimbereidheid te bespeuren. De risico's van besturen worden hierdoor vergroot.

Risicobeheersing
Preventiemaatregelen ter voorkoming van fraude in relatie tot integriteit.

Automatisering/ICT
Automatisering en ICT zijn essentieel voor onze (kritische) bedrijfsprocessen. Dit vereist niet alleen dat systemen up-to-date zijn en blijven, maar ook dat we voorbereid zijn op mogelijke uitval. Het technische beheer van onze ICT-omgeving is ondergebracht bij het Shared Service Centrum Leeuwarden (SSC). De kwaliteitsafspraken en -eisen voor onze ICT-omgeving zijn vastgelegd in een servicelevel agreement (SLA) en dossier afspraken procedures (DAP).

Risicobeheersing
De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) biedt een praktische benadering voor actief risicomanagement, waarbij drie beveiligingsniveaus (BBN1, BBN2 en BBN3) worden onderscheiden. Elk niveau omvat een verplichte set beveiligingsmaatregelen. We hebben maatregelen geïmplementeerd om zowel de kans als de impact van risico's te verminderen. We voeren jaarlijks onder meer een RI&E Informatiebeveiliging uit om te beoordelen of er aanvullende maatregelen nodig zijn om specifieke risico's te beheersen.

We voeren jaarlijks samen met het SSC een uitwijktest uit. Tijdens deze test simuleren we een situatie waarbij bijvoorbeeld ICT-systemen, (netwerk)verbindingen of datacenters uitvallen. Hierbij wordt een back-up- en herstelsituatie gesimuleerd. Deze activiteit maakt ook deel uit van het informatiebeveiligingsplan en draagt bij aan een effectief bedrijfscontinuïteitsbeheer.

Privacy & Informatieveiligheid
De ambitie van Waadhoeke is om in 2025 'Persoonlijk, dichtbij en online' met de gemeenschap samen te werken. In een digitale samenleving waarin nieuwe technologieën en inzichten snelle veranderingen veroorzaken, brengt dit zowel kansen als uitdagingen met zich mee. Het dreigingsbeeld 2023 - 2024 beschrijft de grootste risico's voor gemeenten op het gebied van informatiebeveiliging en gegevensbescherming. Uitval van de dienstverlening, verstoringen in de bedrijfsvoering, en het in verkeerde handen vallen van vertrouwelijke informatie zijn de meest prominente risico's, aangedreven door dreigingen zoals steeds destructievere ransomware, een toename in het aantal en de ernst van kwetsbaarheden in software, en gevaren in ketens die buiten het zicht liggen. Om onze ambitie van 'Persoonlijk, dichtbij en online' te verwezenlijken, werkt de gemeente Waadhoeke proactief aan het beheersen van deze risico's door te investeren in robuuste beveiligingsmaatregelen en een cultuur van veiligheid en bewustzijn binnen onze organisatie te

bevorderen. Gemeente Waadhoeke is zich hiervan zeer bewust en neemt gerichte maatregelen om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

Risicobeheersing
Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) blijft het uitgangspunt. De Chief Information Security Officer (CISO) van gemeente Waadhoeke initieert verbetermaatregelen en zet acties uit om onze data en systemen te beschermen. Voor de eisen met betrekking tot de beheeromgeving van ICT sluiten wij aan bij het beveiligingsplan van het Shared Service Centrum (SSC). Als een van de samenwerkingspartners van het SSC Leeuwarden, waar het technisch beheer en de expertise zijn ondergebracht, nemen wij actief deel aan het CISO-overleg, waarin gezamenlijk maatregelen worden afgestemd om te voldoen aan de BIO en andere relevante normen.

De verbeterpunten die voortkomen uit onze zelfevaluatie en controles nemen we mee bij het opstellen, uitvoeren en bijstellen van ons informatiebeveiligingsbeleid, inclusief domeinspecifiek informatiebeveiligingsbeleid, voor de komende jaren. Daarnaast nemen we voortdurend aanvullende technische en organisatorische maatregelen die buiten de directe ICT-beheeromgeving vallen, om de algehele beveiliging van onze informatie verder te versterken.

Gemeente Waadhoeke toetst nieuwe verwerkingen van persoonsgegevens aan de basisbeginselen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), voert Data Protection Impact Assessments (DPIA's) uit, en houdt een register bij van datalekken. De Functionaris Gegevensbescherming (FG) ziet toe op de naleving van de AVG, adviseert over gegevensbeschermingskwesties en is betrokken bij de beoordeling van gegevensverwerkingen om ervoor te zorgen dat deze in lijn zijn met de wettelijke vereisten. De CISO en de FG werken nauw samen en zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bevorderen van een beveiligingsbewuste en privacybewuste cultuur binnen de gemeente. Communicatie over informatieveiligheid en privacy vindt regelmatig plaats via MijnWerk, en er wordt gebruikgemaakt van het doorlopende bewustwordingsprogramma Arda om het kennisniveau en de weerbaarheid van gemeente Waadhoeke te vergroten. Ook wordt aansluiting gezocht bij de Europese Dag van de Privacy (28 januari) en de Europese Cybersecurity maand (oktober).

BTW
Voor projecten met derden die met steun van de gemeente worden gefinancierd, of projecten waarvan de gemeente de projectleider is met steun van derden, is het erg belangrijk dat de btw component niet vergeten wordt.

De Spuk Sport werd indertijd ingevoerd om het financiële nadeel van de verruiming btw-sportvrijstelling te compenseren (2019-2023). Bij de oude specifieke uitkering Spuk Sport werd het voorschot gebaseerd op de aanvraag.
Bij de nieuwe Spuk Sport (geldt voor 2024 en 2025) wordt het voorschot gebaseerd op het gemiddelde van de gerealiseerde bestedingen van de laatste 3 SiSa-verantwoordingen.
Voor de specifieke uitkering sport is € 189 miljoen (macro) beschikbaar in 2025. De gemeente Waadhoeke heeft een bedrag van € 228.658 aangevraagd. Als een gemeente uiteindelijk minder recht blijkt te hebben dan ze aan voorschot heeft gekregen, moeten ze dat deel terugbetalen, Eveneens geldt als de gemeente meer recht blijkt te hebben dan ze aan voorschot heeft gekregen krijgt ze het meerdere uitbetaald, met in inachtneming van een aantal voorwaarden. De gemeente Waadhoeke loopt dus een risico voor het verschil tussen de originele aanvraag en het uitgekeerde bedrag.

De nieuwe specifieke regeling SPUK Sport geldt dus voor 2024 en 2025. In deze twee jaar wil het rijk nader onderzoeken wat hij vanaf 2026 wil doen. Het is niet zeker of dat het beste via een specifieke uitkering kan. Op de rijksbegroting blijft het budget voor de stimulering sport overigens beschikbaar.

Risicobeheersing
Periodiek en ad hoc overleg tussen afdeling Financiën en vakafdelingen. Daarnaast worden kredietaanvragen en boekingen gescreend op btw-vraagstukken.

Horizontaal Toezicht
De gemeente Waadhoeke heeft gekozen voor Horizontaal Toezicht (HT). Op deze manier vervalt, op termijn zodra er sprake is van aangepast toezicht, de 5-jaarlijkse controle en worden (nadelige) verrassingen achteraf voorkomen. Bij HT gaat het om het proces dat de belastingdienst bij alle fiscale facetten wordt betrokken. Vooraf en open overleg met de belastingdienst is hierbij belangrijk.
Een van de onderdelen die de gemeente moet ontwikkelen is het zgn. Tax Control Framework (TCF). Hierin worden alle processen die te maken hebben met fiscaliteit beschreven. De voortgang van de ontwikkeling van dit TCF is mede bepalend voor het in stand blijven van het convenant en voor het bereiken van aangepast toezicht.

Risicobeheersing
Borging in processen en toepassen van interne controles.

VPB
Vanaf 1 januari 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig.
De inventarisatie en implementatie van de Vpb-plicht en het doen van aangifte voor de eerste jaren is met behulp van Caraad Belastingadviseurs gedaan.

Uit de inventarisatie blijkt dat gemeente Waadhoeke 3 activiteiten met enige "winstpotentie" heeft waarover mogelijk Vpb verschuldigd is:
- het straat parkeren, maar deze is voor de Vpb vrijgesteld,
- het zich ontdoen van huishoudelijke afvalstoffen tegen een positieve opbrengst,
- en de grondexploitatie,

De opbrengst op restafval is gering zodat de Vpb zeer klein is.
De grondexploitaties komen in 2018, 2019 en 2020 niet door de spreekwoordelijke ‘ondernemerspoort’ waardoor er geen Vpb verschuldigd is.
De aangiften vennootschapsbelasting 2018 t/m 2020 worden gevolgd door de belastingdienst, ten aanzien van de activiteit afval is de Belastingdienst derhalve akkoord met onze pragmatische aanpak.
De aangifte Vpb 2023 is inmiddels ingediend en betreft slechts afval.
De deadline aangifte Vpb 2024 is 1 mei 2026. Voor 2025 is een voorlopige aanslag ontvangen en betaald.

De wetgeving en jurisprudentie over de Vpb voor gemeenten is nog volop in beweging.
Elk jaar moet opnieuw de Vpb-plicht beoordeeld worden.

Risicobeheersing
Goed volgen van de Vpb-regelgeving en -jurisprudentie die nog in beweging is.
Bij nieuwe activiteiten alert zijn op mogelijke gevolgen voor de Vpb.
Bij de nieuwe Grondexploitatie-opzetten de jaarlijkse actualisatie van de Vpb meenemen.

Leerlingenvervoer
Gemeenten zijn verplicht een regeling vast te stellen op basis waarvan ouders van leerlingen - onder bepaalde voorwaarden - aanspraak kunnen maken op bekostiging van vervoer van en naar school. Het vervoer omvat leerlingen van basisscholen, speciale scholen voor basisonderwijs en scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Leerlingen van het regulier voortgezet onderwijs die gehandicapt zijn kunnen in principe ook in aanmerking komen voor bekostiging van het vervoer.

Uitgangspunt van de regeling is een bekostiging op basis van het openbaar vervoer. Als dat niet mogelijk is kan aangepast vervoer bekostigd worden.

Risicobeheersing
Het leerlingenvervoer is een zogenaamde “open-eind-regeling”. Dit betekent dat het aantal aanvragen en de daarmee gepaard gaande kosten moeilijk in te schatten zijn.

Peuterspeelzalen
De bekostigingssystematiek is dat ouders een inkomensafhankelijke bijdrage betalen voor deelname aan het peuterspeelzaalwerk. Afhankelijk van het inkomen krijgen ouders een toeslag van de Belastingdienst. Bij kostwinnersgezinnen wordt deze toeslag (een vast bedrag per kind) door de gemeente betaald. Het aantal kinderen dat van deze voorziening gebruik maakt fluctueert elk jaar.

Risicobeheersing
De bijdrageregeling is een zogenaamde “open-eind-regeling”. Dit betekent dat het aantal aanvragen en de daarmee gepaard gaande kosten moeilijk in te schatten zijn.

Algemene risico’s verbonden aan het subsidiëren van instellingen
De gemeente Waadhoeke verstrekt jaarlijks vele subsidies, van kleine bedragen tot vele tonnen. Risico’s liggen er vooral op het gebied van de gesubsidieerde instellingen die grotendeels gefinancierd worden door de gemeente en die een bestuurlijke relatie met de gemeente hebben. Als er iets mis gaat dan wenden de instellingen zich veelal tot de gemeente voor een (financiële) oplossing .

Risicobeheersing
Tussentijds voortgangsgesprek met instellingen die substantieel subsidie ontvangen (groter dan € 50.000), in gesprek gaan als er problemen gesignaleerd worden, controle- of beoordelingsverklaring bij de jaarstukken.

Beschermd Wonen
Tot op heden worden de taken uitgevoerd via Centrumgemeenten, in ons geval Leeuwarden. Met ingang van 2018 ligt het financieel risico al bij de gemeente. De tekorten in eerdere jaren (2018 en 2019) zijn door de inzet van het regionale expertiseteam teruggebracht en sinds 2020 is er een klein overschot. Hieruit blijkt dat de genomen maatregelen door SDF voldoende effect hebben gehad in het terugdringen van het tekort.

De invoering van het woonplaatsbeginsel en het nieuwe verdeelmodel voor beschermd wonen is wederom uitgesteld. De inwerkingtreding stond oorspronkelijk gepland voor 1 januari 2026, maar die datum blijkt niet haalbaar. De centrumgemeenten blijven het budget voor beschermd wonen in 2026 dus ontvangen op basis van het huidige historische verdeelmodel.

Risicobeheersing
Regelmatig overleg en afstemming met SDF. Daarnaast actieve monitoring van informatie over de nieuwe herijking van de middelen voor beschermd wonen.

Ziekteverzuim
In de CAO gemeenten, zoals die geldt vanaf 1 januari 2023, is bepaald dat een zieke medewerker in de eerste 52 weken van zijn afwezigheid recht heeft op 100% doorbetaling van het salaris. In de 52e tot en met de 104e week van zijn afwezigheid is dit percentage 70%.

De werkgever en werknemer spannen zich samen in om de zieke medewerker zo snel mogelijk weer aan het werk te krijgen. Met name in de eerste weken van afwezigheid wegens ziekte voert de

werkgever zelf de regie op de bedrijfsgezondheidszorg en de verzuimbegeleiding. Uitgangspunt daarbij is snel en effectief ingrijpen en het verzuim bekorten. Vanaf dag 1 is de direct leidinggevende verantwoordelijk voor de verzuimbegeleiding. Na 3 weken neemt de arbodienst en bedrijfsarts de verzuimbegeleiding voor een deel over in met name een adviserende rol richting de werkgever.
We zijn traject gestart met betrekking tot het verbeteren van de verzuimaanpak.

Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage over 2024 bedroeg 6,8%.

Risicobeheersing
Ziekteverzuimbegeleiding als gezamenlijke inspanning en sturing van leidinggevende, arbodienst en bedrijfsarts.
Vanuit het werkbelevingsonderzoek en rapportages van de arbodienst extra aandacht voor thema werkdruk in relatie tot verzuim, o.m. door verdiepingssessies in MO.
Maatregelen gericht op preventie zoals coaching, stimuleren van een gezonde leefstijl, aanbieden van een preventief medisch onderzoek (PMO).

Wet WIA
Sinds 2006 hebben we te maken met de WIA (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen). De WIA regelt onder meer de arbeidsongeschiktheidsuitkering voor medewerkers die 2 jaar of langer ziek zijn en die volgens het UWV (deels) blijvend arbeidsongeschikt zijn. De WIA voorziet in deze situaties in een inkomensvoorziening voor medewerkers die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn (IVA) en die voor een deel of tijdelijk volledig arbeidsongeschikt zijn (WGA).
Gemeente Waadhoeke is eigen risicodrager voor de WGA en Ziektewet. Een eigen risicodrager betaalt voor een periode van 10 jaar zelf de WGA-uitkeringen van de (ex)-werknemers. De werkgever is tijdens deze periode van 10 jaar eveneens zelf belast met de re-integratie van zijn arbeidsongeschikte (ex)-werknemers.
Deze wijziging vraagt een nog actievere en zorgvuldiger hantering van het ziekteverzuimbeleid. Regelmatige toetsing in hoeverre het huidige beleid voldoet aan nieuwe wetgeving moet zeker plaatsvinden.

Risicobeheersing
Bij verwachte WIA-instroom van een medewerker, vroegtijdig melden van de WGA-gerechtigde bij en inschakelen van de casemanager van HCS. HCS voert vervolgens het casemanagement uit en verzorgt de begeleiding en ondersteuning bij de re-integratie. Doel hiervan is medewerkers zo snel mogelijk te begeleiden naar een plek waar ze hun restverdiencapaciteit kunnen inzetten, waardoor de kosten voor ons als eigen risicodrager worden beperkt.

Keuzepensioen
Een gemeentelijke organisatie is op grond van het Pensioenreglement verplicht deelnemer in het ABP. Een werknemer bouwt tijdens zijn actieve periode pensioen op bij het ABP.
Met het ABP-keuzepensioen kan een werknemer zelf het moment kiezen waarop het pensioen in gaat. Dat kan al vanaf de 60e verjaardag, maar moet uiterlijk 5 jaar ná de AOW-gerechtigde leeftijd in gaan.
De medewerker heeft binnen het ABP-keuzepensioen diverse keuzemogelijkheden:

- het moment waarop het keuzepensioen in gaat;
- het pensioen (gedeeltelijk) laten ingaan en daarnaast (gedeeltelijk) blijven werken;
- eerst een hoger en later een lager pensioen ontvangen, of andersom;
- een gelijkblijvend inkomen, vóór en ná de AOW-leeftijd;
- het verhogen van het pensioen met (een deel van) het nabestaandenpensioen.

Dit onvoorspelbare vraagt een grote mate van flexibiliteit van de organisatie.

Risicobeheersing
De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.

WW en bovenwettelijke WW
De Werkloosheidswet (WW) is ook van toepassing op overheidspersoneel. We zijn als gemeentelijke organisatie verplicht eigenrisicodrager voor de WW. Dit houdt in dat de kosten van WW-uitkeringen van ex-medewerkers voor rekening van de werkgever zijn. Het betekent daarnaast ook dat de werkgever wettelijk verantwoordelijk is voor de re-integratie van zijn ex-medewerkers met als doel om deze medewerkers weer aan het werk te krijgen.
In 2015 is de WW op een aantal onderdelen versoberd (vertraagde opbouw en verkorting maximale duur van de WW-uitkering). Afgesproken is om deze versoberingen in opbouw en duur te repareren. Dit vindt plaats door een zgn. reparatie-uitkering.

Risicobeheersing
We investeren in re-integratiebegeleiding van de ex-medewerkers. Om er voor te zorgen dat de ex-medewerkers zo snel mogelijk uitstromen naar werk en dus geen geld meer kosten voor de werkgever.

Krapte op de arbeidsmarkt
De schaarste op de arbeidsmarkt wordt in de komende jaren groter. Dit zal binnen het openbaar bestuur met name het geval zijn in de technische beroepen en ICT. Deze krapte op de arbeidsmarkt gaan we te lijf door onder andere arbeidsvoorwaarden continu door te ontwikkelen, ons als werkgever te profileren op de arbeidsmarkt en (regionale) samenwerking.
Digitalisering heeft hierbij de bijzondere aandacht.

Risicobeheersing
De mogelijkheden van risicobeheersing zijn beperkt.
Risico's zitten in veel meer vakgebieden, de krapte op de arbeidsmarkt is momenteel een landelijk probleem. Beheersing van de risico's blijft derhalve een punt van aandacht.

Verbonden partijen
De gemeente Waadhoeke neemt deel in een aantal verbonden partijen. Dit zijn partijen die gemeentelijke taken in opdracht van de gemeente uitvoeren.
Gemeenten lopen een aantal risico’s ten aanzien van verbonden partijen. Het gaat hierbij o.a. om:

- Financiële tekorten bij verbonden partijen;
- Taken, doelstellingen en prestaties worden niet gerealiseerd;
- Onvoldoende sturingsmogelijkheden door de organisatievorm (bijvoorbeeld door verschillende inzichten bij de deelnemers in een Gemeenschappelijke Regeling)

De verbonden partijen worden afzonderlijk toegelicht in de paragraaf Verbonden Partijen in deze jaarrekening. In deze paragraaf worden bovengenoemde zaken vermeld zodra deze van toepassing zijn bij één van de verbonden partijen.

Risicobeheersing
Door duidelijke afspraken met verbonden partijen, een frequente rapportage/verantwoording door verbonden partijen aan de gemeente en periodieke ambtelijke overleggen wordt het inzicht in het functioneren van de verbonden partijen vergroot. Hiermee wordt getracht de gelopen risico's te minimaliseren.

FUMO
De FUMO voert voor de gemeente Waadhoeke de VTH taken uit op het gebied van milieu. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een Dienstverleningsovereenkomst welke jaarlijks wordt bijgesteld met de verwachte werkzaamheden.

Binnen de ontwerpbegroting 2026 zit weinig ruimte om tegenvallers op te vangen
De opdracht aan de FUMO luidde om een(ontwerp)begroting op te stellen die ziet op bezuinigingen en een beperkt aantal uitzettingen. Door scherp te begroten ontstaat het risico dat tegenvallers niet opgevangen kunnen worden. Zo heeft de FUMO 2024 afgesloten met een nadelig resultaat van € 361.784. Ook over 2025 wordt een tekort verwacht van € 1.3 mln. Het verlies wordt grotendeels veroorzaakt door een hoog ziekteverzuim en de overschrijding van de inhuurkosten als gevolg van het verzuim. In de ontwerpbegroting is opgenomen dat bij het laatste toetsingsmoment (de jaarrekening 2024) de verwachting is - gelet op de ontwikkelingen in 2025 - dat het weerstandsvermogen ontoereikend zal zijn op het volgende toetsingsmoment (jaarrekening 2025). De accountant heeft hier in zijn verslag van de bevindingen voor 2024 ook een opmerking over gemaakt. Naar alle waarschijnlijkheid moet dit worden gerepareerd in de kadernota 2027-2031 met een aanvullende bijdrage van de deelnemers. De FUMO kan op dit moment alleen klein negatief resultaat zelf opvangen, echter geldt dat bij grotere tekorten dat de deelnemers dit moeten opvangen. Dit omdat het weerstandsvermogen van de FUMO op peil moet blijven. Er wordt nog geprobeerd om het mogelijke tekort over 2025 te beperken, het Dagelijks Bestuur van de FUMO heeft hiervoor enkele scenario’s uitgewerkt.

Risicobeheersing
Per tertaal legt de FUMO verantwoording af over de voortgang van de prestaties ten opzichte van de Dienstverleningsovereenkomst. Hierdoor hebben we inzicht en kan als dat nodig is bijgestuurd worden. Tevens zijn er driemaal per jaar accountoverleggen waarin de rapportages worden besproken. Ook ontvangen we tertaalberichten van de gehele organisatie over de voortgang van de urenbesteding, de prestaties op de belangrijkste personele indicatoren en de financiële prognose. Tot slot geeft de FUMO een uitgebreide inhoudelijke verantwoording in de bestuurlijke halfjaarrapportages en in de jaarstukken.

Invoering Omgevingswet
Nu de Omgevingswet is ingevoerd zullen we te maken krijgen met de structurele (extra) kosten van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen, door onder andere de beheerskosten van het DSO (digitaal stelsel Omgevingswet), legesvermindering en de verzwaring van de procedures door intensiever vooroverleg, adviesrecht, participatie en de intensievere samenwerking met andere overheden. Hoeveel deze kosten zullen bedragen is nog niet duidelijk omdat veel van de gevolgen van de implementatie van de Omgevingswet nog onzeker zijn op het moment van invoering. De verwachting is dat we hier pas in 2027 enig zicht op zullen gaan krijgen. Op dit moment is er in de begroting nog geen rekening gehouden met deze kosten.

Risicobeheersing
De monitoring van risico's vindt plaats in de maandelijkse bijeenkomsten van het projectteam.

D. Financiële kengetallen

1a. Netto schuldquote

Een kengetal om de hoogte van de schulden van gemeenten te beoordelen en te vergelijken is de netto schuld als aandeel van de inkomsten, uitgedrukt in procenten. Dit kengetal is de netto schuldquote. De hoogte van de inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schuld een gemeente kan dragen. Hoe hoger de inkomsten des te meer rente en aflossing een gemeente kan dragen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1A Netto schuldquote	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Bedragen x € 1.000						
A Langlopende schulden en vlottende passiva	62.244	29.970	41.925	40.792	39.659	38.526
B Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	63.073	26.000	26.000	26.000	26.000	26.000
Netto schuld (A-B)	**-829**	**3.970**	**15.925**	**14.792**	**13.659**	**12.526**
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	175.348	168.076	175.243	173.545	171.235	171.676
Netto schuldquote (A-B)/C x 100%	**0%**	**2%**	**9%**	**9%**	**8%**	**7%**

Analyse

De gemiddelde netto schuldquote van de Nederlandse gemeenten bedraagt ongeveer 79%. Een normale netto schuldquote bevindt zich tussen 0% en 100%. Dit varieert door investeringen die gedaan zijn. De netto schuldquote van de gemeente Waadhoeke bedraagt gemiddeld 9%. Dit is lager dan gemiddeld en geeft aan dat rente en aflossing geen onevenredig deel uitmaken van de exploitatie.

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

In veel gevallen lenen gemeenten gelden aan derden of verbonden partijen. Hierover wordt rente in rekening gebracht en worden aflossingen ontvangen. Voor het bedrag aan verstrekte leningen hebben de schulden per saldo geen lasten op de exploitatie. Deze verstrekte leningen zijn niet meegenomen in de definitie van de netto schuldquote bij 1A.
Wanneer sprake is van een grote portefeuille verstrekte leningen kan dit de netto schuldquote negatief beïnvloeden. Daarom wordt ook de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen berekend (verstrekte leningen worden in mindering gebracht op de schulden). De gemeente Waadhoeke heeft beperkt leningen verstrekt. Gemiddeld over de afgelopen jaren gaat het om een bedrag van afgerond € 1.000.000.

1B Netto schuldquote gecorr. Voor alle verstrekte leningen	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Bedragen x € 1.000						
A Langlopende schulden en vlottende passiva	62.244	29.970	41.925	40.792	39.659	38.526
B Verstrekte leningen	3.583	3.103	3.378	3.378	3.378	3.378
C Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	63.073	26.000	26.000	26.000	26.000	26.000
Netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)	*-4.412*	*867*	*12.547*	*11.414*	*10.281*	*9.148*
D Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	175.348	168.076	175.243	173.545	171.235	171.676
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)/D x 100%	**-3%**	**1%**	**7%**	**7%**	**6%**	**5%**

Analyse
De gemiddelde netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt voor alle Nederlandse gemeenten ongeveer 57%. Het verschil tussen de kengetallen 1A en 1B laat zien dat Nederlandse gemeenten gemiddeld meer leningen verstrekken dan Waadhoeke.

2. Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Hiermee wordt inzichtelijk in welke mate de bezittingen op de balans (linkerzijde) gefinancierd zijn met eigen vermogen. De tegenhanger van de solvabiliteitsratio is de schuldratio. De schuldratio geeft aan welk deel van de bezittingen gefinancierd is met vreemd vermogen. In het bedrijfsleven wordt de solvabiliteitsratio gebruikt om inzichtelijk te maken in welke mate aan de financiële verplichtingen (aflossing van schulden) kan worden voldaan. Met name bij een liquidatie. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves.

Solvabiliteitsratio	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Bedragen x € 1.000						
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	61.676	61.864	57.219	57.653	56.214	52.840
B Balanstotaal	161.660	131.250	123.983	119.418	115.021	110.850
Solvabiliteit (A/B) x 100%	**38%**	**47%**	**46%**	**48%**	**49%**	**48%**

Analyse
De solvabiliteit van de gemeente Waadhoeke bedraagt in 2026 46% en stijgt iets in de jaren hierna. Dit is boven het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten (33%) en kan derhalve worden gezien als een gezonde solvabiliteit. Opgemerkt moet worden dat voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen aangezien hier verplichtingen tegenover staan. Waadhoeke heeft een behoorlijke voorziening op de balans om de uitgaven in de beheerplannen te dekken.

3. Kengetal grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De boekwaarde van de grondexploitatie heeft daarmee een relatie met de netto schuldquote aangezien rente toegerekend en geactiveerd wordt en daarmee niet op de exploitatie drukt. En in een normale situatie zullen bij verkoop de schulden die aangegaan zijn voor de aankoop van bouwgrond afgelost kunnen worden. Daarom wordt het kengetal grondexploitatie ook uitgedrukt als de boekwaarde ten opzichte van de totale baten exclusief mutaties in de reserves.

Grondexploitatie	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Bedragen x € 1.000						
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0	0	0	0
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	17.232	11.195	10.398	10.398	10.398	10.398
C Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	175.348	168.076	175.243	173.545	171.235	171.676
Grondexploitatie (A+B) / C x 100%	**10%**	**7%**	**6%**	**6%**	**6%**	**6%**

Analyse
De grondexploitatie vormt een groot aandeel in de bezittingen van de gemeente (met name Waddenglas vormt een groot deel van de bouwgrondexploitatie). Het aandeel grondexploitatie blijft in kalenderjaar 2026 en volgende jaren redelijk constant.

4. Structurele exploitatieruimte

Op basis van de Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Structureel evenwicht betekent dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten. Een aantal uitgaven in de begroting zijn incidenteel. Op basis van artikel 19 BBV worden incidentele baten en lasten en structurele mutaties in de reserves al inzichtelijk gemaakt. Om de structurele exploitatieruimte inzichtelijk en vergelijkbaar te maken wordt deze uitgedrukt in een percentage. Het kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten exclusief mutaties in reserves.

Structurele exploitatieruimte	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Bedragen x € 1.000						
A Totale structurele lasten	149.215	162.736	171.989	170.721	170.399	173.154
B Totale structurele baten	148.056	169.258	175.571	174.366	172.081	171.851
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0	0	0	0
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	236	236	449	411	411	339
E Totale baten (art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	175.348	168.076	175.243	173.545	171.235	171.676
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	-1%	4%	2%	2%	1%	-1%

Analyse
Het blijkt dat de structurele exploitatieruimte is gedaald naar 2% in 2026 en vanaf 2027 licht daalt in verband met dalende positieve begrotingssaldi (door de dalende uitkering gemeentefonds).
Het grootste deel van de baten en lasten in de exploitatie is structureel. De rekening/begroting is minder flexibel wat betekent dat bijsturen lastig is.

5. Belastingcapaciteit

Belastingen zijn een belangrijke inkomstenbron voor gemeenten. Verhoging van belastingen geeft structurele ruimte in de begroting. Belastingen zijn echter ook een politiek gevoelig punt, wat het belang van vergelijking vergroot. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met de gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1 uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Bedragen x € 1.000						
A OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	284	295	305	305	305	305
B Rioolheffing voor gezin*	329	347	365	365	365	365
C Afvalstoffenheffing voor een gezin	313	316	332	332	332	332
D Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	926	958	1.001	1.001	1.001	1.001
F Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	944	972	1.052	1.052	1.052	1.052
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	**98%**	**99%**	**95%**	**95%**	**95%**	**95%**

De definitieve tarieven volgen bij de vaststelling van de verordeningen.

** de rioolheffing stijgt jaarlijks door een structureel cumulatieve uitzetting van de kosten met € 94.500 per jaar. Om reden van vergelijkbaarheid met het landelijk gemiddelde is dit niet in de cijfers verwerkt.*

Analyse
Uit de vergelijking blijkt dat de woonlasten van de gemeente Waadhoeke, bij een WOZ-waarde van € 269.000, iets lager dan het landelijk gemiddelde liggen. Dit zegt echter maar beperkt iets over de mogelijkheid om de lasten wel of niet te verhogen. De rioolheffing en afvalstoffenheffing mogen maximaal kostendekkend zijn, de OZB wordt door gemeenten zelf bepaald. Ter indicatie: van alle gemeenten is de laagste gemiddelde woonlast ongeveer € 680 en de hoogste ongeveer € 2.117.

Verloop kengetallen
De huidige schuldpositie van de gemeente Waadhoeke brengt op basis van de kengetallen geen grote risico's met zich mee. De wendbaarheid van de begroting is echter beperkt. De woonlasten zijn op dit moment iets lager dan het landelijk gemiddelde. Omdat de balanstotalen naar rato sneller afnemen dan de reservepositie, stijgt de solvabiliteitsratio enigszins. Het aandeel grondexploitatie is stabiel in het meerjarenperspectief. Een structurele exploitatieruimte is beperkt meerjarig aanwezig.

Totaal kengetallen programmabegroting 2026	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Netto schuldquote	0%	2%	9%	7%	6%	5%
Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	-3%	1%	7%	7%	6%	5%
Solvabiliteitsratio	38%	47%	46%	48%	49%	48%
Grondexploitatie	10%	7%	6%	6%	6%	6%
Structurele exploitatieruimte	-1%	4%	2%	2%	1%	-1%
Belastingcapaciteit	98%	99%	95%	95%	95%	95%

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding
In deze paragraaf wordt voor de kapitaalgoederen de belangrijkste informatie aangegeven. Te denken valt aan:
- de vastgestelde beleidskaders;
- de aanwezige en geldende beheerplannen;
- de financiële vertaling daarvan in de begroting, en
- of er sprake is van achterstallig onderhoud.

In de beheerplannen zijn de kwantiteit en kwaliteit van de kapitaalgoederen beschreven evenals de activiteiten om de veiligheid, het comfort en de kwaliteit hiervan op basisniveau te houden of te brengen tegen zo laag mogelijke kosten. Alle beheerplannen gaan uit van niveau basis: schoon heel en veilig.

De meeste beheerplannen hebben een looptijd van vier jaar. Bij beleidswijzigingen op het terrein van duurzaamheid, ecologie en dergelijke zullen de beheerplannen mogelijk voortijdig worden aangepast. Het beheer is volgend aan het beleid. Eens per twee jaar zullen de financiële paragrafen worden geactualiseerd. Per beheerplan zal gekeken worden dat als er geen beleidswijzigingen zijn om in deze slag ook de looptijd van de beheerplannen aan te passen.

In de beheerplannen wordt onderscheid gemaakt tussen:
1. Regulier onderhoud (terugkerende niet te grote bewerkingen in een vastgestelde termijn) en
2. Groot onderhoud, reconstructies en vervangingen (deze bewerkingen zijn aan een (vaak langere) vastgestelde termijn gebonden).

De geraamde bedragen komen uit de huidige beheersystemen. Jaarlijks worden inspecties uitgevoerd waarna daadwerkelijk de onderhoudsmaatregel bepaald wordt. Afhankelijk van de staat van onderhoud op dat moment kunnen maatregelen naar voren worden gehaald of uitgesteld worden.

Het groot onderhoud (bij riolering en openbare verlichting) blijft financieel achter bij de planning. Veelal is de voorbereiding wel in gang gezet maar de fysieke uitvoering (nog) niet gestart. Hierdoor lopen de uitgaven ook achter op de planning en zijn de onderhoudsvoorzieningen hoger dan gepland. Naar verwachting zal de achterstand in de resterende looptijd worden ingelopen. Deze discrepantie tussen de planning financiële planning en de uitvoering is bij grote projecten niet te voorkomen. De uitvoering van deze projecten vraagt steeds meer voorbereidingstijd.
De volgende beheerplannen zijn in de raad vastgesteld en actueel:
Opgemerkt wordt hierbij dat het vaststellen van een beheerplan met de invoering van de omgevingswet een bevoegdheid van het college is geworden.

Naam beheerplan	Looptijd	Vastgesteld in de raad van
Wegen	2023-2026	30-3-2023
Openbaar Groen	2023-2026	20-7-2023
Civiele Kunstwerken	2023-2026	30-3-2023
Gemeentelijk Rioleringsplan	2020-2024	27-2-2020
Openbare verlichting	2020-2029	3-9-2020
Gebouwen	2023-2032	29-6-2023
Buitensportaccommodaties	2022-2026	28-10-2021
Baggerplan	2022-2030	11-11-2021
Begraafplaatsen	2023-2026	1-6-2023
Tractie	2023-2026	30-3-2023
Speeltoestellen	2024-2027	15-2-2024

Financieel beleidskader en ontwikkelingen
Het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen is goed ingeregeld door middel van de vastgestelde beheerplannen. Deze onderdelen hebben te maken gehad en zullen in de toekomst te maken hebben met prijsstijgingen.

Areaaluitbreiding
Punt van aandacht is het inregelen van middelen voor areaaluitbreiding en indexatie. Door nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen en andere (burger) initiatieven neemt feitelijk het areaal toe. Voor de afdelingen groen en reiniging start het beheer direct vanaf dag 1; voor de andere onderdelen volgt dat later in de tijd.

Indexatie
In de praktijk merken we duidelijk al enige jaren het effect van prijsstijgingen (indexatie). Zoals ook in de beheerplannen is beschreven zijn de prijzen de afgelopen 4 jaar flink gestegen. Voor een toekomstbestendige systematiek is het noodzakelijk om jaarlijks de budgetten te herzien.
Zolang het beleid niet wijzigt verandert het beheer ook niet. Om die reden zullen de financiële paragrafen van de verschillende beheerplannen minimaal elke 2 jaar aan de raad worden voorgelegd voor actualisatie. Technisch gezien wordt hiermee een beheerplan met een of twee jaar verlengd.
Door niet mee te bewegen met de prijsstijgingen, kunnen we met het beschikbare budget minder werk uitvoeren dan gepland. Dit kan leiden tot achterstanden en de kwaliteit van onze kapitaalgoederen. Gepland onderhoud gaat dan plaats maken voor correctief onderhoud, waardoor er minder controle is. De kans op het falen van een weg, brug of kade wordt dan ook groter.
Op korte termijn worden de gevolgen niet direct veel groter, maar voor de middellange termijn is belangrijk om met terugwerkende kracht de indexatie op te vangen.

Bemensing
De krapte op de arbeidsmarkt werkt door naar de gemeente en onze aannemers. Door een tekort aan mensen kunnen werken niet altijd volgens planning uitgevoerd worden. Het betekent uitstel van werken en mogelijke verhoging van (loon)prijzen. De verwachting is dat we hier de komende jaren last van blijven houden, zeker ook met het oog op opgaven die we hebben naast de technische opgave. Hierbij valt te denken aan energie, aanbestedingsregels, inspraak, circulariteit en klimaatverandering.

Hoe komen financiële ramingen tot stand?
Met behulp van het gegevensbeheersysteem GBI maken we een jaarplannen. Deze planningen geven inzicht welke financiële middelen nodig zijn. Met behulp van de organisatiewaarden (schoon, heel en veilig) vindt afweging plaats over prioritering en fasering. In de beheerplannen is dit ook nader toegelicht. Naar aanleiding van de jaarplanningen volgt er een verder uitgewerkt onderhouds- en financieringsplan. De werkzaamheden combineren we daar waar mogelijk met de andere beheerplannen en projecten.

Welke ontwikkelingen hebben invloed op benodigde financiële middelen?
Er zijn ook ontwikkelingen waar de gemeente geen invloed op heeft, maar die wel gevolgen hebben voor kapitaalgoederen en daarmee van invloed zijn op het budget:

- de druk op de openbare ruimte neemt steeds meer toe, omdat de openbare ruimte steeds intensiever wordt gebruikt als gevolg van toename (zwaarder) verkeer over weg en water. Dit heeft effect op de staat van onderhoud. Daarnaast moeten we rekening houden met de werkzaamheden voor aanleg glasvezel, de warmtetransitie en verdere elektrificatie, waardoor het enerzijds drukker in de ondergrond wordt en er anderzijds sprake is van effect op de openbare ruimte;
- wetgeving en beleidsdoelen zoals de Global Goals. Concreet voorbeeld is het VN-verdrag voor de rechten van mensen, waarbij de openbare ruimte ook voor iedereen met een beperking toegankelijk is. Dit vraagt extra aandacht bij onderhoudswerken;
- het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed is daar waar mogelijk verwerkt in de verschillende beheerplannen. De kosten voor het verduurzamen zijn hiermee inzichtelijk. Een belangrijk aandachtspunt/risico hierbij is de capaciteit van de infrastructuur van Liander;
- weersomstandigheden zoals droogte, hitte, veel regen zorgen voor overlast voor onze inwoners en hebben effect op de kwaliteit van o.a. de wegen, het water, bruggen en groen. Tijdens onderhoudswerkzaamheden wordt hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden (klimaatadaptieve maatregelen);
- areaaluitbreiding en prijsstijgingen, zoals hierboven is beschreven;
- energielasten die de afgelopen jaren flink zijn gestegen en erg flexibel zijn. Energie speelt vooral bij onze gebouwen en openbare verlichting;
- leveranties van materialen leiden ook tot problemen. Als bepaalde materialen niet leverbaar zijn, is dat niet alleen van invloed op de planning, maar ook op het beschikbare budget. Bepaalde materialen worden geleid door dagprijzen en dus is het risico groot dat onderhoudswerken dan duurder worden dan eerder is geraamd

Hierna wordt ingegaan op de aanwezige en geldende beheerplannen.

Beheerplan wegen (2023-2026)
Het beheerplan probeert een antwoord te geven op de vraag welke kosten voor inspectie, onderhoud en eventuele vervanging / reconstructie gewenst is.
Het aanwezige oppervlak verhardingen bedraagt 4.127.044 m². Dit is te verdelen in:
2.019.449 m² asfaltbetonverhardingen;
237.628 m² cementbetonverhardingen;
1.869.967 m² elementenverhardingen.
Voorts is nog 160.443 m² aan onverharde en half verharde wegen aanwezig waaronder 125 km recreatieve paden van schelpen of koersmix.

De onkruidbestrijding op verhardingen werd altijd op eenvoudige wijze onopgemerkt uitgevoerd. Met ingang van 2016 is toepassen van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen verboden. We kunnen het resultaat basisniveau maar op 1 manier proberen te bewerkstelligen. Dat is met de methode die bestaat uit een combinatie heet-water-techniek en onkruid-borstelen. Wij zullen het onkruid op

elementenverhardingen nu moeten beheren. Dat vraagt capaciteit. Er zal in het vervolg scherp gemonitord moeten worden om niet in een situatie met enorme achterstanden verzeild te raken. Ook voor het onkruidbeheer streven wij naar basiskwaliteit, vraag is of de huidige mogelijkheden van bestrijden toereikend zijn om het gewenste beeld te behalen. Hierdoor zijn we aan het intensiveren van de heetwater- en borstelroutes. Het beheerplan 2023-2026 is in de raad van 30 maart 2023 vastgesteld.

Omvorming schelpenpaden naar duurzamere en minder onderhoudsgevoelige paden
In het beheerplan Wegen (pagina 19) en bijbehorend raadsvoorstel is de omvorming van schelpenpaden naar duurzamere en minder onderhoudsgevoelige paden genoemd. De kosten voor het omvormen van alle 125 km schelpenpaden worden op afgerond € 4.400.000 geraamd. Bijkomend effect van omvorming is dat deze paden voor gebruikers met scootmobiel, rollator etc. veiliger/toegankelijker zijn. Als alle schelpenpaden zijn omgevormd ontstaat een jaarlijkse besparing op onderhoud van circa € 60.000. Overigens kan dit niet in 1 jaar worden uitgevoerd maar moet er met het oog op de beperkte uitvoeringscapaciteit op een periode van 4/5 jaar worden gerekend. Besloten is om € 1.000.000 als startbedrag te reserveren. De uitvoering van deze eerste "tranche" is gestart in 2024 en zal in 2025 worden afgerond. De volgende "tranche" is in de kadernota voor 2026 gehonoreerd.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van 30 maart 2023 vastgestelde beheerplan Wegen 2023-2026.

Beheerplan openbaar groen (2023-2026)
Het in de raad van 20 juli 2023 vastgestelde beheerplan Groen gaat in op het beheer van:
- Gras: gazon, gazon met bollen, berm, kruidenrijk gras, riet, ruigte en uitmaaien watergangen.
- Cultuurlijke beplanting: hagen, heesters, rozen, vaste planten.
- Bomen: solitaire bomen, rijbeplanting en groepen van bomen zonder onderbeplanting.
- Natuurlijke beplanting/houtopstanden: bomenrijen met onderbeplanting en/of een groep van boomvormers met onderbeplanting.

De gemeente Waadhoeke beheert:

Wat	Hoeveel (bij benadering)
Gras	69.840 are
Cultuurlijke beplanting	2.338 are
Natuurlijke beplating	10.208 are, waaronder 42 bosjes
Bomen	33.00 stuks
Sloten	570,2 km hekkelen en 4623,4 are maaiboot (inclusief OSW)
Exoten / overlastsoorten	Op basis van de feitelijke situatie

Bovenstaand overzicht van de arealen binnen de gemeente Waadhoeke. Hiervoor wordt gerekend met de nu bekende gegeven vanuit GBI. Het is bekend dat deze niet 100% kloppen. Echter de (financiële) inspanningen om dit 100% kloppend te krijgen in relatie tot het verkrijgen van betere (financiële) cijfer is niet reëel. Gekozen wordt om geleidelijk naar 100% te blijven streven.

In het beheerplan groen zijn de kwantiteit en de kwaliteit van het openbaar groen beschreven met daarop aansluitend een beschrijving van het geheel van activiteiten om de kwaliteit van het openbaar groen in stand te houden, dan wel op gezette tijden op niveau te brengen tegen zo laag mogelijke kosten. Dit impliceert een efficiënte planning en uitvoering van onderhoud.

In het beheerplan wordt ingegaan op: wat is biodiversiteit, ecosystemen en leefgemeenschappen. Ook wordt ingegaan op de noodzaak van beheer en successie. Daarnaast wordt een beschrijving gegeven van wat gemeente Waadhoeke nu doet aan het bevorderen van biodiversiteit in het eigen groen en welke kansen er zijn voor de toekomst.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van 20 juli 2023 vastgestelde Beheerplan Openbaar Groen 2023-2026.

Beheerplan civiele kunstwerken (2023-2026)
De gemeente Waadhoeke heeft 133 verkeersbruggen, 170 fiets-/voetgangersbruggen, 4 tunnels, 1 viaduct, 3 sluizen, 8 natuurlijke oevers (1 km), 88 beschoeiinggedeeltes (9 km), 102 damwandgedeeltes (9,8 km), 44 kade (walmuur-)muurgedeeltes (5,7 km), 16 duikers, 40 steigers, 7 trailerhellingen en 4 meerpalen. Deze zijn gemaakt van hout, kunststof, beton/metselwerk of staal. Er zijn twee beweegbare verkeersbruggen (Winsum en Ritsumasyl). Er zijn twee sluizen in de noordelijke Elfstedenvaarroute en één in de vaarweg naar Marsum. De oeverconstructies worden gevormd door natuurlijke glooiingen, beschoeiingen, damwanden en kademuren.
Het areaal is de afgelopen jaren uitgebreid als gevolg van de herinrichting van het gebied ‘Haak om Leeuwarden’ en ‘Gebiedsontwikkeling Deinum’.

Voor het bepalen van het onderhoudsniveau wordt met een aantal factoren rekening gehouden. Veiligheid is het eerste criterium voor vervanging. Daarnaast wordt rekening gehouden met de functionaliteit van de brug (verkeersbrug, fietsvoetgangersbrug, loopbrug), de ligging van de brug (doorgaande route, sluipwegen, doodlopende weg) en de situatie van het gebied (openbaar gebied, bedrijventerrein, particulier terrein).
Jaarlijks wordt ca. 20% van alle bruggen aan een gedegen inspectie onderworpen. Groot en regulier onderhoud is opgenomen in het beheerplan.
Geconstateerd wordt dat voor een deel van de kunstwerken de onderhouds- en vervangingsplanning afwijkt van het vastgestelde beheerplan.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van 30 maart 2023 vastgestelde Beheerplan civiele kunstwerken 2023-2026.

Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (2020-2024)
De begroting 2026 is nog gebaseerd op het verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2020-2024. In oktober 2025 wordt het nieuwe water- en rioleringsprogramma 2026-2030 (WRP) conform de omgevingswet behandeld. Na vaststelling van het WRP wordt de begroting daarop aangepast.

Het WRP is geen wettelijk verplicht plan. Door een WRP op te stellen wordt er planmatig gewerkt aan een goede rioleringszorg. Ook geeft het een onderbouwing voor de hoogte van de rioolheffing. Met de invoering van de Omgevingswet vervalt de verplichting om een WRP op te stellen, maar het wordt wel aangeraden. Het blijft onder andere nodig om een onderbouwing te geven van de hoogte van de rioolheffing. Met de invoering van de Omgevingswet moeten er een visie, een programma (of meerdere programma’s) en een plan worden opgesteld. Deze indeling hebben we daarom ook gebruikt voor dit WRP.

In het WRP is een uitvoeringsprogramma voor de jaren 2026-2030 opgenomen. Dit uitvoeringsprogramma geeft sturing aan de opgave voor exploitatie, onderhoud, inspectie, onderzoek en eventuele vervanging/reconstructie om te voldoen aan de beleidsuitgangspunten voor de zorgplichten.

Beheerplan Openbare verlichting (2019-2029)
Dit beheerplan is september 2020 vastgesteld en heeft als doel om het beheer te harmoniseren en op een aantal vlakken ook te standaardiseren. Daarbij geeft dit beheerplan inzicht in de vervangingsopgave die er ligt voor de komende jaren (periode 2020-2039) inclusief de financiële onderbouwing.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan Openbare verlichting 2019-2029. Hoewel de uitvoering achter loopt op de financiële planning is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Beheerplan Gebouwen (2023-2032)
Dit beheerplan is juni 2023 geactualiseerd en vastgesteld en heeft als doel om het beheer te harmoniseren en op een aantal vlakken ook te standaardiseren. In dit beheerplan zijn daar waar combinaties van werk met werk worden voorzien de duurzaamheidsmaatregelen mee genomen. Voor een verdere stap in het duurzaam maken van de gemeentelijke gebouwen zijn in dit beheerplan de duurzaamheidsmaatregelen in het Dashboard vastgoed gemeente Waadhoeke opgenomen. Hierin wordt het “eind”-overzicht gegeven wanneer de panden verduurzaamd zouden worden tot “Aardgasvrij". In de begroting is her voor de jaren 2024-2028 budget opgenomen. In dit beheerplan zijn geen maatregelen voor aanpassingen van gebouwen vanuit mogelijke nieuwe ontwikkelingen meegenomen. Indien dit speelt zal hierover apart geadviseerd worden.
In 2025 is de keuze gemaakt voor volgorde van het verduurzamen van de gebouwen.

Er wordt gewerkt conform het in de raad van juni 2023 vastgestelde Beheerplan Gebouwen 2023-2032.

Beheerplan buitensportaccommodaties (2022-2026)
Dit beheerplan is in december 2025 vastgesteld en heeft als doel om invulling te geven aan het beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties. Het beheerplan is aangepast naar aanleiding van het vaststellen van het accommodatie beleid in juli 2025)
Daarbij geeft dit beheerplan inzicht in de vervangingsopgave die er ligt voor de komende jaren (periode 2026-2030) inclusief de financiële onderbouwing.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan buitensportaccommodaties 2026-2030.

Baggerplan 2022-2030
De gemeente Waadhoeke is verantwoordelijk voor een groot deel van het onderhoud van de watergangen in de kernen in de gemeente. In 2021 is het Baggerplan 2022 - 2030 vastgesteld. Hiermee heeft de gemeente de beschikking over een onderhoudsplan. Door het structureren van de aanpak voor het onderhoud zijn de kosten voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt en is een tijdsschema opgezet. Met het invoeren van het baggerprogramma wordt uiteindelijk niet alleen de afwatering verbeterd, maar zullen ook de water- en waterbodemkwaliteit zich positief ontwikkelen. Het baggerplan kan zowel uitvoerings- als beleidsondersteunend gebruikt worden.
Met dit baggerplan voldoen we aan onze wettelijke verplichtingen. De watergangen waarvoor de gemeente Waadhoeke onderhoudsplichtig is en die liggen in de kernen van de gemeente zijn opgenomen in dit baggerplan. Evenals de verplichting om uiterlijk 2025 het aan het Wetterskip over te dragen stedelijk water conform de afspraken te kunnen overdragen.
De volgende wateren zijn niet in het baggerplan opgenomen:

- watergangen gelegen in het landelijk gebied, deze zijn voor ca. 90 % in onderhoud bij het waterschap;
- nautisch vaarwater (dit is water bestemd voor (recreatie) scheepvaart), bestaande uit “opfearten” die niet als vaarweg zijn geclassificeerd;

- reeds overgedragen (secundaire en hoofd)watergangen in de voormalig gemeente Menameradiel die binnen de Overdracht Stedelijk Waterbeheer (OSW) vallen. Deze watergangen zijn in beheer en onderhoud overgegaan naar het Wetterskip Fryslân .

Er wordt gewerkt conform het Baggerplan 2022-2030.

Beheerplan begraafplaatsen (2023-2026)
Dit beheerplan is op 1 juni 2023 vastgesteld en gaat in op het beheer van de vier gemeentelijke begraafplaatsen. Dit zijn de begraafplaatsen in Franeker, St.-Annaparochie, St.-Jacobiparochie en Vrouwenparochie. De overige begraafplaatsen zijn niet in eigendom en beheer bij gemeente Waadhoeke.

Er wordt gewerkt conform het Beheerplan begraafplaatsen 2023-2026.

Beheerplan tractie (2023-2026)
Het beheerplan Tractie 2023-2026 is op 30 maart 2023 door de raad vastgesteld.

Naast een leidraad voor het dagelijks beheer wordt met het beheerplan tractiemiddelen een inzichtelijk beeld gegeven in onderwerpen als de aanschaf, het beheer, onderhoud, vervanging en exploitatie van het gemeentelijk materieel.

Er wordt gewerkt conform het beheerplan Tractie 2023-2026.

Beheerplan Speeltoestellen (2024-2027)
Het beheerplan Speeltoestellen is op 15 februari 2024 door de raad vastgesteld.
Naast een leidraad voor het dagelijks beheer wordt met het beheerplan Speeltoestellen een inzichtelijk beeld gegeven in onderwerpen als de aanschaf, het beheer, onderhoud, vervanging en exploitatie van de gemeentelijke speeltoestellen.

Er wordt gewerkt conform het beheerplan Speeltoestellen 2024-2027.

Tabel

Bedragen x € 1.000	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Lasten					
Beheerplan Wegen	2.934	4.367	4.367	4.367	4.367
Beheerplan Openbaar Groen	3.101	2.923	2.923	2.923	2.923
Beheerplan Civiele Kunstwerken	606	627	627	627	627
Gemeentelijk Rioleringsplan	3.569	3.817	3.912	4.007	4.102
Beheerplan Openbare Verlichting	472	422	422	422	422
Beheerplan Gebouwen	809	809	809	809	809
Beheerplan Buitensportaccommodaties	534	534	534	534	534
Baggerplan	72	72	72	72	72
Beheerplan begraafplaatsen	71	71	71	71	71
Beheerplan tractie	502	502	502	502	502
Beheerplan Speeltoestellen	155	155	155	155	155
Totale lasten	**12.825**	**14.299**	**14.394**	**14.489**	**14.584**

In vorenstaande tabel zijn de structurele lasten voor onderhoud kapitaalgoederen opgenomen. Deze lasten betreffen uitgaven voor klein/regulier of jaarlijkse onderhoud en dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen voor groot onderhoud. Dus niet de lasten voor inzet eigen personeel, kapitaallasten en overhead.

De bedragen in kolom 2025 zijn de bijgestelde budgetten (tot en met de 7e wijziging 2025). In de bedragen 2026 zijn de autonome ontwikkelingen, loon- en prijsontwikkelingen en nieuwe budgetten uit de kadernota 2026-2029 verwerkt.

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud kapitaalgoederen.

Paragraaf Financiering

Inleiding
Op grond van de wet Financiering decentrale overheden (Fido) is door de gemeenteraad het Treasurystatuut 2022 voor onze gemeente vastgesteld in de raadsvergadering van november 2021. Daarin is opgenomen het uitvoeringsbesluit Treasury, zoals deze is vastgesteld in de vergadering van B&W in november 2021.

Uitgangspunten begroting
In de begroting 2026 is voor wat betreft het financieringstekort uitgegaan van een percentage van 1,0%. In de begroting 2026 is er sprake van een tekort.

Conform het vastgelegde beleid wordt de bespaarde rente van 2% (over de reserves en voorzieningen) ten gunste van de exploitatie gebracht.

Treasurybeheer
Algemeen
De financiële administratie is primair ingericht op budgetbeheer en minder op het volgen van kasstromen. Dit heeft tot gevolg dat investeringen budgettair snel worden verwerkt, maar dat er minder zicht is op (meerjaren) gevolgen voor de treasury.

Renterisicobeheer
In de wet Fido is een norm gegeven voor de omvang van het renterisico. Onder renterisico wordt verstaan de gevoeligheid van de financiële positie van de organisatie voor renteschommelingen. De beheersing bestaat eruit, dat de herfinanciering gelijkmatig gespreid moet worden.

Renterisiconorm
De basis van de norm is de omvang van de begroting. Het percentage is 20%. De gemeentelijke aflossingsverplichtingen bevinden zich ruim binnen deze norm.

Omschrijving	**Bedragen x € 1.000**
Begroting 2026 (afgerond)	177.000
Renterisiconorm	35.400
Aflossingen	1.133
Ruimte onder de risiconorm	**34.267**

Beschrijving renterisiconorm
De renterisiconorm stelt in de kern dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer dan 20% van de begroting mogen bedragen. Het maximum percentage van 20% moet voor de komende vier jaar worden berekend op basis van de begroting voor het komende jaar.

De norm is bedoeld om het budgettaire risico van rentestijgingen te maximeren. Het gaat erom dat openbare lichamen bewust omgaan met de risico's van langlopende financiering, vooral het renterisico bij herfinanciering. Hoe meer de looptijd van schuld gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. Als de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen worden begrensd tot 20% van de begroting, leidt een rentestijging van 1 procentpunt tot 0,2 procentpunt hogere rentelasten op de begroting. Als de rente met 5 procentpunt stijgt, stijgen de rentelasten op de begroting met 1 procentpunt.

Kasgeldlimiet
Bij een begrotingsomvang van ± € 177 miljoen bedraagt de toegestane kasgeldlimiet 8,5% van dit bedrag ofwel € 15 miljoen (afgerond). Het aantrekken van langlopende leningen zal bij de verwachte renteontwikkeling niet eerder gebeuren dan op het moment, dat de kasgeldlimiet nagenoeg wordt bereikt.

KASGELDLIMIET 2026					
	1: jan-mrt	**2: apr-jun**	**3: jul-sep**	**4: okt-dec**	**Jaar**
Vlottende schuld					
Opgenomen gelden < 1 jaar					
Schuld in rekening-courant	1.391	487	1.000	1.000	970
Gestorte gelden door derden < 1 jaar					
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld					
Totaal vlottende schuld	**1.391**	**487**	**1.000**	**1.000**	**970**
Vlottende middelen					
Uitgeleende gelden < 1 jaar	35.764	36.760	30.000	30.000	33.131
Contante gelden in kas					
Tegoeden in rekening-courant					0
Overige uitstaande gelden < 1 jaar					
Totaal vlottende middelen	**35.764**	**36.760**	**30.000**	**30.000**	**33.131**
Toets kasgeldlimiet					
Totaal netto vlottende schuld	-34.373	-36.273	-29.000	-29.000	-32.162
Toegestane kasgeldlimiet	15.045	15.045	15.045	15.045	15.045
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	**49.418**	**51.318**	**44.045**	**44.045**	**47.207**

Intern liquiditeitenbeheer
Aan de interne liquiditeitsplanning wordt de nodige aandacht besteed. Mede in het kader van de planning- en controlfunctie zal elke afdeling betrokken worden bij de verdere invoering van de liquiditeitsplanning.
Bij de huidige renteontwikkeling in relatie tot het in de begroting opgenomen rentepercentage achten wij het risico van mis schattingen minimaal.

Gemeentefinanciering
Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten en investeringen wordt uitgegaan van integrale financiering. Dat wil zeggen dat steeds gekeken wordt naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente. Bij de huidige verwachtingen over de renteontwikkeling wordt eerst maximaal met kort geld gefinancierd. Pas wanneer de kasgeldlimiet wordt genaderd wordt overgegaan tot het aantrekken van middelen op lange termijn. De termijn wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende looptijden van de leningen.

Wet HOF
De inwerkingtreding van de wet HOF (Houdbare OverheidsFinanciën) zal gaandeweg leiden tot een EMU-macronorm voor de decentrale overheid als geheel. De praktijk op dit moment wijst uit, dat het weinig effect heeft voor de gemeentelijke financiering.

Schatkistbankieren
Voor zover de gemeente overtollige middelen heeft worden die afgeroomd ten gunste van de schatkist vanaf een drempelbedrag. Vanaf 1 juli 2021 is het drempelbedrag schatkistbankieren verhoogd, dit moet de administratieve lasten verlagen. Het drempelbedrag wordt vanaf 1 juli 2021 als volgt bepaald:
Voor gemeenten met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan 2% van het begrotingstotaal, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt.
Voor gemeenten met een begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen (2% x 500 miljoen) plus 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat boven de € 500 miljoen komt. Voor Waadhoeke is het drempelbedrag ± € 3.500.000.

Rentetoerekening
Hieronder wordt inzicht gegeven in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Belangrijke punten bij de rentetoerekening zijn:
- De rente aan de grondexploitatie wordt toegerekend op basis van de berekening renteomslag (notitie rente 2023 commissie BBV). In de begroting 2026 en de toekomstige grexen bedraagt deze rente 2,0%.
- Er mag bespaarde rente berekend worden over reserves en voorzieningen. Het rentepercentage wat gehanteerd wordt in de begroting 2026 bedraagt 2%.
- De rente moet over alle investeringen omgeslagen worden op basis van een omslagpercentage waarbij het renteresultaat maximaal 0,5% af mag wijken van de door te berekenen rente. In de begroting 2026 wordt gerekend met 2,0%.

Op basis van de rentetoerekening ontstaat een renteresultaat van afgerond € 18.000 positief.
Dit bedrag is doorbelast aan de taakvelden.

Rentetoerekening	**Begroting 2026**
(bedragen x € 1.000)	
a. Externe rentelasten korte en lange financiering	394
b. Externe rentebaten	-
c. Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	214
d. Bespaarde rente (reserves en voorzieningen)	1.650
Aan taakvelden door te berekenen rente	**2.044**
Vaste rente (o.a. annuïteit)	-
Omslagrente	2.062
e. Totaal doorberekende rente	2.044
Renteresultaat (positief is meer doorbelast)	**18**

Overzicht gehanteerde rentepercentages

Omschrijving	Begroting 2026
Gewogen gemiddelde leningenportefeuille	3,00%
Investeringen	3,00%
Financieringstekort	1,00%
Bespaard	2,00%
Grondexploitatie	2,00%
Omslag	2,00%

Administratieve organisatie
De administratieve organisatie heeft onze doorlopende aandacht. In het Treasurystatuut 2022 is het door het College van Burgemeester en wethouders vastgestelde uitvoeringsbesluit als bijlage opgenomen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding
Deze paragraaf is gewijd aan de bedrijfsvoering van de gemeente, dat wil zeggen de manier waarop de processen in ons bedrijf zijn georganiseerd, worden aangestuurd en de manier waarop de bedrijfsmiddelen worden ingezet. Doel van de bedrijfsvoering is om zo effectief en efficiënt mogelijk de afgesproken prestaties te leveren.

Managementfilosofie
In het document Managementfilosofie en hoofdstructuur van de gemeente Waadhoeke is vastgelegd hoe wij de organisatie willen besturen, managen, ontwerpen en inrichten. Hierin is de rolopvatting voor de normen en waarden die medewerkers in de organisatie met elkaar delen en met anderen samenwerken vertaald in een aantal kernwaarden:

1. Vertrouwen
2. Integer en betrouwbaar
3. Klantgericht
4. Doel- en resultaatgericht
5. Omgevingsbewust

Onze kernwaarden zijn de basis van waaruit we handelen, bepalen wie we zijn als organisatie en als medewerkers; het is ons 'DNA'. Op de kernwaarden zijn we intern en extern aanspreekbaar.

Landelijke ontwikkelingen blijven van invloed op onze gemeentelijke organisatie. Als organisatie ervaren we voor diverse specifieke functies krapte op de arbeidsmarkt. We anticiperen hier zo goed mogelijk op door te blijven werken met trainees en het opstarten en integreren van strategisch personeelsplanning (SPP). En we blijven ons duidelijk profileren op het gebied van de arbeidsmarktcommunicatie.

Voor duurzaamheid is continu aandacht. We werken aan bewustwording en vertalen dit naar concrete acties zoals het verder elektrificeren van het wagenpark en de aanschaf van duurzame producten.

Human Resource Management
Organisatieontwikkeling
In 2026 gaat specifiek aandacht uit naar duurzame inzetbaarheid van medewerkers. In deze organisatieontwikkeling krijgen de onderwerpen vitaliteit, omgaan met werkdruk en digitale fitheid extra aandacht. De thema's zijn gekozen op basis van de uitkomsten van het werkbelevingsonderzoek, de RI&E, de strategische personeelsplanning en cao. De huidige cao vraagt extra aandacht voor het omgaan met werkdruk en vitaliteitsbeleid.

Opleidingen
Een deel van de opleidingen wordt centraal gecoördineerd. Ook heeft iedere afdeling zijn eigen decentrale budget. Hiervoor is 2% van de loonsom gereserveerd. Centrale thema's zijn integriteit, informatieveiligheid en privacy, persoonlijke ontwikkeling (mapstell), juridische kwaliteitszorg, duurzaamheid en on-boarding (nieuwe collega's). Het systeem voor de digitale leeromgeving (Waadtûker) zal opnieuw worden aanbesteed, samen met Leeuwarden. De digitale leeromgeving wordt steeds meer ingericht op relevante thema's van Waadhoeke.

Communicatief vaardig, digitaal vaardig, doener, durf, omgevingsbewust, persoonlijk leiderschap én een actieve houding. Dit zijn de kwaliteiten die we erg belangrijk vinden. Om deze kwaliteiten in huis te hebben, is het belangrijk dat we ons blijven ontwikkelen. We zijn een lerende organisatie.

Strategische personeelsplanning (SPP)
In 2022 is gestart met strategische personeelsplanning. Elke manager denkt na over wat er op de eigen afdeling speelt en welke ontwikkelingen er zijn. Kunnen we bijblijven en mee met nieuwe ontwikkelingen? Hebben we voldoende medewerkers met de juiste kwaliteiten? Nu de arbeidsmarkt krapper wordt en ontwikkelingen steeds sneller gaan, is het nog belangrijker om te ontdekken wat nodig is en welke acties we ondernemen. Vanuit SPP is onderstaande ambitie geformuleerd.

Ambitie 2026
- Wij willen een aantrekkelijke werkgever zijn.
- Wij leren, experimenteren en delen kennis en ervaring met elkaar.
- Wij werken in dialoog zowel binnen als buiten de organisatie.
- Wij maken het mogelijk om talenten zo breed mogelijk in de organisatie in te zetten.
- Wij maken maximaal gebruik van technologische mogelijkheden.

Vanaf 2026 pakken we het SPP cyclisch op per afdeling en verwerken dit in de jaarplannen van de afdelingen.

Traineeprogramma
Het traineeprogramma is in 2025 weer opgestart met 4 nieuwe trainees. Het doel is dat de trainees zich in 2026 ontwikkelen richting een reguliere vacature.

Arbeidsomstandigheden
Gemeente Waadhoeke streeft naar optimale arbeidsomstandigheden voor alle medewerkers. Er moet veilig gewerkt kunnen worden. Op basis van de Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uit 2025 wordt een Plan van Aanpak (PvA) gemaakt voor de jaren 2025 tot en met 2027. De maatregelen uit dit PvA zijn vanaf 2025 uitgevoerd en dit wordt voortgezet in 2026. Vanuit de Arbowet is het verplicht preventiemedewerkers aan te stellen. Voor onze organisatie zijn, verspreid over alle locaties, preventiemedewerkers aangewezen en opgeleid.

Rechtspositie- en arbeidsvoorwaardenbeleid
De huidige cao voor de sector gemeenten loopt tot 31 maart 2027. In het laatste akkoord zijn afspraken gemaakt over een loonsverhoging, modern werkgeverschap, hybride werken, duurzaamheid en inclusie

Informatievoorziening
De digitale transformatie gaat in een steeds hoger tempo. Zowel landelijk als regionaal gaan we steeds meer en breder samenwerken om sneller te kunnen acteren op vragen vanuit onze samenleving. Regionaal werken we onder andere samen met het Shared Service Centre (SSC), gemeente Leeuwarden en gemeente Noardeast-Fryslân.

Dit betekent dat de bestaande (digitale) processen verder moeten worden gestandaardiseerd en gedigitaliseerd. Het doel hiervan is om inwoners, bedrijven en interne organisatie maximaal te kunnen ondersteunen. Om dit te doen maken we gebruik van de landelijk en regionaal beschikbare kennis, ervaring en samenwerking. Elkaar versterken en leren van elkaar staat hier centraal.

Ontwikkelingen als Artificial Intelligence (AI), inzet van robotisering en het zoveel mogelijk sturen op Common Ground (CG) ontwikkelingen, worden nauwlettend gevolgd en omarmd. De mogelijkheden en toepassingen zullen in de toekomst alleen maar toenemen en meerwaarde opleveren. Op enkele gebieden is inmiddels gestart met deze ontwikkelingen om daar ervaring mee op te doen. In de toekomst zullen na verwachting meer van dit soort initiatieven gestart worden, waarbij de veiligheid van (persoons-)gegevens en security in het algemeen, hoge prioriteit krijgt.

Facilitair
De gemeentelijke organisatie wordt voorzien van facilitaire ondersteuning en advies. Praktisch gezien betekent dit een goede, veilige werkplek en een passende (facilitaire) dienstverlening.
Medewerkers van onze organisatie mogen erop vertrouwen dat zij hun werk zo optimaal mogelijk kunnen uitvoeren. Een goede facilitaire dienstverlening zorgt ervoor dat medewerkers zich bezig kunnen houden met het primaire proces. De focus ligt op een veilige, goede werkplek op kantoor én thuis. We nemen waar mogelijk verantwoordelijkheid op het gebied van duurzaamheid.

Planning & Control
De opzet van de P&C-cyclus is vastgelegd in de nota Planning & Control. De instrumenten/ producten die de gemeenteraad heeft om invulling te kunnen geven aan zijn rol, zijn de kadernota, de programmabegroting, de tussentijdse rapportages (berap) en de jaarstukken. In de Auditcommissie worden onderdelen van de P&C-cyclus geëvalueerd.

Rechtmatigheid/ Doelmatigheid en doeltreffendheid/ Interne controle

Rechtmatigheidsverantwoording door het college
Met ingang van verslagjaar 2023 moet het college van burgemeester en wethouders in de *jaarrekening* een rechtmatigheids*verantwoording* afgeven. Op die wijze legt het college expliciet verantwoording af over het rechtmatig handelen in de organisatie.

Verantwoordingsgrens
Eventueel geconstateerde afwijkingen, voor zover deze boven de door de raad vastgestelde grens uitkomen, worden vermeld. Deze worden automatisch onderdeel van de accountantscontrole op de jaarrekening en zijn daarmee onderdeel van het getrouwheidsoordeel van de accountant. In het door de raad in november vast te stellen Controleprotocol wordt de verantwoordingsgrens voor 2025 bepaald op 2% van de totale lasten, exclusief de dotaties aan de reserves (in 2024 was dit 3% van de totale lasten inclusief de dotaties aan de reserves). Deze verlaging komt voort uit de nieuwe BBV (Besluit Begroting Verantwoording) en BADO (Bedrijfsvoering Auditing Decentrale Overheden) regels zoals deze gelden m.i.v. 2025.

Rapportagegrens
In de paragraaf Bedrijfsvoering, onderdeel van het *jaarverslag*, zet het college uiteen hoe de rechtmatigheidsverantwoording tot stand is gekomen. Daartoe heeft het college een controle- en rapportagesysteem om zicht te hebben op de relevante rechtmatigheidsaspecten in de organisatie, de risico's op afwijkingen en de daarop genomen beheersmaatregelen, alsmede (een toetsing op) de werking van deze beheersmaatregelen en de uitkomsten daarvan.
Blijven zowel de fouten als de afzonderlijke onduidelijkheden onder de verantwoordingsgrens dan worden geen afwijkingen opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Wel is het relevant om geconstateerde afwijkingen te vermelden in de paragraaf Bedrijfsvoering. Hiervoor kan de raad ook een grens met het college afspreken. In het Controleprotocol wordt de rapportagegrens voor 2025 bepaald op 1% (in 2024 1%).

De rechtmatigheidsverantwoording door het college gaat over 3 criteria:
- het voorwaardencriterium
- het begrotingscriterium
- het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium)

Doelmatigheid en doeltreffendheid
Met het instellen van de externe rekenkamerfunctie heeft de gemeenteraad het instrument om de doelmatigheid en doeltreffendheid van gemeentelijke beheershandelingen nader te laten onderzoeken.

Het opstellen van een plan van aanpak interne onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid en het daadwerkelijk uitvoeren hiervan is vastgelegd in de verordening 213a. Dit is een verantwoordelijkheid van het college.

Interne controle
Gemeente Waadhoeke heeft een intern controleplan dat jaarlijks wordt vastgesteld. De rechtmatigheidscontroles en de interne controles vinden in samenhang plaats.

Frauderisicoanalyse
Er is een frauderisicoanalyse, waarin de frauderisico's in beeld zijn gebracht en waarbij is aangegeven in hoeverre deze worden afgedekt door de getroffen interne beheersmaatregelen. Het document wordt jaarlijks aangepast en aangevuld.
Voor verstrekkingen is er sprake van M&O (misbruik en oneigenlijk) beleid. Aangezien de uitkeringen en voorzieningen Wmo en Jeugd door de Dienst worden verstrekt ligt de uitvoering van dit beleid met name daar.

Continuïteitsrisico's
De continuïteit van de gemeente als instelling kent in geval van nood achtervang door de steun van het rijk in de vorm van de artikel 12 status.
Er zijn geen voornemens/besluiten om in de nabije toekomst belangrijke taken/activiteiten te beëindigen.

Risicomanagement
Risicobewustheid/risicomanagement wordt binnen de organisatie verder onder de aandacht gebracht. Om dit te ondersteunen is de digitale tool NARIS aangeschaft voor nadere analyses en presentaties. Risicomanagement voor de beoordeling van verbonden partijen wordt mede op provinciale schaal in samenwerking met collega's van andere gemeenten opgepakt.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding
Verbonden partijen zijn, volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), samenwerkingsverbanden (rechtspersonen) waarin de gemeente een direct bestuurlijk én financieel belang heeft.
Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen beschikbaar heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Deze verbindingen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. De rechtsvorm die daarvoor wordt gekozen kan variëren, afhankelijk van de activiteiten. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een verbonden partij met een publiekrechtelijke grondslag (gemeenschappelijke regeling), maar ook met een privaatrechtelijke grondslag (vennootschap).

In de financiële verordening ex art. 212 is aangegeven dat met betrekking tot verbonden partijen is gekozen voor een paragraaf en niet voor een vierjaarlijkse beleidsnotitie.

Kader/beleid gemeenteraad
Wettelijke kaders
Er is een aantal wettelijke kaders en verplichtingen inzake verbonden partijen. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn algemene voorschriften omtrent verbonden partijen opgenomen. De gemeentelijke financiële verordening ex art. 212 bevat minimumvereisten omtrent informatievoorziening in de gemeentelijke planning & control producten. Daarnaast bepaalt de rechtsvorm van de verbonden partij welke wettelijke kaders en verplichtingen meer specifiek van toepassingen zijn, bijvoorbeeld de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

Beleid
Gemeente Waadhoeke kan niet alle taken zelf uitvoeren. Soms omdat wettelijke bepalingen samenwerking voorschrijven (zoals bij de Veiligheidsregio), soms om taken adequaat en efficiënt uit te kunnen voeren (zoals bij ICT).

Grip op samenwerkingsverbanden
Als taken op afstand worden georganiseerd/uitgevoerd dan moet de gemeente invloed kunnen uitoefenen en de voortgang en financiële kaders kunnen controleren en bewaken. Dit vraagt van de gemeente professioneel opdrachtgeverschap en een gedegen inhoudelijke en procesmatige sturing.

Aangaan nieuwe participaties
Bij het eventueel aangaan van nieuwe participaties zijn er drie invalshoeken van waaruit de afweging over deelname wordt gemaakt: het publiek belang, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de financiële voorwaarden.

Publiek belang
Het doel van de verbonden partij moet passen in de doelstellingen van de gemeente zoals geformuleerd in de programmabegroting en daaraan ondersteunend zijn. Door het aangaan van de participatie kunnen gemeentelijke doelstellingen meer doelmatig en doeltreffend worden gerealiseerd.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden
Bij het aangaan van een nieuwe participatie is het helder hoe de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen gemeente en verbonden partij zijn geregeld. Met de verbonden partij worden afspraken gemaakt over het aanleveren van verantwoordingsgegevens die passen in de cyclus van planning en control van de gemeente.

Financiële voorwaarden
De (financiële) risico's die de gemeente loopt dienen onderkend en inzichtelijk te zijn. Rapportage hierover vindt plaats in de planning & control documenten (paragraaf verbonden partijen en risicoparagraaf). Voorafgaand aan de daadwerkelijke participatie moet inzichtelijk zijn welke (financiële) consequenties uittreding met zich mee zal brengen (beëindiging participatie).

Wijzigen / beëindigen van participaties
Het staat de gemeente vrij om terug te komen op afspraken die gemaakt zijn bij het aangaan van een verbonden partij. Wel zijn daaraan altijd regels, voorschriften en (financiële) consequenties verbonden.

Informatievoorziening
Voor wat betreft betrokkenheid van gemeenteraden bij gemeenschappelijke regelingen hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

1. Het zwaartepunt van democratische gemeenteraadscontrole wordt verlegd naar "sturing vooraf": doelen en indicatoren zijn helder geformuleerd;
2. Beleidsplannen in conceptstadium en politiek gevoelige informatie worden voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan de gemeenteraad;
3. Verantwoordingsinformatie en controle vindt plaats via de reguliere gemeentelijke planning- en control cyclus;
4. De gemeenschappelijke regeling stelt éénmaal per raadsperiode een evaluatierapport op en de gemeenteraad bespreekt dit evaluatierapport.

Stukken waarover de raad een zienswijze kan geven (begrotingen etc.) worden voor wensen en bedenkingen op de agenda geplaatst, overige stukken (jaarverslagen etc.) ter kennisneming.

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	**Dienst Sociale Zaken en werkgelegenheid Noardwest-Fryslân**			
Wijze van belang/doelstelling	De taak van de Dienst SoZaWe is het uitvoeren van sociale voorzieningen zoals de Participatiewet, WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) het minimabeleid (Financieel Vangnet) en overige wetten op de terreinen van sociale zekerheid en gesubsidieerde arbeid waarvan de uitvoering aan de gemeentebesturen is opgedragen. Met ingang van 1 januari 2015 hebben de gemeenten extra taken gekregen in het kader van de drie decentralisaties van de Jeugdwet, de Participatiewet en de nieuwe Wmo. De Dienst fungeert als backoffice van deze drie decentralisaties.			
Financieel belang	Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van aantal inwoners dat gebruik maakt van de beschikbare voorzieningen.			
Omvang bijdrage	€ 63.329.618			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	€ 672.000	1 januari 2027	€ 672.000
Vreemd vermogen	1 januari 2026	€ 10.150.000	1 januari 2027	€ 10.150.000
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil			
Risico's	De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.			
Opmerkingen	De cijfers van het financieel belang zijn op basis van de concept begroting 2026.			

Naam verbonden partij	**FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing)**			
Wijze van belang/doelstelling	Inzetten voor een betere en veilige leefomgeving in Fryslân door vergunningen te verstrekken, toezicht te houden, te handhaven daar waar nodig en advisering op het gebied van op het gebied van licht, geluid, trillingen, bodem, energie, externe veiligheid en juridische zaken.			
Financieel belang	Elke deelnemende gemeente draagt bij op basis van de feitelijke afname van ingezette uren per taak (basistaken).			
Omvang bijdrage	€ 1.274.483			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	€ 800.000	1 januari 2027	€ 800.000
Vreemd vermogen	1 januari 2026	€ 4.755.000	1 januari 2027	€ 4.755.000
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil			
Risico's	Het risico is dat de gemeente verantwoordelijk voor tekorten die ontstaan binnen de FUMO, omdat de gemeente bijvoorbeeld meer uren moet afnemen dan begroot.			
Opmerkingen	De cijfers zijn gebaseerd op de ontwerpbegroting 2026 van de FUMO.			

Naam verbonden partij	**Hûs en Hiem**			
Wijze van belang/doelstelling	Welstands- en monumentenadvisering voor de deelnemende gemeenten.			
Financieel belang	Elke deelnemende gemeente draagt bij in de kosten van Hûs en Hiem naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.			
Omvang bijdrage	€ 75.238			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	€ 382.955	1 januari 2027	€ 382.955
Vreemd vermogen	1 januari 2026	€ 383.045	1 januari 2027	€ 383.045
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil			
Risico's	De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten. Het effect van de invoering van de omgevingswet op de hoeveelheid advies aanvragen is onduidelijk. Vooralsnog wordt uitgegaan van gelijkblijvende hoeveelheid aan aanvragen, ook gezien de krapte op de huizenmarkt en de daarmee gepaarde wens om meer huizen te bouwen.			
Opmerkingen	De cijfers zijn gebaseerd op de ontwerpbegroting 2026 van Hûs en Hiem.			

Naam verbonden partij	**Fryslân-West**			
Wijze van belang/doelstelling	Samen met nv Empatec vormt deze gemeenschappelijke regeling het sociale werkbedrijf dat onder de naam van Empatec en Pastiel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek biedt (Empatec) of deze begeleidt/re-integreert naar een zinvolle werkplek (Pastiel).			
Financieel belang	Doorberekening aan de gemeente vindt plaats op basis van het daadwerkelijk aantal werknemers met een Wsw-status dat werkzaam is bij Fryslân-West, andere schappen of in Begeleid Werken. De bijdrage per Wsw'er is op € 1.358 per jaar geraamd voor de begroting 2025.			
Omvang bijdrage	€ 5.392.000			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	€ 11.637.000	1 januari 2027	€ 11.637.000
Vreemd vermogen	1 januari 2026	€ 850.000	1 januari 2027	€ 850.000
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil			
Risico's	De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.			
Opmerkingen	De cijfers zijn gebaseerd op de concept eerste begroting 2026 van Fryslân-West.			

Naam verbonden partij	**De Marrekrite**			
Wijze van belang/doelstelling	De Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 33 kilometer aan vrije ligplaatsen midden in de natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Daarnaast beheert en onderhoudt De Marrekrite het fietsknooppuntennetwerk, het wandelknooppuntnetwerk en de toeristische opstappunten.			
Financieel belang	De gemeente Waadhoeke draagt met een deelnemersbijdrage bij aan de GR.			
Omvang bijdrage	€ 47.578			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	€ 3.569.359	1 januari 2027	€ 3.683.095
Vreemd vermogen	1 januari 2026	€ 9.497.069	1 januari 2027	€ 10.440.461
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil.			
Risico's	De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.			
Opmerkingen	De cijfers zijn gebaseerd op de begroting 2026 van de Marrekrite.			

Naam verbonden partij	**Veiligheidsregio Fryslân**			
Wijze van belang/doelstelling	Binnen de Veiligheidsregio Fryslân werken de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners samen aan brandweerzorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing.			
Financieel belang	Indien van toepassing zal de vastgestelde bijdrage in een nadelig saldo voor de programma's gezondheid en crisisbeheersing worden verdeeld op basis van het inwonertal. In afwijking hiervan heeft het algemeen bestuur besloten de bijdrage voor het programma Brandweer te verdelen op basis van de verdeling van het cluster openbare orde en veiligheid (OOV) binnen de algemene uitkering uit het Gemeentefonds die de gemeenten jaarlijks ontvangen.			
Omvang bijdrage	€ 6.362.891			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	€ 8.345.005	1 januari 2027	€ 6.948.396
Vreemd vermogen	1 januari 2026	€ 97.594.230	1 januari 2027	€ 109.416.046
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil			
Risico's	De gemeente is verantwoordelijk voor tekorten.			
Opmerkingen	De cijfers zijn gebaseerd op de programmabegroting 2026 van de Veiligheidsregio Fryslân.			

2. Vennootschappen en coöperaties

Naam verbonden partij	**Afvalsturing Friesland (Omrin)**			
Wijze van belang/doelstelling	Het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze.			
Financieel belang	Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 94.500 (210 aandelen à € 450).			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2024	€ 83.562.000	1 januari 2025	€ 78.528.000
Vreemd vermogen	1 januari 2024	€ 127.471.000	1 januari 2025	€ 36.732.000
Omvang resultaat begrotingsjaar	Netto resultaat na belasting is € 7.130.000.			
Risico's	Geen bijzonderheden.			
Opmerkingen	De cijfers zijn op basis van de jaarrekening 2024, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is. Eind 2024 was er een nieuw herfinancieringsmoment voor een aanzienlijk deel van de leningen. Er is wederom langjarig gefinancierd.			

Naam verbonden partij	**nv Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)**			
Wijze van belang/doelstelling	Duurzaam bijdragen aan het laag houden van de kosten van de maatschappelijke voorzieningen voor de burgers.			
Financieel belang	Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 335.798 (134.319 aandelen à € 2,50).			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2024	€ 4.721.000	1 januari 2025	€ 4.777.000
Vreemd vermogen	1 januari 2024	€ 110.819.000	1 januari 2025	€ 123.614.000
Omvang resultaat begrotingsjaar	Resultaat over 2024 was € 294 miljoen.			
Risico's	Geen bijzonderheden.			
Opmerkingen	De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2024.			

Naam verbonden partij	**NV Fryslân-Miljeu (concern)**			
Wijze van belang/doelstelling	Het afvalbeleid van gemeenten uitvoeren via inzameling, verwerking en valorisatie van huishoudelijk afval op de meest duurzame wijze.			
Financieel belang	Deelname in het aandelenkapitaal ter waarde van € 96.330 (21.265 aandelen à € 4,53).			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2024	€ 11.572.000	1 januari 2025	€ 13.030.000
Vreemd vermogen	1 januari 2024	€ 26.299.000	1 januari 2025	€ 30.506.000
Omvang resultaat begrotingsjaar	Resultaat over 2024 was € 1.621.000 na bestemming en belastingen.			
Risico's	Geen bijzonderheden.			
Opmerkingen	De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2024, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.			

Naam verbonden partij	**Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV**			
Wijze van belang/doelstelling	Het behartigen van het 50%-belang in de Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland. EPZ is de eigenaar van de kerncentrale in Borsele.			
Financieel belang	€ 19.041 aandelenkapitaal.			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2023	€ 1.463.206	1 januari 2024	€ 0
Vreemd vermogen	1 januari 2023	€ 9.914	1 januari 2024	€ 0
Omvang resultaat begrotingsjaar	-€ 50.000			
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap. Het aandeel van Waadhoeke is € 19.041.			
Opmerkingen	De cijfers zijn op basis van het programmabegroting van 2024.			
Ontwikkelingen	De partij had zicht tot doel gesteld om in 2023 de organisatie te ontbinden. De liquide middelen zouden naar rato van het aandelenbelang worden uitgekeerd aan alle deelnemers. Deze deelneming is de laatste die voortkomt uit de verkoop aandelen Essent in 2009. De informatie is gebaseerd op de programmabegroting 2024, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.			

Naam verbonden partij	**Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.**			
Wijze van belang/doelstelling	De coöperatie verzorgt de inkoop van energie voor zeventien Friese gemeenten en de provincie Fryslân.			
Financieel belang				
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2022	€ 445.431	1 januari 2023	€ 426.347
Vreemd vermogen	1 januari 2022	€ 53.156	1 januari 2023	€ 102.988
Omvang resultaat begrotingsjaar	Resultaat na bestemming was -€ 19.084.			
Risico's	Geen bijzonderheden.			
Opmerkingen	De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2022, omdat er geen recentere financiële informatie beschikbaar is.			

3. Stichtingen en verenigingen

Naam verbonden partij	**Vereniging van Waddenzeegemeenten**			
Wijze van belang/doelstelling	De vereniging is een platform voor overleg en informatie- en kennisuitwisseling van die aangelegenheden die het Waddengebied in bestuurlijk zin raken. De vereniging behartigt de belangen van de leden bij de betrokken instanties en doet de uitvoering van gezamenlijke projecten.			
Financieel belang	Door de leden wordt contributie betaald.			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2022	€ 51.043	1 januari 2023	€ -6.277
Vreemd vermogen	1 januari 2022	€ 136.361	1 januari 2023	€ 262.924
Omvang resultaat begrotingsjaar	Nihil			
Risico's	Gering.			
Opmerkingen	De cijfers zijn op basis van het jaarverslag van 2022 aangezien er geen recentere gegevens zijn over het boekjaar 2023. Er wordt geen substantiële wijziging in het vermogen verwacht.			

Naam verbonden partij	**Stichting tot behoud van Monumenten in Waadhoeke**			
Wijze van belang/doelstelling	Beheer, onderhoud en restauratie van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke			
Financieel belang	Gemeentelijke budgetsubsidie.			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2022	€ 237.631	1 januari 2023	€ 269.812
Vreemd vermogen	1 januari 2022	€ 65.585	1 januari 2023	€ 80.167
Omvang resultaat begrotingsjaar	€ 32.789 voor bestemming			
Risico's	Gering.			
Opmerkingen	De ontwerpbegroting 2023 van de Stichting tot behoud van Monumenten in Waadhoeke bevatte geen informatie over de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Daarom zijn de meest recente cijfers (jaarrekening 2022) hiervoor opgenomen. Er wordt geen substantiële wijziging in het vermogen verwacht.			

Naam verbonden partij	**SHPV**			
Wijze van belang/doelstelling	De coöperatie is samenwerkingsverband van gemeenten door heel Nederland met als doel 'het stimuleren van vernieuwing in de parkeerketen en het faciliteren van gemeenten bij het digitaliseren van parkeerdiensten'.			
Financieel belang	Parkeeropbrengsten			
Financiële gegevens	**Begindatum**	**Bedrag**	**Einddatum**	**Bedrag**
Eigen vermogen	1 januari 2026	Onbekend	1 januari 2027	Onbekend
Vreemd vermogen	1 januari 2026	Onbekend	1 januari 2027	Onbekend
Omvang resultaat begrotingsjaar	Onbekend			
Risico's	Gering.			
Opmerkingen	De gemeente Waadhoeke heeft nog geen financiële stukken mogen ontvangen van de SHPV. Om deze reden is er nog geen informatie opgenomen over de financiële positie van de SHPV.			

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding
Met het grondbeleid bepaalt de gemeente hoe de ruimtelijke ambities worden gerealiseerd en daarbij speelt grond een centrale rol. Grondbeleid is dus geen doel maar een middel om de gemeentelijke ruimtelijke ambities te realiseren.

Ruimtelijke ambities zijn bijvoorbeeld vastgelegd in een structuurvisie, bestemmingsplan of woonvisie.
Grondbeleid gaat dus verder dan alleen de paragraaf Grondbeleid uit de begroting en de daarin genoemde grondexploitaties. Ook projecten in het kader van de Stads- en Dorpsvernieuwing worden met het grondbeleid gerealiseerd. Ook daar worden immers ruimtelijke doelstellingen gezet en speelt grond een centrale rol.

Kaders en beleidskeuzes
Het wettelijk kader waarbinnen het grondbeleid zich afspeelt is omvangrijk. Er zijn diverse wetten van toepassing waaronder de Omgevingswet. Voor de financiële verslaggeving is het Besluit begroting en verantwoording (BBV) leidend.

Nota grondbeleid
De gemeenteraad heeft in de raadsvergadering van 12 juni 2025 de nota Grondbeleid 2025 - 2029 vastgesteld. Met deze nota zijn de volgende uitgangspunten vastgesteld.

1. De gemeente Waadhoeke past situationeel grondbeleid toe. Afhankelijke van ambitie, marktinitiatief, grondpositie, risicoprofiel en rendement wordt per situatie bepaald welke positie de gemeente bij de ruimtelijke ontwikkeling inneemt.
2. De gemeente Waadhoeke kan strategisch grond aankopen om zo een goede uitgangspositie te verkrijgen om de gewenste ambitie te realiseren.
3. Bij het toepassen van het grondbeleid wordt geen enkel beschikbaar instrument uitgesloten.
4. Bij samenwerking dan wel faciliterend grondbeleid worden de afspraken, waaronder ook het verhaal van kosten, bij voorkeur vastgelegd in een anterieure overeenkomst.
5. De gemeente Waadhoeke hanteert marktconforme grondprijzen met uitzondering van de grondprijs voor sociale huurwoningen en voor sociaal maatschappelijke voorzieningen.
6. De gemeente Waadhoeke onderzoekt via een pilot de mogelijkheden van erfpacht als middel om goedkope woningbouw mogelijk te maken. Uitkomsten hiervan zullen al dan niet leiden tot het vaker toepassen van erfpacht en het opstellen van erfpachtbeleid.
7. Het treffen van een voorziening gebeurt bij een geprognosticeerd verlies op eindwaarde direct ter grootte van dit volledige verlies.
8. Tussentijdse winstnemingen worden toegevoegd aan de reserve grondexploitatie.

In de paragraaf grondbeleid legt het college verantwoording af over de uitvoering van het grondbeleid. Dit behelst niet alleen de gemeentelijk grondexploitaties (actief grondbeleid) maar ook de projecten die nu in de begroting zijn ondergebracht in het hoofdstuk “stad- en dorpsvernieuwing”.

Het college heeft de bevoegdheid om de grondprijzen voor bouwkavels binnen de kaders van het vastgesteld grondbeleid vast te stellen.

Complexen in de gemeente Waadhoeke
De gemeente Waadhoeke heeft in 2026 een in ieder geval 8 grondexploitaties, ook wel complexen genoemd: 4 voor bedrijventerreinen en 4 voor woningbouw. Deze complexen worden met een actief

grondbeleid ontwikkeld, dat wil zeggen: de gronden zijn door de gemeente aangekocht en bouwrijp gemaakt en zijn of worden verkocht.

Complexen bedrijventerreinen

1. Kie fase 1

De laatste kavels zijn verkocht echter de feitelijke eigendomsoverdacht van de laatste kavel wordt pas in 2030 verwacht (vanwege netcongestie. Deze grondexploitatie kan in 2031 naar verwachting worden afgesloten.

2. Kie fase 2

Het bestemmingsplan en de grondexploitatie zijn vastgesteld en de voorbereidingen voor het bouwrijp maken zijn in volle gang. Mede door de lange voorbereiding maar ook vanwege de congestie op het elektriciteitsnet is er nog geen zekerheid te geven wanneer de eerste kavels verkocht kunnen worden. Een indicatie van Liander leert dat het elektriciteitsnet pas na 2029 op orde kan zijn voor bedrijven op Kie fase 2.

3. Waddenglas

Eind 2022 is de samenwerking met RVO en de provincie beëindigd en gaat de gemeente Waadhoeke zelfstandig verder met dit complex. Tegelijkertijd met de beëindiging heeft de gemeente Waadhoeke besloten om de verkoop voorlopig stop te zetten. Waddenglas ligt in het zoekgebied voor klimaatlandschap en kan daarin mogelijk een rol vervullen. Op 10 juli 2025 is besloten om met de volgende fase van het gebiedsontwikkelingsproces klimaatlandschap te starten. Daarmee ontstaat steeds meer duidelijkheid over de beoogde toekomstige invulling van het gebied.

4. Oudebildtzijl

Er is nog een kavel beschikbaar voor verkoop. De verwachting is dat deze in 2025 wordt verkocht. Na afwerking van het terrein kan dit complex waarschijnlijk eind 2026 afgesloten worden.

Complexen woningbouw

1. Nij Altoenae - uitbreiding 2e fase

Alle kavels zijn verkocht en de woningen zijn in aanbouw. De verwachting is dat dit complex in 2026 kan worden afgesloten.

2. Winsum - Trije Keningen

Alle kavels zijn verkocht en de laatste woningen zijn in aanbouw. Dit complex kan naar verwachting in 2026 afgesloten worden.

3. Spannum

Het terrein is bouwrijp gemaakt, de eerste kavels zijn verkocht en de bouwactiviteit is gestart. De overige kavels zijn in de verkoop waarvan een aantal in een vergevorderd stadium.

4. St.-Annaparochie Zuidwest

Voor het nieuwproject is een bestemmingsplan door de raad vastgesteld en tegelijkertijd een krediet voor de uitvoering. De bestek voorbereidingen zijn in volle gang maar helaas is er een beroepschrift ingediend bij de Raad van Staten tegen het bestemmingsplan.

Tabel

De hierna opgenomen tabel geeft een overzicht van de complexen in het grondbedrijf. Voor de complexen die in exploitatie zijn is een berekening gemaakt van het verwachte eindresultaat. De laatste herziening van de grondexploitaties (per 01-01-2025) is als uitgangspunt genomen.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2026	Resultaat 2026	Boekwaarde 31-12-2026	Verwachte eindresultaat	Getroffen voorziening
Complexen bedrijventerreinen					
1. Kie 1	1.363	66	1.429	-1.728	1.728
2. Kie 2	-199	139	-59	193	-
3. Waddenglas	9.261	205	9.466	-2.250	2.250
4. Oudebildtzijl	-65	53	-12	10	-
Subtotaal	**10.360**	**463**	**10.824**	**-3.776**	**3.978**
Complexen woningbouw					
1. Nij Altoenae uitbreiding 2e fase	-108	101	-8	2	-
2. Winsum - Trije Keningen	-101	95	-6	4	-
3. Spannum	247	-419	-172	8	-
4. St.-Annaparochie Zuidwest	-	352	352	17	-
Subtotaal	**38**	**128**	**167**	**30**	**-**
Totaal	**10.398**	**592**	**10.990**	**-3.745**	**3.978**

De exploitatie St.-Annaparochie Zuidwest is 12 juni 2025 door de raad vastgesteld wordt met de 7e wijziging in de begroting 2025 verwerkt waarna er een geraamde boekwaarde 01-01-2026 ontstaat.

De jaarlijkse herziening van alle grondexploitaties in het najaar kan leiden tot aanpassing van het verwachte eindresultaat en de te treffen voorziening.

Grondbank Franeker-Zuid
Al is dit geen gemeentelijke grondexploitatie volgens de definitie van het BBV, is deze wel opgenomen in de paragraaf grondbeleid omdat hier sprake is van een grondbank. In deze grondbank “zitten” de gronden die bedoeld zijn voor de ontwikkeling van de Alvestêdewyk (Franeker-Zuid). De ontwikkeling de Alvestêdewyk en daarmee ook de “uitname” van grond uit de grondbank is onderwerp van gesprek met de ontwikkelaar Franeker-Zuid CV/BV.
Bedragen x € 1.000

Grondbank	Boekwaarde 01-01-2026	Resultaat 2026	Boekwaarde 31-12-2026	Verwachte eindresultaat	Getroffen voorziening
Franeker-Zuid	14.766	812	15.578	-	-
Franeker-Zuid (2)	-4.705	-812	-5.517	-	-
Totaal grondbank	**10.062**	**-**	**10.062**	**-**	**-**

Voorziening en reserve grondexploitatie
Uit de grondexploitatieberekening kan een negatief eindresultaat volgen. Dan is het noodzakelijk om een financiële voorziening voor dit verwachte verlies te treffen. Voor de verliesgevende complexen zijn deze voorzieningen getroffen.

De grondexploitaties brengen risico's met zich mee. Zo kunnen de kosten voor het bouw- en woonrijp maken tegenvallen. Ook het niet of later verkopen van de gronden is een risico. Tegenover deze risico's moet een "passende" reserve staan: de reserve grondexploitatie. De gewenste omvang van de reserve grondexploitatie is gerelateerd aan de boekwaarde van alle complexen.
Per 1-1-2026 is de boekwaarde berekend op € 10,4 miljoen (excl. de Grondbank) en de reserve grondexploitatie op € 1,0 miljoen. De verhouding komt daarmee uit op 10% . In het door de gemeenteraad gegeven beleidskader (Nota Reserves en voorzieningen) is het 20%-criterium opgenomen: de reserve grondexploitatie wordt afgeroomd op 20% van de gezamenlijke boekwaarden. Daar is nu geen sprake van.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	**Boekwaarde 01-01-2025**	**Mutaties 2025**	**Boekwaarde 01-01-2026**
Voorziening grondexploitatie	3.978	0	3.978
Reserve grondexploitatie	1.008	0	1.008

Stads- en dorpsvernieuwing
Na de vaststelling van de Woonvisie én de maatwerkgesprekken zijn veel dorpen en wijken bezig met hun eigen (herstructurerings)opgaven. Ook corporaties investeren continu in de kwaliteit van hun bezit en op diverse locaties zijn ontwikkelaars actief.

Dit leidt tot veel ideeën, die mogelijk kunnen leiden tot woningbouwplannen. Niet al deze ontwikkelingen zijn financieel rendabel. Voor de meeste van deze initiatieven wordt gekeken naar de gemeente als het aankomt op de benodigde investeringen in het groen en grijs alsmede bijdrage in eventuele sloop- en saneringskosten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een vrijkomende school- of bedrijfslocatie.

Paragraaf Openbaarheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo vervangt de Wet openbaarheid van bestuur. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de begroting aandacht besteed aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de wet.
In de jaarstukken moeten we verslag doen van de uitvoering van de wet, mede in relatie tot de beleidsvoornemens.
In deze paragraaf doen wij voor de eerste maal verslag van onze beleidsvoornemens. Daarbij richten wij ons op de drie pijlers van de Woo:

- Actieve openbaarmaking
- Passieve openbaarmaking
- Verbetering van de informatiehuishouding

Actieve openbaarmaking
De Woo noemt zeventien categorieën die wij actief openbaar moeten maken. Het overgangsrecht van de Woo regelt dat de start van de actieve openbaarmaking van deze zeventien categorieën wordt geregeld in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Er is een fasering aangebracht in wanneer informatiecategorieën verplicht openbaar worden. De eerste tranche is ingegaan op 1 november 2024. Er is nog geen datum bekend voor de ingang van de volgende tranche. We treffen op dit moment voorbereidende werkzaamheden zodat we mee kunnen wanneer tranche 2 ingaat.
Overigens maken wij al diverse zaken actief openbaar. Denk aan de raadsstukken, vastgestelde verordeningen, beleidsregels, organisatiegegevens en dergelijke. Het staat ons vrij om al meer documenten actief openbaar te maken.

Passieve openbaarmaking
Naast het actief openbaar maken kan iedereen altijd vragen om bepaalde informatie (op verzoek) openbaar te maken. Ook bij openbaarmaking op verzoek gaat de Woo ervan uit dat het belang van openbaarheid altijd geldt en dat alleen in uitzonderingsgevallen een bijzonder belang vóór openbaarmaking kan gaan. Concreet betekent dit dat een Woo-verzoek (of onderdelen daarvan) alleen kan (of kunnen) worden geweigerd wanneer een beschermd belang in het geding is.

Verbetering van de informatiehuishouding
Een van de uitgangspunten van de Woo is dat de informatiehuishouding op orde is. De verbetering van de informatiehuishouding is niet nieuw. Jaarlijks worden stappen gezet, mede onder invloed van zaakgericht werken en digitalisering. Doordat we nu enkele jaren zaakgericht werken met het zaaksysteem Rex, werken we aan een directe, digitale vastlegging van zaken. Veel informatie bevindt zich echter in vakapplicaties en programma's buiten Rex om, en ook daarin wordt momenteel geïnventariseerd om welke informatie het gaat en hoe wij dit conform de Archiefwet kunnen beheren. Daarnaast worden er stappen gezet aan het uitwerken van een digitale bewaarstrategie, zodat we ook op de langere termijn kunnen voldoen aan de geldende wet- en regelgeving.

Paragraaf Taakstellingen

Inleiding
Het financieel verwerken van een taakstelling of een bezuinigingsopdracht is een actie die door de provincie in haar rol als toezichthouder nauwlettend wordt gevolgd. De onderstaande tekst is afkomstig uit Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK) 2020 gemeenten, en geeft een nadere toelichting op de verschillende begrippen:

"Geadviseerd wordt, indien van toepassing, een integraal beeld van de opgenomen bezuinigingsmaatregelen en taakstellingen te presenteren in een paragraaf. In deze paragraaf worden alle taakstellingen, bezuinigingen en eventueel ombuigingen, die verspreid in de begroting op programmaniveau zijn opgenomen, weergegeven.
Daarnaast kan in deze paragraaf aandacht worden besteed aan de voortgang (realisatie, monitoren en zo nodig bijsturen) van eerder vastgestelde bezuinigingsmaatregelen.

Taakstelling is een opdracht tot bezuinigingen, terwijl (nog) geen concrete maatregelen zijn genomen. Pas op de langere termijn ontstaan de positieve financiële effecten.

Bezuinigingsmaatregelen zijn lastenverlagende maatregelen om een begrotingstekort weg te werken. Een bezuiniging is iets wat al rechtstreeks op de lasten van de begroting wordt verwerkt. In de begroting zijn deze bezuinigingen op programmaniveau verwerkt.

Ombuigingen zijn bijstellingen van de ramingen op grond van beleidsinhoudelijke overwegingen. Een ombuiging heeft geen gevolgen voor de hoogte van de totale begroting, maar kan wel budgettaire gevolgen hebben op programma- of taakveldenniveau."

Onderbouwing taakstellingen 2026
In de kadernota 2026-2029 zijn diverse ruimtebiedende maatregelen opgenomen. Alle maatregelen 2026 zijn concreet verwerkt in de voorliggende begroting.

Twee maatregelen vragen in dit kader om nadere toelichting:
- verminderen uitgaven sociaal domein € 300.000
- taakstelling gemeentelijke bedrijfsvoering € 250.000.

Verminderen uitgaven sociaal domein
In de kadernota staat het volgende: "We zetten in op diverse maatregelen die kunnen leiden tot lagere uitgaven sociaal domein: a. Financiële vertaling Ketengerichte aanpak grip op kosten jeugd (deels als dekking huidige taakstelling van € 400.000). Wij verwachten van de gewenste inzet van o.a. de Accounthouder huisartsen (zie toelichting op budgetaanvraag) en het gebiedsteam op school een structureel ruimtebiedend effect vanaf 2027. Daarnaast verwachten wij andere duurzame effecten van maatregelen vanuit de Ketengerichte aanpak grip op kosten jeugd en de lopende opdrachten om de bedrijfsvoering Gebiedsteam nog beter op orde te krijgen. Eventuele financiële voordelen worden in de daaropvolgende jaren zichtbaar.
b. Ketengerichte aanpak ook voor de Wmo. Deze optie wordt onderzocht. Te verwachten effecten nog niet bekend.
c. Resultaten vervolgonderzoek lokale infrastructuur voor ondersteuning van kwetsbare doelgroepen. Het onderzoek wordt uitgevoerd bij honorering van de incidentele budgetaanvraag van € 60.000. De te verwachten effecten bij invoering van maatregelen vanuit dat onderzoek zijn nog niet bekend."

De onderbouwing voor de verwachte realisatie in 2026 heeft te maken met het gebiedsteam op school (GTS). Door de aanwezigheid en het oplossend vermogen van gebiedsteammedewerkers

wordt de zorgvraag genormaliseerd en wordt duurdere jeugdzorg voorkomen. Er is een berekening gemaakt van de verwachte besparing op basis van 65 verwijzingen, die niet doorgaan naar de jeugdzorg. Uit de voorlopige cijfers van 2024 van de Dienst blijkt, dat de gemiddelde financiële verplichting voor specialistische jeugdhulp in 2024 € 7.836 bedraagt. De berekende besparing voor de gemeente is dan 65 x € 7.836 - € 509.340. Dit geeft vertrouwen in de mogelijkheid om de financiële omvang van het budget jeugdzorg met € 300.000 te verminderen ten opzichte van de door de Dienst aangegeven raming 2026.
Daarnaast zijn er op de overige genoemde onderdelen eveneens besparingen te verwachten, die zijn nog niet concreet in de begroting 2026 verwerkt.

Taakstelling gemeentelijke bedrijfsvoering
In de kadernota staat het volgende: "Van de directie wordt verwacht dat zij op termijn, met minder budgettaire en/of formatieve middelen dan nu, het huidige takenpakket uitvoeren. Deze opgave sluit aan bij het onderwerp efficiencyvoordelen en geldt organisatiebreed. De directie is verantwoordelijk deze taakstelling in te vullen."

De taakstelling is concreet verwerkt in de begroting 2026 en omvat zowel een vermindering van werk- en projectbudgetten als een aanscherping van de beschikbare ambtelijke capaciteit. Zo is de post ‘onvoorzien met bestemming’ verlaagd met € 150.000, bestaande uit een aantal kleinere bedragen voor diverse taakmutaties (€ 61.500) en een verlaging van de reservering LPO (€ 88.500). Daarnaast is de overhead met € 100.000 teruggebracht. Deze maatregelen illustreren dat de ruimtebiedende opgave niet alleen financieel van aard is, maar ook gevolgen heeft voor de inzet van formatie binnen de organisatie. Hiermee is de taakstelling breed en integraal in de organisatie doorvertaald.

Taakstellingen in meerjarenperspectief
Overeenkomstig de kadernota 2026-2029 staan er in meerjarenperspectief nog twee taakstellingen. Het betreft het verminderen van de uitgaven sociaal domein en het actualiseren van beleid. Onderstaand de toelichting zoals deze in de kadernota is opgenomen.

Actualiseren van beleid (gemeentebreed) met een taakstelling vanaf 2027 (jaarlijks € 50.000)
Bij actualisatie van beleid én bij nieuw beleid nemen we, naast een inhoudelijke, ook een financiële opgave mee.

Verminderen uitgaven sociaal domein (€ 300.000 in 2026 oplopend naar € 1.000.000 in 2029)
De toelichting is opgenomen onder de uitwerking voor 2026. Daar is de onderbouwing voor 2026 aangegeven. Op de overige genoemde onderdelen zijn in meerjarenperspectief eveneens besparingen te verwachten.

Taakstelling in meerjarenperspectief (bedrag x €1.000)	2026	2027	2028	2029
Actualiseren van beleid	0	50	100	150
Verminderen uitgaven sociaal domein	0	300	500	700
Totaal	**0**	**350**	**600**	**850**

5 Financiële begroting

Inleiding
Voorafgaand aan de verplicht voorgeschreven onderdelen van de Financiële begroting schetsen we kort de stappen vanaf de kadernota 2026-2029 naar deze begroting.
De verplicht voorgeschreven onderdelen vallen onder de termen:
- het overzicht van baten en lasten met toelichtingen, en
- de uiteenzetting van de financiële positie met toelichtingen daarop.

De baten en lasten worden op verschillende manieren gepresenteerd om goed inzicht te geven. Omdat de begroting structureel in evenwicht moet zijn is van het belang om de lasten en baten te schonen van de incidentele lasten en baten. Daarbij hebben deze incidentele laten en baten vaak een relatie met een reserve en/of voorziening.

De (geprognosticeerde) balans geeft inzicht in de financiële positie. Op onderdelen van de balans wordt een korte toelichting gegeven.

De grondslagen van de ramingen hebben op zowel de baten en lasten als de balans betrekking.

Hoofdlijnen van het financiële perspectief
In de kadernota 2026-2029 is het meerjarenperspectief 2026-2029 en de budgettaire ruimte geschetst op basis van de meicirculaire 2025. Aanvullend op de kadernota zijn een drietal besluiten genomen:
- het budget van € 30.000 behorende bij de verordening beeldbepalende bomen niet te schrappen;
- de voorgestelde besparing in 2027 op indexering op subsidies te schrappen;
- de budgetaanvraag verzilverlening te honoreren.
Het financiële effect hiervan is in onderstaande tabel weergegeven.

Bedragen x € 1	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Budget verordening beeldbepalende bomen	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
Indexering subsidies		-275.000	-275.000	-275.000
Budgetaanvraag verzilverlening	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
totaal	**-42.000**	**-317.000**	**-317.000**	**-317.000**

De besluitvorming is verwerkt in de nu voorliggende programmabegroting. Bij de gebruikelijke doorrekening van de budgetten naar 2026 zijn er nog aanvullende mutaties verwerkt met een autonoom karakter. Ook is de ruimtebiedende maatregelen '1% verhoging OZB' geschrapt, zoals eerder is aangegeven.

Het effect van de doorrekening van de budgetten komt per saldo uit op een positieve ontwikkeling, die onder andere wordt veroorzaakt doordat de bijdrage aan de Fumo met afgerond € 84.000 lager kon worden opgenomen dan in de kadernota was voorzien.
De reeks loopt af naar afgerond € 10.000 negatief in 2029 vanwege het vervallen van een bijdrage dekkingsreserve kapitaallasten in dat jaar, die abusievelijk niet in de kadernota was verwerkt.

De jaarschijf 2026 sluit met een positief saldo van € 20.521. De bijgewerkte meerjarenraming geeft op hoofdlijnen hetzelfde beeld als in de kadernota, dat wil zeggen positieve saldi voor 20206, 2027 en 2028 en een negatieve uitkomst voor 2029.

In onderstaande tabel is e.e.a. cijfermatig uitgewerkt.

Bedragen x € 1.000	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Meerjarenperspectief Kadernota 2026-2029	**0**	**2.700**	**736**	**-977**
Ruimtebieders niet gehonoreerd	-30	-305	-305	-305
Extra structurele budgetaanvragen	-12	-12	-12	-12
Startpunt voor de begroting 2026	**-42**	**2.383**	**419**	**-1.294**
Mutaties doorrekening begroting	63	63	63	-10
Bijgesteld meerjarenperspectief	**63**	**63**	**63**	**-10**
Nieuw meerjarenperspectief	**21**	**2.445**	**482**	**-1.304**

Bovenstaand meerjarenperspectief wordt in de volgende paragraaf uitgewerkt vanuit de invalshoek van het structureel begrotingsevenwicht.

Structureel begrotingssaldo
Structureel begrotingsevenwicht betekent dat structurele lasten gedekt worden door structurele baten. De begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. Deze beoordeling wordt gemaakt met behulp van het onderstaand overzicht: uit het geraamde resultaat worden de incidentele lasten en baten gehaald waarna het structurele resultaat of begrotingssaldo zichtbaar wordt.

Na onderstaande overzicht is het structureel begrotingssaldo uitgewerkt per programma voor de vier jaren van het meerjarenperspectief.

Structureel begrotingssaldo (x € 1.000)	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Lasten exclusief mutaties reserves	-174.632	-170.668	-170.168	-173.407
Baten exclusief mutaties reserves	175.148	173.484	171.175	171.716
Geraamd saldo van baten en lasten	**516**	**2.816**	**1.007**	**-1.692**
Toevoegingen reserves	-2.444	-1.200	-1.200	0
Onttrekkingen reserves	1.949	830	675	388
Geraamd resultaat	**21**	**2.445**	**482**	**-1.304**
Incidentele lasten incl incidentele toevoegingen reserves	-7.627	-2.408	-2.229	-314
Incidentele baten incl incidentele onttrekkingen reserves	4.066	1.208	1.029	314
Structureel begrotingssaldo	**3.582**	**3.645**	**1.682**	**-1.304**

Structureel begrotingssaldo 2026-2027	**2026**			**2027**		
(x € 1.000)	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Programma 1 - Bestuur en ondersteuning	4.825	826	-3.999	4.770	826	-3.944
Programma 2 - Veiligheid	5.855	70	-5.785	5.775	70	-5.705
Programma 3 - Verkeer, vervoer en waterstaat	12.055	240	-11.816	11.353	240	-11.114
Programma 4 - Economie	1.721	667	-1.053	1.656	614	-1.041
Programma 5 - Onderwijs	7.219	1.470	-5.749	7.280	1.495	-5.784
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie	13.741	1.053	-12.687	13.397	1.078	-12.318
Programma 7 - Sociaal Domein	81.787	19.989	-61.797	80.434	19.889	-60.545
Programma 8 - Volksgezondheid en milieu	18.069	16.006	-2.063	18.343	16.100	-2.243
Programma 9 - Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.893	2.964	-2.930	4.570	1.640	-2.930
Totaal van de programma's	151.164	43.286	-107.878	147.576	41.953	-105.623
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	1.684	131.766	130.082	1.684	131.434	129.751
Overzicht overhead	19.118	97	-19.021	18.553	97	-18.456
Bedrag heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	2.667	0	-2.667	2.856	0	-2.856
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien)	174.632	175.148	516	170.668	173.484	2.816
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	2.444	1.949	-495	1.200	830	-370
Geraamd resultaat	**177.077**	**177.097**	**21**	**171.868**	**174.314**	**2.445**
Waarvan incidentele baten lasten	5.183	1.622	-3.562	1.208	8	-1.200
Structureel begrotingssaldo / resultaat	**171.894**	**175.476**	**3.582**	**170.661**	**174.306**	**3.645**

Structureel begrotingssaldo 2028-2029	**2028**			**2029**		
(x € 1.000)	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Programma 1 - Bestuur en ondersteuning	4.680	826	-3.854	4.630	805	-3.824
Programma 2 - Veiligheid	5.765	70	-5.695	5.765	70	-5.695
Programma 3 - Verkeer, vervoer en waterstaat	11.353	240	-11.114	11.353	240	-11.114
Programma 4 - Economie	1.656	699	-956	1.656	699	-956
Programma 5 - Onderwijs	7.329	1.495	-5.834	9.223	1.495	-7.727
Programma 6 - Sport, cultuur en recreatie	13.352	1.078	-12.273	15.368	1.078	-14.289
Programma 7 - Sociaal Domein	79.655	20.581	-59.073	79.227	20.585	-58.641
Programma 8 - Volksgezondheid en milieu	18.458	16.195	-2.263	18.552	16.289	-2.263
Programma 9 - Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.535	1.616	-2.919	3.820	1.115	-2.705
Totaal van de programma's	146.782	42.801	-103.981	149.592	42.378	-107.215
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	1.684	128.277	126.594	1.684	129.241	127.558
Overzicht overhead	18.533	97	-18.436	18.503	97	-18.406
Bedrag heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	3.170	0	-3.170	3.629	0	-3.629
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien)	170.168	171.175	1.007	173.407	171.716	-1.692
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.200	675	-525	0	388	388
Geraamd resultaat	**171.368**	**171.850**	**482**	**173.407**	**172.104**	**-1.304**
Waarvan incidentele baten lasten	1.029	-171	-1.200	314	314	0
Structureel begrotingssaldo / resultaat	**170.339**	**172.021**	**1.682**	**173.094**	**171.790**	**-1.304**

Overzicht van geraamde incidentele lasten en baten
Het saldo aan incidentele baten en lasten in de exploitatie (exclusief reserves) is afgerond € 3.520 miljoen. Deze incidentele mutaties worden onder de tabel per programma toegelicht.
Het saldo incidentele mutaties in de reserves is afgerond € 0,994 miljoen.
Deze incidentele mutaties in de reserves worden toegelicht in het overzicht van mutaties in de reserves.

Bedragen x € 1.000	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2026	**2027**	**2028**	**2029**
Programma 1 Lasten	-45	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 2 Lasten	-90	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 3 Lasten	-832	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 4 Lasten	-159	-93	-93	-93
Baten	147	93	93	93
Programma 5 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 6 Lasten	-302	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 7 Lasten	-927	-144	0	0
Baten	400	0	0	0
Programma 8 Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Programma 9 Lasten	-2.294	-970	-936	-220
Baten	2.069	745	721	220
Alg.dekkm. Lasten	-535	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Totaal incidentele baten en lasten	**-2.568**	**-369**	**-215**	**0**
	0	**0**	**0**	**0**
Bij/Af: incidentele mutaties in reserves	-994	-831	-985	0
Totaal saldo incidenteel (- is last)	**-3.562**	**-1.200**	**-1.200**	**0**

De incidentele lasten en baten per programma zijn:

Programma 1 Bestuur en Ondersteuning
Hier staan de budgetten geraamd voor het inwerkprogramma nieuwe raad 2026 € 20.000 en de procedure Kroonbenoeming burgemeester € 25.000. Beide onderdeel van de incidentele budgetaanvraag 2026-2029).

Programma 2 Veiligheid
Betreft de uitgaven voor de projectleider implementatie ondermijning en BIBOB € 90.000 (incidentele budgetaanvraag 2026-2029).

Programma 3 Verkeer, vervoer en Waterstaat
Hier staan de budgetten geraamd voor de schelpenpaden € 804.000 en de verkeerssituatie Berltsum - snelheidsremmer Wiersterdyk € 28.000. Beide onderdeel van de incidentele budgetaanvraag 2026-2029).

Programma 4 Economie
Onderdeel van dit programma zijn onder andere de mutaties grondexploitaties (bedrijventerreinen). De mutaties grondexploitatie zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie is in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen. Voor 2026 gaat het om € 146.711 aan baten en lasten. Voor 2027-2029 is het € 93.462.

Eveneens zijn hier geraamd de kosten Vitaal St Annaparochie van € 12.000 (incidentele budgetaanvraag 2024-2027).

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie
Betreft de uitgaven voor de upgrade van de sportvelden Froubuurt (relatie structurele budgetaanvraag) € 302.000 (incidentele budgetaanvraag 2026-2029).

Programma 7 Sociaal Domein
In de begroting van de Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid zit een incidenteel budget voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Het gaat hier om incidentele uitgaven en ontvangsten van € 400.000. Per saldo budgetneutraal. Daarnaast zijn er budgetten opgenomen voor de subsidie coördinator huisvesting statushouders € 22.500, het veranderproces sociaal domein € 250.000, een accountmanager huisartsen € 50.000, het vervolgonderzoek lokale infrastructuur kwetsbare werkzoekenden € 60.000 en de subsidie NWC De Opstap 2026 en 2027 144,300 per jaar. Allemaal onderdeel van de incidentele budgetaanvragen 2026-2029.

Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing
Mutaties grondexploitaties (niet bedrijventerreinen) zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie is in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen. De mutatie met de balanspost voorraden is onderdeel van de baten. Voor 2026 gaat het om € 1.543.587 aan baten en lasten. Voor 2027-2029 is het € 220.047.

Hier is ook de subsidiëring van de stichting Herstel dorpen en Bildtdijken opgenomen. Voor 2026 en 2027 gaat het om € 750.000 aan lasten en € 525.000 aan baten. Voor 2028 gaat het om € 715.800 aan lasten en € 501.060 aan baten. Het verschil wordt gedekt door een vrijval uit de bestemmingsreserve Ontwikkellijnen.

Algemene dekkingsmiddelen
Hier staan budgetten geraamd voor de toekomstbestendige begroting € 75.000, de toekomstbestendige financiële functie € 180.000, de aanpassing van de centrale hal van het gemeentehuis € 20.000, een budget voor Sels Oars € 20.000 en het organisatie ontwikkelprogramma € 240.000. Allemaal onderdeel van de incidentele budgetaanvraag 2026-2029.

Overzicht van mutaties in de reserves
In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves gesorteerd per programma. Tevens is onderscheid gemaakt in incidentele

en structurele reservemutaties. De structurele toevoegingen of onttrekkingen aan de reserves zijn nader toegelicht in bijlage 6.2.

De incidentele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves corresponderen met de bijbehorende incidentele lasten en baten van in totaal per saldo € 993.795 (€ 2.444.300 -/- € 1.450.505).

De incidentele onttrekkingen aan de reserves bestaan uit de volgende posten:

- Vrijval bestemmingsreserve eenmalige wensen (€ 12.000 voor Vitaal Sint Annaparochie, 2026 laatste jaar;
- Vrijval bestemmingsreserve Sociaal domein (€ 648.600; ingezet voor de incidentele budgetaanvragen kadernota 2026-2029);
- Vrijval bestemmingsreserve Ontwikkellijnen (Herstel Dorpen en Bildtdijken: € 225.000 voor 2026 en 2027 en € 214.740 in 2028);
- Vrijval Algemene reserve (€ 564.904; ingezet voor de incidentele budgetaanvragen kadernota 2026-2029).

Per saldo € 1.450.505.

Hier tegenover staat aan de lastenkant een aanvulling aan de bestemmingsreserve kapitaallasten Bloemketerp van € 1.200.000 (2026-2028), een dotatie van € 144.300 aan de reserve eenmalige wensen voor subsidie NCW De Opstap, een dotatie voor de bestemmingsreserve Impuls woningmarkt ten behoeve van uitvoeringskracht woningbouw van € 300.000 en een aanvulling van de bestemmingsreserve dorpen en wijken van € 800.000. Per saldo € 2.444.300.

Bedragen x € 1.000	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2026	**2027**	**2028**	**2029**
Programma 5 Lasten	18	18	18	18
Baten	0	0	0	0
Programma 6 Lasten	431	392	392	320
Baten	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen Lasten	50	50	50	50
Baten	0	0	0	0
Totaal structurele mutaties in reserves	**499**	**460**	**460**	**388**
Bij/Af: incidentele mutaties in reserves	-994	-831	-985	0
Totaal mutaties in de reserves (- is last)	**-495**	**-370**	**-525**	**388**

Mutaties per reserve
In onderstaande tabel zijn de reservemutaties gespecificeerd per programma én per reserve. In de laatste kolom is incidenteel/structureel geduid.

Programma		**Primitief**	**Begroting**	**Meerjarenraming**			
Bedragen x € 1000		**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**I/S**
	Totaal saldo van baten en lasten	3.110	516	2.816	1.007	-1.692	
	Dotaties						
6	Bestemmingsreserve Bloemketerp	0	-1.200	-1.200	-1.200	0	I
7	Incidentele budgetaanvragen 2024: Bestemmingsreserve eenmalige wensen	0	-144	0	0	0	I
9	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	-4.200	0	0	0	0	I
9	Bestemmingsreserve Impuls woningmarkt tbv uitvoeringkracht woningbouw	0	-1.100	0	0	0	I
		-4.200	**-2.444**	**-1.200**	**-1.200**	**0**	
	Onttrekkingen						
4	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	12	12	0	0	0	I
5	Reserve huisvesting onderwijs	2	2	2	2	2	S
5	Reserve nieuwbouw gymlokaal SJP	16	16	16	16	16	S
6	Verbouw Martenahuis tot museum	38	38	0	0	0	S
6	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	68	0	0	0	0	I
6	Reserve sportvelden H. v. Saxenlaan	72	72	72	72	0	S
6	Reserve kunstgrasvelden Sexbierum	11	11	11	11	11	S
6	Reserve sporthal	19	19	19	19	19	S
6	Reserve dekking kap.lasten SC Berlikum	27	27	27	27	27	S
6	Reserve dekking kap.lasten recreatiewoning Bloemketerp	0	89	89	89	89	S
6	Reserve dekking kap.lasten recreatiepark Bloemketerp	0	174	174	174	174	S
7	Reserve sociaal domein	0	649	0	0	0	I
7	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	51	0	144	0	0	I
9	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	55	0	0	0	0	I
9	Bestemmingsreserve ontwikkellijnen	375	225	225	215	0	I
AD	Incidentele budgetaanvragen 2026	0	565	0	0	0	I
AD	Bestemmingsreserve eenmalige wensen	240	0	0	0	0	I
AD	Incidentele budgetaanvragen 2025	145	0	0	0	0	I
AD	Reserve huisvesting Waadhoeke	50	50	50	50	50	S
		1.182	**1.949**	**830**	**675**	**388**	
	Resultaat	**92**	**21**	**2.445**	**482**	**-1.304**	

Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd
De begroting 2026 in meerjarenperspectief is gebaseerd op het prijspeil 2025. Voor de resterende verwachte stijging van de budgetten, die nog niet op dit prijspeil zijn geraamd, is € 1.933.396 gereserveerd.

Er is rekening gehouden met een stijging van de loonkosten van 3% structureel voor personeel. Hierbij is uitgegaan van de formatie op peildatum 1 april 2025.

Naast de arbeidsgerelateerde kosten leggen de kapitaallasten een groot beslag op de middelen van de gemeente. De rekenrente (omslagrente) van 2,0% heeft in de meerjarenraming geen directe budgettaire gevolgen. Het saldo tussen rekenrente en werkelijke rente wordt als last geboekt in de exploitatie (saldo financieringsfunctie). Binnen de grondexploitatie wordt gerekend met 2,0%. Het verschil tussen de rekenrente van 2,0% en de berekende rente over het financieringstekort van 1% is van invloed op de meerjarenraming, daar waar de rente wordt geactiveerd zoals bij de grondexploitatie. In 2026 is er sprake van een financieringstekort.

De materiële vaste activa ter grootte van € 89 miljoen (boekwaarde 1-1-2026), bestaan uit activa met een economisch nut (€ 54 miljoen) en activa met een maatschappelijk nut (€ 34 miljoen). De geraamde kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn in 2026 € 6.8 mln. en lopen af naar € 6.0 mln. in 2029.

De Algemene Uitkering (AU), onderdeel van het gemeentefonds, over het jaar 2026 is berekend in lopende prijzen. De AU over de jaren 2027-2029 is berekend in constante prijzen. Dit betekent dat er over die jaren geen rekening is gehouden met loon- en prijsstijgingen.
De berekening is gebaseerd op de meicirculaire 2025 Gemeentefonds.

Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

Geprognosticeerde balans	Begrotingsjaar			Meerjarenraming		
Bedragen x € 1.000	**2026**	**Mutaties**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Activa						
Materiele vaste activa	88.982	-4.775	84.207	79.642	75.245	71.074
Financiële vaste activa	3.378	0	3.378	3.378	3.378	3.378
Totaal vaste activa	**92.360**	**-4.775**	**87.585**	**83.020**	**78.623**	**74.452**
Voorraden (bouwgrondexpl.)	10.398	0	10.398	10.398	10.398	10.398
Uitzettingen < 1 jaar	20.000	0	20.000	20.000	20.000	20.000
Liquide middelen	300	0	300	300	300	300
Overlopende activa	5.700	0	5.700	5.700	5.700	5.700
Totaal vlottende activa	**36.398**	**0**	**36.398**	**36.398**	**36.398**	**36.398**
Totaal activa	**128.758**	**-4.775**	**123.983**	**119.418**	**115.021**	**110.850**
Passiva						
Eigen vermogen						
Resultaat	0	3.582	3.582	3.645	1.682	-1.304
Algemene reserve	17.792	-565	17.227	17.227	17.227	17.227
Bestemmingsreserves	35.350	1.060	36.410	36.781	37.305	36.917
Voorzieningen	29.356	1.819	31.175	35.218	39.355	43.587
Vaste schuld	17.058	-1.133	15.925	14.792	13.659	12.526
Totaal vaste passiva	**99.556**	**4.763**	**104.319**	**107.663**	**109.228**	**108.953**
Vlottende schuld	3.202	-9.538	-6.336	-14.245	-20.207	-24.103
Overlopende passiva	26.000	0	26.000	26.000	26.000	26.000
Totaal vlottende passiva	**29.202**	**-9.538**	**19.664**	**11.755**	**5.793**	**1.897**
Totaal passiva	**128.758**	**-4.775**	**123.983**	**119.418**	**115.021**	**110.850**

In de voorspelde balans is rekening gehouden met de geplande investeringen voor 2025 en 2026 en een stabiel werkkapitaal. Ook zijn de geplande mutaties in reserves en voorzieningen verwerkt. Eveneens zijn de aflossingen op de langlopende financiering verwerkt.
Bovenstaande balans is de basis voor de berekende financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen.

	2026	**2027**	**2028**	**2029**
EMU saldo (Prognose)	**1.595**	3.903	2.347	-1.277

Het EMU-saldo is een sleutelgrootheid voor het Europese beleid. Aan een (landelijk) tekort of overschot, het niveau en de richting van de ontwikkeling wordt grote politieke betekenis gehecht en er worden belangrijke beleidsmatige gevolgen aan verbonden.

Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waar de gemeente zelf mee werkt. Een belangrijk verschil is dat het exploitatiesaldo van de gemeente alleen betrekking heeft op de baten en lasten van de exploitatierekening, terwijl bij het bepalen van het EMU-saldo ook

kapitaaltransacties zoals investeringen en aan- en verkopen van grond worden betrokken. Daarnaast verschilt de behandeling van onder meer het interen op reserves, onttrekken van voorzieningen en de opbrengsten uit de verkoop van deelnemingen/aandelen.

Op basis van de voorschriften in het BBV moet het EMU saldo bij de uiteenzetting van de financiële positie worden opgenomen. Het voorgeschreven format voor aanlevering van het EMU-saldo opgenomen als bijlage XIII in de uitvoeringsinformatie/ activiteitenraming.

Investeringen
De investeringen (ofwel materiële vaste activa) kunnen onderscheiden worden naar:
1. nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen;
2. vervangingsinvesteringen;
3. levensduur verlengende investeringen;
4. routine-investeringen.

Nieuwe- of uitbreidingsinvesteringen worden via de kadernota's aan de raad voorgelegd voor een integrale afweging. In de kadernota 2026-2029 betrof het de investeringen parkeren sportvelden Froubuurt en verkeersmaatregelen Berltsum én de vervanging apparatuur raadszaal en parkeerautomaten Franeker.

De andere investeringen komen voort uit het beheerplan Civiele kunstwerken en het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP).
In de begroting 2025 stonden er nog vervangingsinvestering voor tractie gepland in 2026, 2027 en 2028. Zoals in de berap 2025 I toegelicht is het wenselijk om van de planning af te wijken en meer/sneller te vervangen zodat deze investeringen nu voor 2025 zijn geautoriseerd. Het effect voor de komende jaren zal in een nieuw tractieplan verwerkt worden.

In onderstaande tabel staan de geplande investeringen waarbij is aangegeven of het investeringen met economisch nut (E) of maatschappelijk nut (M) betreft en welke afschrijvingstermijn van toepassing is.

Pr.	Omschrijving investering	Cate-gorie	2026	2027	2028	2029	Afschr. termijn
1.	Vervanging apparatuur raadszaal	E	175.000				10
3.	Parkeren sportvelden Froubuurt	M	198.000				10
3.	Vervanging openbare verlichting*	M	223.000	223.000	223.000	223.000	1
3.	Vervanging parkeerautomaten Franeker	E	180.000				10
3.	Verkeerssituatie Berltsum - 3 maatregelen	M	673.400				20
3.	Damwand bij Weakens 10 Winsum langs Bolswardervaart	M	227.943				25
3.	Damwanden toegangsvaart Fûgellân Dronryp	M	585.622				25
5.	Investeringen Huisvestingsprogramma onderwijs	E	p.m.	p.m.	p.m.		ntb
8.	Vervanging riolering en klimaatmaatregelen **	E	1.267.860	575.722	1.061.475	740.132	1

* De investeringsuitgaven voor het vervangen van de openbare verlichting worden in één keer gedekt ten laste van de exploitatie dan wel de egalisatiereserve vervanging openbare verlichting.
**De investeringsuitgaven voor het vervangen van riolering en klimaatmaatregelen komen ten laste van de voorziening.

Overigens zijn deze bedragen gebaseerd op het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2020-2025 en nog niet op het Water en rioleringsprogramma (WRP) 2026-2030. Het WRP zal naar verwachting eind oktober 2025 worden vastgesteld.

Voor de andere investeringen geldt dat in de begroting rekening is gehouden met de kapitaallasten die ontstaan.

De investeringen 2026 (met uitzondering van vervanging riolering en klimaatmaatregelen) worden bij de begrotingsbehandeling beschikbaar gesteld door middel van het raadsvoorstel.

Financiering en rente
Bij de financiering van de gemeentelijk activiteiten wordt uitgegaan van integrale financiering. Dat wil zeggen, dat steeds wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente.

Het is bij gemeenten en provincies gebruikelijk dat de bespaarde rente over de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) ten laste van de exploitatie wordt gebracht. Voornaamste reden voor deze methodiek is dat, als een reserve en/of voorziening benut moet worden (en daardoor als eigen financieringsmiddel vervalt) externe financiering noodzakelijk wordt, met de daarbij horende rentelasten. Ook speelt het in stand houden van de reservepositie een rol, namelijk om het bestedingspotentieel op peil te houden.

Conform het vastgestelde beleid wordt de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen ten gunste van de exploitatie gebracht. Gevolg van dit besluit blijft dat de omvang van de reserves en/of voorzieningen direct van invloed zijn op de (rentelasten/baten in de) exploitatie en dat hierdoor de verschillen tussen begroting en rekening per jaar kunnen wisselen, zowel in positieve als in negatieve zin.

Verleende garanties en waarborgen
Het totaal aan verleende garanties bedraagt bij de aanvang van het begrotingsjaar 2026 € 69,4 miljoen. Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen x 1.000

Financier / organisatie	Aantal leningen	Aard/Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Restant lening 01-01-2026	Achtervang	Percentage borgstelling	Garantiebedrag 01-01-2026
BNG Bank							
Stichting Wonen Noordwest Friesland	6	Woningbouw	12.998	3.849		100%	3.849
Stichting Accolade	3	Woningbouw	5.059	3.453		100%	3.453
Waarborgfonds Sociale Woningbouw							
Stichting Accolade	12	Woningbouw	156.549	22.997	50%		11.499
Wonen Noordwest Friesland	23	Woningbouw	98.763	90.302	50%		45.151
Woonzorg Nederland	31	Woningbouw	603.809	3.933	50%		1.967
Stichting Habion	10	Woningbouw	90.111	2.053	50%		1.027
Stichting Hof Wonen	3	Woningbouw	77.762	77	50%		39
Stichting Woon Friesland	18	Woningbouw	344.663	1.100	50%		550
Nederlandse Waterschapsbank							
Stichting Dorpscentrum Ried	1	Financiering	100	65		100%	65
Stichting Sportbedrijf Waadhoeke	1	Huisvesting divers	1.015	433		100%	433
Stichting Vastgoed MFC Berltsum	1	Bouw MFC	660	632		100%	632
Kleed- en clubgebouw SC Franeker	1	Renovatie	650	650		100%	650
Overig							
Stichting De Koornbeurs	1	Verbouw theater	200	56		100%	56
Stichting Hatzumer Manege	1	Bouw rijhal kantine	100	8		100%	8
	112		**1.392.439**	**129.607**			**69.376**

*1) Bij leningen WSW betreft dit het op basis van de verdeelsleutel toegerekende bedrag

6 Bijlagen

6.1 Taakvelden

Alle bedragen in onderstaande tabel zijn x € 1.000

Raming van de lasten en baten per taakveld

Taakveld	Omschrijving	2026			2027		
Bedragen x € 1.000		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	3.211	29	3.182	3.116	29	3.087
0.2	Burgerzaken	1.614	797	817	1.654	797	857
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	804	346	458	804	358	446
0.4	Overhead	19.118	97	19.021	18.553	97	18.456
0.5	Treasury	200	2.126	-1.926	200	2.126	-1.926
0.61	OZB woningen	679	6.718	-6.039	679	6.740	-6.061
0.62	OZB niet-woningen	0	2.915	-2.915	0	2.915	-2.915
0.63	Parkeerbelasting	0	540	-540	0	540	-540
0.64	Belastingen overig	0	129	-129	0	129	-129
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	118.992	-118.992	0	118.626	-118.626
0.8	Overige baten en lasten	2.667	0	2.667	2.856	0	2.856
0.10	Mutaties reserves	2.444	1.949	495	1.200	830	370
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	21	0	21	2.445	0	2.445
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4.058	45	4.013	4.058	45	4.013
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.797	25	1.772	1.717	25	1.692
2.1	Verkeer en vervoer	10.731	150	10.581	9.899	150	9.749
2.2	Parkeren	345	3	341	345	3	341
2.3	Recreatieve havens	126	73	52	126	73	52
2.4	Economische havens en waterwegen	854	13	842	984	13	972
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	554	463	91	501	410	91
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	67	17	50	67	17	50
3.4	Economische promotie	1.099	187	912	1.087	187	900
4.1	Openbaar basisonderwijs	674	0	674	674	0	674
4.2	Onderwijshuisvesting	3.661	323	3.338	3.729	348	3.381
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.883	1.147	1.736	2.876	1.147	1.729
5.1	Sportbeleid en activering	1.155	298	857	1.113	298	815
5.2	Sportaccommodaties	2.574	389	2.185	2.272	414	1.858
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.908	112	1.796	1.908	112	1.796
5.4	Musea	705	86	619	705	86	619
5.5	Cultureel erfgoed	377	6	371	377	6	371
5.6	Media	1.160	0	1.160	1.160	0	1.160

Taakveld	Omschrijving	2026			2027		
Bedragen x € 1.000		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.861	162	5.700	5.861	162	5.700
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.615	1.351	2.264	3.238	951	2.287
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	2.018	0	2.018	2.018	0	2.018
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	2.192	0	2.192	2.142	0	2.142
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	1.068	175	893	518	175	343
6.3	Inkomensregelingen	26.038	17.435	8.603	26.038	17.435	8.603
6.4	WSW en beschut werk	7.343	0	7.343	6.968	0	6.968
6.5	Arbeidsparticipatie	1.575	0	1.575	1.575	0	1.575
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.522	77	2.444	2.522	77	2.444
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	6.675	420	6.255	6.675	420	6.255
6.712	Begeleiding (WMO)	2.826	0	2.826	2.826	0	2.826
6.713	Dagbesteding (WMO)	1.782	0	1.782	1.782	0	1.782
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	80	177	-97	80	477	-397
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	1.187	0	1.187	1.187	0	1.187
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	12.430	0	12.430	12.430	0	12.430
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	194	0	194	194	0	194
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	6.934	0	6.934	6.934	0	6.934
6.791	PGB WMO	388	0	388	388	0	388
6.792	PGB Jeugd	229	0	229	229	0	229
6.811	Beschermd wonen (WMO)	0	354	-354	0	354	-354
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	569	0	569	569	0	569
6.821	Jeugdbescherming	1.399	0	1.399	1.399	0	1.399
6.822	Jeugdreclassering	139	0	139	139	0	139
6.91	Coördinatie en beleid WMO	215	0	215	215	0	215
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	369	0	369	369	0	369
7.1	Volksgezondheid	3.477	296	3.181	3.477	296	3.181
7.2	Riolering	5.378	7.300	-1.922	5.472	7.395	-1.922
7.3	Afval	5.521	6.813	-1.292	5.521	6.813	-1.292
7.4	Milieubeheer	3.047	1.100	1.947	3.227	1.100	2.127
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	646	497	150	646	497	150
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.061	32	1.029	1.061	32	1.029
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.744	1.578	166	420	255	166
8.3	Wonen en bouwen	3.088	1.354	1.735	3.088	1.354	1.735
Totaal		**177.097**	**177.097**	**0**	**174.314**	**174.314**	**0**

Taakveld	Omschrijving	2026			2027		
Bedragen x € 1.000		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	3.066	29	3.037	3.016	29	2.987
0.2	Burgerzaken	1.614	797	817	1.614	776	838
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	804	358	446	804	358	446
0.4	Overhead	18.533	97	18.436	18.503	97	18.406
0.5	Treasury	200	2.126	-1.926	200	2.126	-1.926
0.61	OZB woningen	679	6.762	-6.083	679	6.784	-6.105
0.62	OZB niet-woningen	0	2.915	-2.915	0	2.915	-2.915
0.63	Parkeerbelasting	0	570	-570	0	570	-570
0.64	Belastingen overig	0	129	-129	0	129	-129
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	115.417	-115.417	0	116.359	-116.359
0.8	Overige baten en lasten	3.170	0	3.170	3.629	0	3.629
0.10	Mutaties reserves	1.200	675	525	0	388	-388
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	482	0	482	-1.304	0	-1.304
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4.058	45	4.013	4.058	45	4.013
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.707	25	1.682	1.707	25	1.682
2.1	Verkeer en vervoer	9.899	150	9.749	9.899	150	9.749
2.2	Parkeren	345	3	341	345	3	341
2.3	Recreatieve havens	126	73	52	126	73	52
2.4	Economische havens en waterwegen	984	13	972	984	13	972
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	501	410	91	501	410	91
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	67	17	50	67	17	50
3.4	Economische promotie	1.087	272	815	1.087	272	815
4.1	Openbaar basisonderwijs	674	0	674	674	0	674
4.2	Onderwijshuisvesting	3.783	348	3.435	5.677	348	5.329
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.871	1.147	1.724	2.871	1.147	1.724
5.1	Sportbeleid en activering	1.113	298	815	2.642	298	2.344
5.2	Sportaccommodaties	2.272	414	1.858	2.272	414	1.858
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.863	112	1.751	1.863	112	1.751
5.4	Musea	705	86	619	705	86	619
5.5	Cultureel erfgoed	377	6	371	377	6	371
5.6	Media	1.160	0	1.160	1.160	0	1.160
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.861	162	5.700	6.348	162	6.187
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.048	951	2.097	3.048	951	2.097
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	2.018	0	2.018	2.018	0	2.018
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	2.142	0	2.142	2.142	0	2.142

Taakveld	Omschrijving	2026			2027		
Bedragen x € 1.000		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	318	175	143	118	175	-57
6.3	Inkomensregelingen	26.038	17.435	8.603	26.038	17.435	8.603
6.4	WSW en beschut werk	6.759	0	6.759	6.532	0	6.532
6.5	Arbeidsparticipatie	1.575	0	1.575	1.575	0	1.575
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.522	77	2.444	2.522	77	2.444
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	6.675	420	6.255	6.675	420	6.255
6.712	Begeleiding (WMO)	2.826	0	2.826	2.826	0	2.826
6.713	Dagbesteding (WMO)	1.782	0	1.782	1.782	0	1.782
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	80	477	-397	80	477	-397
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	1.187	0	1.187	1.187	0	1.187
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	12.249	692	11.557	12.248	696	11.552
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	194	0	194	194	0	194
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	6.934	0	6.934	6.934	0	6.934
6.791	PGB WMO	388	0	388	388	0	388
6.792	PGB Jeugd	229	0	229	229	0	229
6.811	Beschermd wonen (WMO)	0	354	-354	0	354	-354
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	569	0	569	569	0	569
6.821	Jeugdbescherming	1.399	0	1.399	1.399	0	1.399
6.822	Jeugdreclassering	139	0	139	139	0	139
6.91	Coördinatie en beleid WMO	215	0	215	215	0	215
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	369	0	369	369	0	369
7.1	Volksgezondheid	3.477	296	3.181	3.477	296	3.181
7.2	Riolering	5.567	7.489	-1.922	5.661	7.584	-1.922
7.3	Afval	5.521	6.813	-1.292	5.521	6.813	-1.292
7.4	Milieubeheer	3.247	1.100	2.147	3.247	1.100	2.147
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	646	497	150	646	497	150
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.061	32	1.029	1.061	32	1.029
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	420	255	166	420	255	166
8.3	Wonen en bouwen	3.054	1.330	1.724	2.338	829	1.510
Totaal		**171.850**	**171.850**	**0**	**172.104**	**172.104**	**0**

Raming van de lasten en baten per programma en algemene dekkingsmiddelen

Programma	2026			2027		
Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	4.825	826	3.999	4.770	826	3.944
Programma 2 Veiligheid	5.855	70	5.785	5.775	70	5.705
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	12.055	240	11.816	11.353	240	11.114
Programma 4 Economie	1.721	667	1.053	1.656	614	1.041
Programma 5 Onderwijs	7.219	1.470	5.749	7.280	1.495	5.784
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie	13.741	1.053	12.687	13.397	1.078	12.318
Programma 7 Sociaal Domein	81.787	19.989	61.797	80.434	19.889	60.545
Programma 8 Volksgezondheid en Milieu	18.069	16.006	2.063	18.343	16.100	2.243
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	5.893	2.964	2.930	4.570	1.640	2.930
Algemene Dekkingsmiddelen	25.933	133.812	-107.878	26.737	132.361	-105.623
Totaal	**177.097**	**177.097**	**0**	**174.314**	**174.314**	**0**

Programma	2028			2028		
Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	4.680	826	3.854	4.630	805	3.824
Programma 2 Veiligheid	5.765	70	5.695	5.765	70	5.695
Programma 3 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	11.353	240	11.114	11.353	240	11.114
Programma 4 Economie	1.656	699	956	1.656	699	956
Programma 5 Onderwijs	7.329	1.495	5.834	9.223	1.495	7.727
Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie	13.352	1.078	12.273	15.368	1.078	14.289
Programma 7 Sociaal Domein	79.655	20.581	59.073	79.227	20.585	58.641
Programma 8 Volksgezondheid en Milieu	18.458	16.195	2.263	18.552	16.289	2.263
Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	4.535	1.616	2.919	3.820	1.115	2.705
Algemene Dekkingsmiddelen	25.068	129.049	-103.981	22.511	129.726	-107.215
Totaal	**171.850**	**171.850**	**0**	**172.104**	**172.104**	**0**

6.2 Toelichting structurele mutaties in de reserves

Programma 5 Onderwijs

Reserve huisvesting onderwijs
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 1.927 aan onttrokken. De looptijd is nog 19 jaar (inclusief 2026).

Reserve nieuwbouw gymlokaal SJP
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 15.983 aan onttrokken. De looptijd is nog 21 jaar (inclusief 2026).

Programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie

Verbouw Martenahuis tot museum
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 38.314 aan onttrokken. De looptijd is nog 1 jaar (inclusief 2026).

Reserve sportvelden H. v. Saxenlaan
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 72.182 aan onttrokken. De looptijd is nog 3 jaar (inclusief 2026).

Reserve kunstgrasvelden Sexbierum
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 11.054 aan onttrokken. De looptijd is nog 15 jaar (inclusief 2026).

Reserve sporthal
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 19.198 aan onttrokken. De looptijd is nog 10 jaar (inclusief 2026).

Reserve dekking kapitaallasten SC Berlikum
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 27.066 aan onttrokken. De looptijd is nog 7 jaar (inclusief 2026).

Reserve dekking kapitaallasten recreatiewoning Bloemketerp
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 88.900 aan onttrokken. De looptijd is nog 17 jaar (inclusief 2026).

Reserve dekking kapitaallasten recreatiepark Bloemketerp
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 174.000 aan onttrokken. De looptijd is nog 9 jaar (inclusief 2026).

Algemene Dekkingsmiddelen

Reserve huisvesting Waadhoeke
Een bestemmingsreserve die is gevormd ter dekking van de kapitaallasten. Er wordt hier jaarlijks een bedrag van € 50.000 aan onttrokken. De looptijd is nog 33 jaar (inclusief 2026).

6.3 Inkomensoverdrachten en subsidies

Inleiding
Voor een juiste financiële registratie van de baten en lasten zijn de voorschriften "informatie voor derden"(IV3) van toepassing. De afbakening van de categorie "subsidies" is die volgens het Europees statistisch bureau (Eurostat). Deze wijkt af van de afbakening van subsidies volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb), en spreekt met name over marktproducenten.
Voor wat wij een subsidie noemen staat in de IV3 de term inkomensoverdracht.

De inkomensoverdrachten kunnen in twee soorten worden onderscheiden.
1. Ten eerste betreft het de bijdragen in de exploitatiekosten van bedrijven en (overheids) instellingen en de bijdragen aan personen in de kosten van levensonderhoud, zover geen sociale uitkeringen in geld. Er mag hierbij geen sprake zijn van een direct verband tussen de betaling en een geleverde prestatie. Een inkomensoverdracht vergroot dan ook in deze context het beschikbare inkomen van de ontvangende partij.
2. Ten tweede worden tot de inkomensoverdrachten gerekend de betalingen van een overheidsinstelling aan een andere overheidsinstelling voor goederen en/of diensten, niet behorend tot grond, duurzame goederen of pachten, waarvoor geldt dat:
    - deze goederen en/of diensten niet worden verbruikt in het eigen productieproces van de (ontvangende) overheidsinstelling; en
    - het contract voor de levering van goederen of diensten niet tot stand is gekomen binnen een aanbestedingstraject.

De inkomensoverdrachten bestaan uit acht categorieën aan overdrachten in relatie tot een bepaalde tegensector. In het kader van deze bijlage is de categorie "Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen" van toepassing. De IV3 zegt hierover het volgende:
Hiertoe behoren onder meer de bijdragen in de uitgaven van huishoudens (..) én bijdragen in de exploitatiekosten van instellingen waarvan de baten in hoofdzaak afkomstig zijn van personen/ gezinnen en/of het buitenland.
Tot deze categorie behoren onder meer:
- tegemoetkomingen aan raadsfracties in de kosten van die fracties;
- uitkeringen schadeverzekeringen;
- bijdragen aan amateurgezelschappen voor muziek, opera, toneel en dans;
- bijdragen aan amateursportverenigingen;
- bijdragen aan instellingen zonder winstoogmerk zoals vakbonden, regionale omroepen, goede doelen organisaties;
- uitgekeerde geldprijzen, toelagen of andere bijdragen aan personen voor bijzondere prestaties, zoals op het gebied van cultuur en wetenschap of voor daden van menslievende aard;
- bijdragen aan studiefondsen en verstrekking van studiebeurzen en toelagen.

Kader
De algemene gemeentelijke kaders wat betreft de subsidieverstrekking zijn als volgt vastgelegd:
- Algemene subsidieverordening
- Subsidieregeling indexering van subsidies gemeente Waadhoeke 2018
- Subsidieregeling bevoorschotting subsidie gemeente Waadhoeke 2018
- Regeling subsidieverantwoording kleine instellingen Waadhoeke.

Subsidieregelingen - subsidieplafonds
De wijze van verdelen van de subsidies is in de afzonderlijke subsidieregelingen opgenomen. In principe geldt het budget in de begroting als subsidieplafond. In die gevallen is dit zo in de regeling vastgelegd. Is dit niet het geval dan dienen er andere afspraken te zijn vastgelegd.

Programma	Omschrijving subsidieregeling	Budget (in €)
2	Subsidieregeling evenementen	120.500
	Subsidieregeling jaarwisseling	12.395
5	Subsidieregeling Peuteropvang en VVE gemeente Waadhoeke 2022	1.242.340
6	Subsidieregeling Compensatie OZB –heffing sportverenigingen gemeente Waadhoeke 2020	38.904
	Zwembad Bloemketerp	120.000
	Lokaal Sportakkoord (brede SPUK)	30.630
	Subsidieregeling amateurkunst gemeente Waadhoeke 2019	94.099
	Regeling Incidentele subsidie Waadhoeke 2019	19.000
	Subsidieregeling Doarre & Dwaan Waadhoeke 2021	50.000
	Subsidieregeling monumenten gemeente Waadhoeke 2020	18.340
7	Beleidsregel maatschappelijke- en sportactiviteiten t.b.v. bewoners AZC St. - Annaparochie 2020	9.150
	Beleidsregels Buitenhuisplan	400.404
8	Subsidieregeling EHBO gemeente Waadhoeke 2019	1.286
	Subsidieregeling AED Waadhoeke 2023-2025	24.935
	Subsidieregeling "Afkoppelen regenwater en vergroening van daken en tuinen 2022 t/m 2024"	20.800
9	Subsidieregeling onderhoud dorpshuizen, MFC's en buurthuizen 2020-2023 gemeente Waadhoeke	148.200
	Herstel dorpen en Bildtdijken	750.000
	Totaal	**3.100.983**

Begrotingssubsidies
Daarnaast zijn er ook subsidies die niet onder een regeling te vatten zijn, de zogenaamde begrotingssubsidies. Deze worden met naam en toenaam genoemd in de begroting. Het genoemde bedrag is, is het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld (artikel 4:23 lid 3c van de Algemene wet bestuursrecht). Voor onderstaande subsidieontvangers is een structurele begrotingssubsidie opgenomen in de ontwerpbegroting.

Programma	Omschrijving	Budget (in €)
1	Fractievergoedingen	14.005
	Veteranendag (voorheen gemeente Het Bildt)	500
2	IJswegencentrale Franekeradeel	1.500
	IJswegencentrale Het Bildt	90
	IJswegencentrale activiteitenbudget	545
	Stichting Tûmba	42.692
4	Vitaal Sint Annaparochie	12.000
	Ster van de Elfsteden	20.219
	Bijdragen tbv stadspromotie (Citymarketing)	60.000

Programma	Omschrijving	Budget (in €)
	Bijdrage ondernemersfonds Franeker (uit reclamebelasting)	90.000
	Bijdrage Bildts ondernemersfonds (uit reclamebelasting)	20.000
	Subsidie vitaliteit Sint Annaparochie	12.000
	Divers/Overig	2.550
	Stichting Bestemming Noardwest	58.680
	Merk Fryslân	22.060
	Divers/Overig	1.605
5	Sprookje	1.300
	Tomke	3.170
	Natuur- en Milieueducatie	30.000
	Exploitatiebijdrage St Onderwijscampus	13.374
	Exploitatiebijdrage AMS voor Einstein Class	215.000
6	Zwemvijver Swanneblom Slappeterp	4.250
	Waadhoeke fietstocht	20.000
	Sport Fryslân - beweegteam Waadhoeke	464.770
	Optisport - sporthal De Trije	298.108
	Sportbedrijf Waadhoeke	535.898
	Beheervergoedingen sportvelden:	
	- Kaatsverenigingen	3.876
	- Sportaccommodatie Tzum	19.056
	- Voetbalvelden Achlum	7.752
	- VV Ouwe Syl onderhoud kunstgrasveld	13.706
	- Sportcomplex It Bosk Bitgum	21.769
	- Kaatsvereniging Foarút Marssum	2.670
	- sportveld Wjelsryp	3.994
	- sportveld Spannum	5.837
	Culturele subsidies:	
	- Yeb Hettinga skoalle	3.000
	- Stichting Groate Kerk	12.500
	- Stichting Aerden Plaats	22.500
	- Fries Film- en Audioarchief	7.500
	- Stichting Waadklank	5.000
	Keunstwerk	26.614
	Academie van Franeker	125.000
	Cultuurcoaches	64.542
	Muziekschool Seewyn	502.727

Programma	Omschrijving	Budget (in €)
	De Koornbeurs	548.739
	De Koornbeurs - lokale podiumkunsten	25.000
	Afûk Leeuwarden	5.370
	Vertalingen toneelstukken in Fries/Bildts	345
	Frysk Belied	10.000
	Kaatsmuseum	6.000
	Museum Martena (incl Martenatuin)	360.100
	Planetarium	208.500
	Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Waadhoeke	170.879
	Omroep Zilt	34.791
	Bibliotheek Fryslân Noord	1.115.943
	Bildts Documentatiecentrum	8.432
	Boerepaed Skingen	2.000
7	Connexa	1.489.678
	Stichting Vluchtelingenwerk	5.000
	Grutsk: kinderopvang en huiskamer De Bolder	70.000
	Humanitas Noordwest Friesland	8.756
	Stichting Present	31.933
	Fair Trade	1.000
	Speel-o-theek	2.594
	Doarpswurk	460
	NWC De Opstap 2026	144.300
	Ontwikkelen inloopvoorzieningen	45.000
	Stichting Urgente noden	7.037
	Voedselbank	5.000
	Stichting Lyk is Ryk	9.000
	Humanitas Home Start	35.065
	Stichting babyspullen	2.400
	Stichting Leergeld	114.000
	Stichting jeugdfonds sport en cultuur	64.000
	Stichting Volwassenfonds sport en cultuur	40.000
	Stichting Stjoer	73.140
8	Stichting Slachtofferhulp	18.080
	Preventieve taken jeugd	47.625
	Diverse organisaties subsidie glas	4.500
	Vogelwacht Franeker	40.000
	Oorlogsmonumenten	100
AD	Activiteitencommissie personeel	5.000
	Kredietbank	4.000

	totaal	**7.556.126**

6.4 Nieuwe budgetten

Pr.	I/U	Onderwerp	2026	2027	2028	2029	I/S
1	U	Abonnementskosten debatrijk	-8.400	-8.400	-8.400	-8.400	S
3	U	Vervanging parkeerautomaten Franeker	-13.400	-13.400	-13.400	-13.400	S
3	U	Verhoging dotatie groot onderhoud Wegen	-858.300	-858.300	-858.300	-858.300	S
3	U	Verkeerssituatie Berltsum - 3 maatregelen	-53.900	-53.900	-53.900	-53.900	S
5	U	Huisvesting scholen AMS en Kabas				-1.826.000	S
5	U	Subsidie Einstein Class	-115.000	-115.000	-115.000	-115.000	S
6	U	Herinrichting openbaar gebied				-265.000	S
6	U	Buitensporten				-222.000	S
6	U	Nieuw zwembad Franeker				-624.000	S
6	U	Glijbaan nieuw zwembad Franeker				-70.000	S
6	U	Subsidie Seewyn	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000	S
6	U	Subsidie academie van Franeker	-95.000	-95.000	-50.000	-50.000	S
6	U	Parkeren sportvelden Froubuurt	-25.740	-25.740	-25.740	-25.740	S
6	U	Bevaarbaar houden vaarrondjes		-130.000	-130.000	-130.000	S
7	U	AED beleid	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	S
8	U	Duurzaamheidsagenda	-92.500	-272.500	-292.500	-292.500	S
9	U	Budget verzilverlening	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	S
AD	U	Vervangen apparatuur raadzaal	-22.750	-22.750	-22.750	-22.750	S
			-1.371.990	**-1.681.990**	**-1.656.990**	**-4.663.990**	

Pr.	I/U	Onderwerp	2026	2027	2028	2029	I/S
1	U	Inwerkprogramma nieuwe raad 2026	-20.000				I
1	U	Procedure Kroonbenoeming burgemeester	-25.000				I
2	U	Projectleider implementatie ondermijning en BIBOB	-90.000				I
3	U	Vervangen schelpenpaden	-804.000	-804.000	-804.000		I
3	U	Verkeerssituatie Berltsum - snelheidsremmer Wiersterdyk	-28.000				I
6	U	Reserveren voor ontwikkelingen Bloemketerp	-1.200.000	-1.200.000	-1.200.000		I
6	U	Upgrade sportvelden Froubuurt	-302.000				I
7	U	Subsidie coördinator huisvesting statushouders	-22.500	-22.500			I
7	U	Veranderproces sociaal domein	-250.000				I
7	U	Accountmanager huisartsen	-50.000				I
7	U	Vervolgonderzoek lokale infrastructuur kwetsbare werkzoekenden	-60.000				I
7	U	Subsidie NWC De Opstap 2026 en 2027	-288.600				I
9	U	Uitvoeringskracht woningbouw	-300.000				I
9	U	Voeding Stads- en dorpsvernieuwingsfonds	-800.000				I
AD	U	Onderzoek toekomstbestendige begroting	-75.000				I
AD	U	Toekomstbestendige financiële functie	-180.000				I
AD	U	Aanpassing centrale hal	-20.000				I
AD	U	Budget Sels Oars	-20.000	-20.000	-20.000		I
AD	U	Organisatie ontwikkelprogramma	-240.000	-240.000	-240.000		I
			-4.775.100	**-2.286.500**	**-2.264.000**	**0**	

6.5 Ruimtebiedende maatregelen

Pr.	I/U	Onderwerp	2026	2027	2028	2029	I/S
2	I	Leges heffen bij Verken je idee	100.000	100.000	100.000	100.000	S
3	I	Invoeren leges nutsbedrijven	30.000	30.000	30.000	30.000	S
3	U	Minder budget voor verkeersmaatregelen	19.000	19.000	19.000	19.000	S
3	U	Verminderen ambitieniveau onderhoud elementenverharding	50.000	50.000	50.000	50.000	S
3	U	Besparen op onderhoud schelpenpaden	25.000	25.000	25.000	25.000	S
3	U	Besparen op energiekosten openbare verlichting	50.000	50.000	50.000	50.000	S
3	U	Aanbestedingsbeleid openbare ruimte	50.000	50.000	50.000	50.000	S
3	U	Inwonersparticipatie bij werkzaamheden openbare ruimte	50.000	50.000	50.000	50.000	S
4	U	Verlagen budgetten economische stimulering	10.000	10.000	10.000	10.000	S
6	I	Verhogen tarieven gymzalen en sportvelden	50.000	100.000	100.000	100.000	S
6	U	Bijstellen subsidiebudget o.b.v. realisaties	70.000	70.000	70.000	70.000	S
6	U	Verminderen ambitieniveau beheer en onderhoud openbaar groen	170.000	170.000	170.000	170.000	S
6	U	Inbesteden afhandeling monumentenvergunningen	35.000	35.000	35.000	35.000	S
7	U	Verminderen uitgaven sociaal domein	300.000	600.000	800.000	1.000.000	S
8	U	Duurzaamheid: budgetten energiecoach en MKB	50.000	50.000	50.000	50.000	S
9	U	Verhogen bedrag loonkosten naar grondexploitatie	30.000	30.000	30.000	30.000	S
AD	I	Verhogen pachtinkomsten	12.000	24.000	24.000	24.000	S
AD	I	Verhogen parkeertarief	30.000	30.000	60.000	60.000	S
AD	U	Besparing gemeentelijke bedrijfsvoering	250.000	250.000	250.000	250.000	S
AD	U	Versneld aflossen langlopende geldleningen	350.000	350.000	350.000	350.000	S
AD	U	Stelpost BTW-compensatiefonds verhogen naar 100%	412.500	412.500	412.500	412.500	S
		Totaal m.i.v. 2026	**2.143.500**	**2.505.500**	**2.735.500**	**2.935.500**	

Maatregelen met ingang van 2027 en verder

Pr.	I/U	Onderwerp	2026	2027	2028	2029	I/S
1	U	Actualiseren van beleid (gemeentebreed) met een taakstelling		50.000	100.000	150.000	S
1	U	Verminderen programma dienstverlening		25.000	50.000	50.000	S
AD	I	Verhogen tarief toeristenbelasting vanaf 2028			85.000	85.000	S
		Totaal m.i.v. 2027 en verder	**0**	**75.000**	**235.000**	**285.000**	